

# SEÐLABANKI ÍSLANDS

ÁRSSKÝRSLA 1982  
REYKJAVÍK 1983

*Setning, prentun, bókkband:*  
ÍSAFOLDARPRENTSMÍÐJA HF.



## EFNISYFIRLIT

Yfirlit yfir þróun efnahagsmála .....	5
Framleiðsla, tekjur og verðlag .....	11
Utanríkisviðskipti og greiðslujöfnuður .....	18
Fjármál ríkissjóðs .....	27
Peningamál .....	33
Fjárfestingarlánasjóðir og lífeyrissjóðir .....	45
Gengismál .....	49
Erlend mál og samningar .....	52
Umsjá sjóða og ýmis starfsemi fyrir ríkissjóð .....	54
Ýmsir þættir í starfsemi bankans og lagabreytingar .....	60
Annáll peninga- og gjaldeyrismála 1982 .....	68
Tölur (sjá yfirlit á næstu síðu) .....	71
Efnahagsreikningur Seðlabankans 31. desember 1982 ...	94
Rekstrarreikningur árið 1982 .....	96
Skýringar við ársreikning Seðlabankans .....	98
Skýringar við ársreikning Ríkisábyrgðasjóðs .....	101
Efnahagsreikningur Ríkisábyrgðasjóðs 31. des. 1982 ...	102
Efnahagsreikningur Seðlabankans 1976—1982 .....	104
Stjórn bankans og starfslið .....	106

## TÖFLUYFIRLIT

1. tafla. Þjóðarframleiðsla og verðmætaráðstöfun .....	71
2. tafla. Framlag atvinnugreina til þjóðarframleiðslunnar .....	72
3. tafla. Þjóðarauðurinn .....	72
4. tafla. Fjármunamyndun .....	73
5. tafla. Vísitölur verðlags .....	74
6. tafla. Greiðslujöfnuður við útlönd 1978—1982 .....	75
7. tafla. Greiðslujöfnuður við útlönd — Ársfjórðungsyfirlit 1981—1982 ...	76
8. tafla. Staða þjóðarþúsins út á við .....	76
9. tafla. Gjaldeyrisstaða bankanna .....	77
10. tafla. Skipting innflutnings eftir notkun .....	77
11. tafla. Útflutningur. Skipting á helstu vöruflokka .....	78
12. tafla. Út- og innflutningsverð og viðskiptakjör .....	78
13. tafla. Vísitala meðalgengis erlendra gjaldmiðla .....	78
14. tafla. Verðmæti inn- og útflutnings eftir löndum .....	79
15. tafla. Yfirlit yfir fjármál ríkissjóðs .....	80
16. tafla. Skipting ríkistekna eftir tekjustofnum .....	80
17. tafla. Skipting ríkisútgjalda eftir málefnaflokkum .....	81
18. tafla. Skipting ríkisútgjalda eftir tegundum .....	81
19. tafla. Seðlar og mynt .....	81
20. tafla. Skipting seðla og myntar eftir stærð í árslok .....	82
21. tafla. Ávísanaskipti .....	82
22. tafla. Úr peningamálum .....	83
23. tafla. Úr reikningum Seðlabankans .....	84
24. tafla. Innlán og útlán innlánsstofnana .....	85
25. tafla. Lánaflokkun innlánsstofnana .....	86
26. tafla. Samandregið greiðsluyfirlit fjárfestingarlánasjóða .....	86
27. tafla. Lánaflokkun fjárfestingarlánasjóða .....	87
28. tafla. Útlán einstakra fjárfestingarlánasjóða .....	87
29. tafla. Samandregið greiðsluyfirlit einstakra fjárfestingarlánasjóða 1982 ..	88
30. tafla. Greiðsluyfirlit lífeyrissjóða .....	88
31. tafla. Úr reikningum lánastofnana .....	89
32. tafla. Gengi erlendra gjaldmiðla samkvæmt skráningu Seðlabanka Íslands	90
33. tafla. Nafnvextir á helstu flokkum inn- og útlána innlánsstofnana .....	91
34. tafla. Vextir við Seðlabanka í % á ári .....	92
35. tafla. Bindiskyldu- og endurkaupahlutföll .....	92

# SKÝRSLA BANKASTJÓRNAR

## I. YFIRLIT YFIR ÞRÓUN EFNAHAGSMÁLA

### Megindrættir

Árið 1982 varð þjóðarbúskap Íslendinga mjög óhagstætt í flestu til-  
liti, svo að efnahagsvandinn tók á sig alvarlega mynd mikils við-  
skiptahalla, skuldasöfnunar og verðbólgu. Ástand fiskstofna er í  
lægð, sem olli stöðvun loðnuveiða yfir allt árið og lélegum afla á  
þorskveiðum. Langvarandi efnahagslægð í umheiminum olli vaxandi  
markaðsröðugleikum, einkum með lokun skreiðarmarkaðar og  
óhagstæðum verðkjörum stóriðju. Þrátt fyrir ört gengisfall krón-  
unnar varð aðlögun þjóðarbúsins að þessum áföllum síðbúin, ekki  
síst sökum örrar verðbólgu, er fór á ný verulega fram úr fjármagns-  
kjörum. Nýir kjarasamningar á árinu hertu enn á gengi verðbólgunn-  
ar, svo að skerðing verðbóta á laun náði vart á móti að hamla. Efnahags-  
áföllin gengu þannig nánast óheft inn í feril verðbólgunnar, sem  
hefur magnast að háskalegu marki. Viðleitni til aðhalds að fjárreið-  
um ríkissjóðs hefur skilað nokkrum árangri út af fyrir sig, en miklar  
erlendar lántökur, meðfram til þess að bæta upp staðnaðan innlend-  
an sparnað, hafa á hinn bóginn verið mjög þensluvekjandi, ýtt undir  
aukinn innflutning og fært skuldastöðu og greiðslubyrði þjóðarbús-  
ins í áður óþekkta hæð.

### Efnahagsþróun í umheiminum

Efnahagslægðin í heiminum hefur nú staðið í þrjú ár og verið svo  
viðtæk og alvarleg, að næstum má tala um kreppu, enda þótt ekki  
komist í námunda við það afhroð, sem efnahagskerfi heimsins galt í  
heimskreppunni miklu upp úr 1930. Orsakir erfiðleikanna að undan-  
förnu eru slungnar saman úr fleiri þáttum og flókið orsakasamband  
milli þeirra. Hagvöxtur eftirstriðsáratuganna, sem nærðist í fyrstu á  
alhliða uppbyggingu þróaðra landa og útfærslu viðskipta- og fram-  
leiðslutengsla þeirra til þróunarlandanna, er tekinn að lýjast, m.a.  
fyrir flutning framleiðslugreina til nýþróaðra landa. Þensluskeið  
vestrænna ríkja hafa í vaxandi mæli rekist á takmarkanir auðlinda  
og framleiðslugetu hrávöruframleiðenda, sérstaklega að því er varð-  
ar olíuframboð, svo að olíuframleiðsluríkin hafa tvívegis á umliðn-  
um áratug megnað að beita samtakamætti til verðeinokunar, fyrst til  
fjórfoldunar olíuverðs 1973—74 og síðan til nálægt þreföldunar frá

1978 fram á árið 1982. Þessi síðari stökkhækkun olíuverðsins varð, í líkingu við það, sem gerðist 1973—74, almennasta kveikjan að stöðnunarskeiðinu, sem síðan hefur varað, þar sem viðbrögð ríkja við viðskiptahalla af þessum orsökum eru einkum þau að beita aðhaldsaðgerðum til þess að draga úr eftirspurn og innflutningi og slá á verðbólguna og þar með að bæta samkeppnisaðstöðuna út á við, þannig að dregið sé úr hallanum á báðar hliðar inn- og útflutnings. Við þetta bættist, að verðbólga hafði haldist óviðunandi há allt frá öldufaldi hennar 1974—75, svo að stærstu iðnríkin neyttu þessa fær- is til að taka upp harða verðbólguárætti. Þar sem síðustu aðgerðir tekjustefnu höfðu að mestu runnið út í sandinn, hlaut sú barátta að taka á sig mynd aðhaldssamrar peninga- og fjármálastefnu, enda þótt það kostaði verulegar fórnir í auknu atvinnuleysi. Rísandi áhrif kenninga, sem leggja höfuðáherslu á stjórn peningamagns, urðu mjög til að styrkja þessa viðleitni, svo og aukið gengi þeirra við- horfa, er snúa að framboðshlið efnahagslífsins, hvatningu til aukins framboðs framleiðsluaflla o.s.frv.

### **Oliukreppurnar**

Þessi síðari olíukreppa varð að ýmsu leyti ólík hinni fyrri. Miklu meiri viðbúnaður var á orðinn til orkusparandi aðgerða og notkunar annarra orkugjafa í stað olíu, svo að 1982 þurfti 27% minni olíu á hverja einingu þjóðarframleiðslu vestrænna ríkja heldur en árið 1970. Birgðasófnun og aðrar skammæjar truflanir áttu og meiri þátt í hækkuninni 1979. Framleiðslukerfi olíuríkjanna hafði vaxið veru- lega og jafnframt fjárfesting og innflutningur og þar með þörf fyrir að halda olíuframboði óslitið uppi, er varð til þess, að olíuverð stefndi aftur til lækkunar á síðari hluta 1982. Í annan stað hefur verðbólga í þróuðum löndum ekki farið svo úr böndunum nú sem 1974—75. Var þá kippt harkalega í taumana, svo að lægðin varð stutt og kröpp með nánast stöðvun framleiðsluaukningar í fyrrgreind tvö ár, en skjótum endurbata á eftir. Síðari afturkippurinn varð al- mennt vægari og ójafnari framan af, en verðbólga jafnframt þrálát og þar með aðhaldssöm beiting stjórnþækja. Hefur þannig teygst lengur úr lægðinni, sem staðið hefur í minnst þrjú ár og endað á beinum samdrætti þjóðarframleiðslu iðnríkja í heild um 0,3% 1982 eftir tvö ár með aðeins 1,2% framleiðsluvöxt hvort árána. Gekk þessi samdráttur síðasta árs þvert á spár, sem uppi voru um endur- bata á því ári.

### **Heimsverðbólgan**

Verðbólgan var tekin að sýna talsverð batamerki á árinu 1982, eink- um í stærstu löndunum, sem eru leiðandi í þróuninni, svo að horfur teljast á enn betri árangri fram á við. Verðlag þjóðarframleiðslu, sem náði árið 1981 8,6% hækkun í iðnríkjunum, 9,4% í Bandaríkjunum og 12,1% í Bretlandi, mun hafa hækkað 1982 um 7,2% í iðnríkjun- um, 6% í Bandaríkjunum og 8,3% í Bretlandi og horfur taldar á 6%



## Vextir, gengi og viðskiptajöfnuður

hækkun í iðnríkjunum í ár. Verðbólga er enn mjög mismunandi, minnst 3—4% í Japan og Þýskalandi, en mest í Frakklandi, Ítalíu og ýmsum smærri löndunum, þar enn um og yfir tug prósentu. Telst þessi árangur hvorki meiri né auðsóttari en svo, að losað er af stakri varúð um aðhaldstökin.

Vaxtakjörin, sem einkum hefur verið beint að eftirspurnarástandi í hverju ríki um sig, hafa einnig haft veruleg áhrif á gengi gjaldmiðla, sem er ákveðið á frjálsum gjaldeyrismörkuðum, og vara þau áhrif enn, þótt slakað hafi verið á peningalegu aðhaldi í fleiri löndum samtímis. Gengi hefur þannig þróast talsvert frábrugðið því, sem leiða myndi til jafnvægis í viðskiptajöfnuði, og hefur einkum dollarinn verið ofmetinn og yenið vanmetið á þann kvarða skoðað. Meginstefnan í þróun viðskiptajafnaðar hefur verið sú, að afgangur olíuútflutningsríkja hefur þorrið ört úr 114 milljörðum dollara 1980 í nánast jöfnuð 1982, en á móti hefur viðskiptahalli annarra þróunarlanda jafnast nokkuð. Hins vegar hefur viðskiptajöfnuður iðnríkja gengið mjög á misvíxl. Viðskiptaafgangur Japans hefur farið vaxandi, en Bretlands minnkandi. Halli Þýskalands hefur snúist í vaxandi afgang, en afgangur Bandaríkjanna er að snúast í verulegan halla, og halli Frakklands hefur farið vaxandi. Eru iðnríkin í heild talin hafa minnkað viðskiptahalla sinn úr 41 milljarði dollara 1980 í 1 milljarð 1981, en aukið hann aftur í 4 milljarða 1982.

## Atvinnuleysi

Alvarlegasta hliðin á stöðnun og samdrætti hefur verið sú, að aukning framleiðslu um þriggja ára skeið 1980—82 hefur ekki orðið meiri en svarar til framleiðni, svo að aukning mannaflans hefur bæst við atvinnuleysið. Milli árána 1981 og '82 jókst hlutfallstala atvinnuleysis í OECD-löndunum úr 7,1% í 8,5% af mannafla og fjöldi atvinnulausra úr 24,7 í rúmar 30 milljónir.

## Ytri skilyrði þjóðarbúsins

Áhrif árferðisins í umheiminum á þjóðarbúskap Íslendinga hafa verið mjög tviátta. Viðskiptakjörin versnuðu, einkum af völdum olíuverðhækkunar, um 15,5% frá 1978 til 1980, og svaraði fallið til 4,9% af þjóðarframleiðslu þess árs eða ríflega til framleiðsluauka ársins 1979. Þjóðarúið stóðst þessa áraun í bili furðu vel, að frátöldum sérstökum erfiðleikum í millilandaflugi og að nokkru í öðrum samgöngum. Kom þar bæði til, að afrakstur fiskstofna reyndist um skeið meiri en búist var við, svo og að vaxandi styrkur dollars auðveldaði útflutning til Bandaríkjanna og gaf um sinn af sér aukið raunvirði fyrir útflutning umsaminn í dollurum. Önnur og óhagstæðari hlið gengisskilyrða sneri að iðnaðarútflutningi fyrir Evrópu-gjaldmiðla og hliðstæðan samkeppnisinnflutning, einkum á árinu 1981, og kreppti sérstaklega að markaðsskilyrðum og verðkjörum þungaiðnaðar. Eftir því sem á leið, færðust neikvæðu áhrifin í aukana. Kom þá skýrar í ljós, að sóknarþunginn mæðir um of á fisk-

stofnunum og að framleiðsluaukinn hafði að verulegum hluta verið tekinn af stofni. Loðnuafllinn fór minnkandi frá 1979, og varð að stöðva veiðarnar alveg 1982, og þorskaflinn minnkaði þá um nærri fimmting. Háir vextir erlendra lána, bæði af nýjum lánunum sem og hækkun breytilegra vaxta, hafa reynst þjóðarbúinu þungir í skauti, og eru raunvextir erlendra lána enn mjög háir, um 5—6%, enda þótt nokkuð hafi tekið að slakna síðari hluta 1982. Þegar svo oliuverð tók loks að lækka, urðu fyrstu og beinustu áhrif þess á þjóðarbúið að girða að mestu fyrir útflutning skreiðar sökum markaðspregsla fyrir olíuútflutning Nígeríu. Útflutningsverð flestra annarra afurða staðnaði eða féll, einkum á mjöli og lýsi. Heildarniðurstaðan af framleiðslusamdrætti, birgðasöfnun og verðtregðu varð samdráttur vöruútflutnings um tæp 19,4% á föstu gengi, en viðskiptakjör versnuðu sem svaraði 0,3% af þjóðarframleiðslu. Þjóðarframleiðslan dróst saman um 2% og þjóðartekjur þar með um 2,3%.

### **Viðskiptahalli og skuldabyrði**

Aðlögun þjóðarbúsins að þessum áföllum varð af ýmsum ástæðum síðbúin og ófullkomin. Heildarmyndin er því sú, að innflutningur vöru og þjónustu hélst nánast óbreyttur þrátt fyrir fall útflutningstekna, enda þótt færi að draga úr innflutningi á síðari helmingi og þó einkum síðasta fjórðungi ársins. Afleiðingin varð viðskiptahalli, er nam 10% af þjóðarframleiðslu, því næst hinn sami og árin 1974 og 1975. Svigrúmið til þess að jafna út áföllin var nú hins vegar þeim mun þrengra og afleiðingarnar af ófullkominni aðlögun alvarlegri sem skuldastaða þjóðarbúsins var hærri, en hún náði í árslok 48% af þjóðarframleiðslu, og sömuleiðis greiðslubyrði af erlendum lánunum, er varð um 21,4% af heildarútflutningstekjum ársins.

### **Vísitölukerfið**

Síðbúin viðbrögð og ónóg aðlögun að aðsteðjandi efnahagsvanda eiga annars vegar rætur að rekja til þeirra sjálfvirku kerfa, sem komið hefur verið upp í því skyni að tryggja hag hvernar atvinnustéttar og atvinnuvegar um sig, hins vegar til sjálfráðra stjórnarathafna á hverjum tíma. Kjarni hinna fyrrgreindu er kerfi vísitöluuppþóta á laun, sem svarar útteilingu byrðanna með því að velta þeim skjótt aftur yfir á atvinnuvegina og endurnýja þannig aðlögunarvandann. Við skilyrði þessa kerfis og hliðstæðu þess í landbúnaði og sjávarútvegi ríkir stöðug mótsögn milli stefnumiða raunverulegrar aðlögunar og verðbólguhjónunar, og aðlögun verður seinvirk samfara verulegri mögnun verðbólgu, svo sem reynsla á síðasta ári og um árabíl sýnir. Af völdum þessarar togstreitu magnaðist verðbólgan yfir árið upp í u.þ.b. 60%, en undir lok ársins mátti telja ríkjandi verðbólgustig vera yfir 70%. Varð þetta þrátt fyrir sérstaka skerðingu verðbóta í september og desember um alls 10,6% samkvæmt kjarasamningum og bráðabirgðalögum, enda hafði áþekk grunnkaupshækkun komið þar á móti.

## Fjármagnskjörin

Með lögum er einnig gert ráð fyrir nokkurn veginn sjálfvirkri fylgni fjármagnskjara við verðbólgu, en gagnstætt vísitölukerfi launa er sú tenging til þess fallin að stuðla að nauðsynlegri aðlögun að skertum hag þjóðarbúsins með því að viðhalda raungildi lánsfjármagns og endurgreiðslna þess og gera eyðslu dýrari. Enn eru þó nærri þrír fjórðu hlutar bankalána háðir opinberum vaxtaákvörðunum. Hafa stjórnvöld sýnt mikla tregðu á að láta verðtryggingu fjármagns fá fullan framgang á þessum vettvangi og þar með í reynd hamlað mjög á móti tímanlegri aðlögun. Varð það til þess, að raunvöxtum inn- og útlána hrakaði frá meðaltali fyrra árs um 3—4%, að meðtöldu vaxandi sviði fullrar verðtryggingar í innlánsstofnunum, og fylgdust innlán yfir árið rétt að við verðbólgu, gagnstætt verulegri raunaukningu árið áður.

## Önnur hagstjórnartæki

Auk þess að standa í vegi fyrir fyllri aðlögun að efnahagsáföllunum valda hömlur á beitingu hagstjórnartækis vaxtakjara því, að auka verður áherslu á önnur stjórnartæki, innan sem utan lánakerfisins. Annars vegar hefur þetta óhjákvæmilega valdið einhæfri áherslu á gengisaðlögun, sem verkar einkum á rekstrargrundvöll og samkeppnisaðstöðu, en hentar ekki til að hamla á móti áhrifum ofeftirspurnar á innflutning og þar með viðskiptajöfnuð. Hins vegar kom þetta fram í því, að í byrjun nóvember voru teknar upp verulega hertar reglur um fyrirgreiðslu Seðlabankans við innlánsstofnanir með stighækkandi refsivöxtum og lokunarmörkum, um leið og vextir voru hækkaðir almennt um 6—8%. Var staða bankakerfisins þá orðin svo slæm, að mjög torsótt reyndist að vinna hana upp aftur. Við þessi skilyrði þjóðarbúskaparins er einnig afar mikilvægt að beita aðhaldi að fjárreiðum ríkissjóðs, svo að fjármál hins opinbera leggi sitt af mörkum fremur en að auka á vandann. Þetta getur reynst örðugt, þar sem fjárhagur hins opinbera er eitt helsta jöfnunartækið til að firra þjóðfélagsaðilana áföllum, sem þjóðarbúið hefur ráð á að fleyta sér yfir. Síðustu árin hefur svigrúmið til þess, svo sem fyrr getur, verið minna en oftast áður. Hefur því verið kappkostað að láta hinn eiginlega, afmarkaða fjárhag ríkissjóðs (A-hluta ríkisreiknings) skila jákvæðum jöfnuði og greiða upp skuldir við Seðlabanka. Yfir lengri tíma litið hefur þetta einkum gerst við það, að ríkistekjur hafa verið látnar hækka meira, úr 25—26% af þjóðarframleiðslu árin 1973—77 upp í 31% 1982, heldur en útgjöldin, úr 26,5% 1976—77 upp í 30% 1982, en það er aðeins síðustu tvö árin, sem tekjurnar á greiðslugrunni fara fram úr útgjöldunum. Framvinda ríkisfjármálanna þessi ár hefur verið sérstaklega frábrugðin því, sem gerðist í fyrri lægðinni 1974—75, þegar gjöldin hækkuðu allt upp í 30% af þjóðarframleiðslu síðara árið, meðan tekjurnar stóðu hlutfallslega í stað.



leiðslu í árslok 1978 í 0,5% 1982 hefur á heildina litið ekki gerst fyrir tekjuafgang þessa árabils á greiðslugrunni, heldur einkum fyrir færslu lána A-hlutans á aðra aðila og raunverulega vaxtaeftirgjöf að tiltölu við verðlag. Hér kemur einnig til, að ýmsir lántökuaðilar B-hluta munu vart eða ekki standa sjálfir fyrir skuldbindingum sínum, svo að afmörkun áhrifa ríkisfjármála við A-hlutann orkar tvímælis. Í þeim mæli sem þörfunum er vísað inn á lántökuleiðina verður það ýmist til að þrengja að atvinnurekstri á innlendum lánamarkaði eða til aukningar erlendra lána, sem verkar þenslumyndandi með hliðstæðum hætti og lántökur í Seðlabanka. Sú þensla hefur svo aukið innflutning og ríkistekjur, þannig að minna mark er að tekjuafganginum í samhengi jafnvægismarkmiða. Veikleikamerki koma í ljós, þegar hert er að til jafnvægis, svo sem fram er að koma á fyrstu mánuðum hins nýja árs.

### Arfleifð ársins

Allt bendir til þess, að árið 1982 hafi verið botnár lægðar á alþjóðlegum vettvangi. Úr því ætti að rofa til og endurbati að taka við. Innlend árferðissveifla og viðbrögð við henni eru þar nokkuð á eftir. Svo mikið hefur þegar verið að gert, að aðlögun til að mæta vandanum er komin á nokkurn rekspól. Þessi takmarkaða aðlögun raunstærða efnahagslífsins hefur hins vegar enn einu sinni leitt í ljós þá veikleika efnahagskerfisins að snúa þeirri aðlögun í enn magnaðri verðbólguvanda, er tekur að grafa á ný undan þeim ávinningi, er náðst hefur. Fullnaðaraðlögun að vandanum er þannig háð því, að takist að færa tekju- og verðkerfið í það horf, er geri það fært til úrlausnar slíkum vanda. Undir því er það jafnframt komið, hvort þjóðin verður í stakk búin til að nýta ný og vaxandi tækifæri í náinni framtíð.

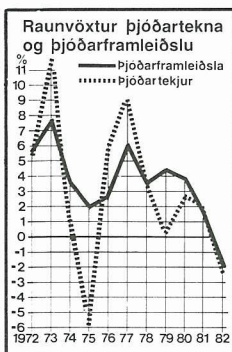


## Þjóðarframleiðsla og þjóðartekjur

### II. FRAMLEIÐSLA, TEKJUR OG VERÐLAG

Þjóðarframleiðsla dróst saman árið 1982 í fyrsta skipti síðan á árinu 1975. Meginástæða þessa samdráttar eru þau áföll, sem dundu yfir í sjávarútvegi landsmanna með stöðvun loðnuveiða í desember 1981 og mikilli minnkun þorskafla á árinu. Talið er, að sjávarafurðaframleiðslan í heild hafi minnkað um 13% frá árinu 1981. Hér er um þungt áfall að ræða, þar sem sjávarafurðaframleiðslan hefur haldið uppi aukningu útflutningsframleiðslunnar á undanförunum árum. Á árunum 1976 til 1980 jókst sjávarafurðaframleiðslan að jafnaði um 12,7% á ári. Á sama tíma jókst útflutningsframleiðslan í heild um 10,8% á ári. Á árinu 1981 dró síðan mjög úr bæði aukningu sjávarafurðaframleiðslunnar, sem varð 1,5%, og útflutningsframleiðslunnar, sem varð aðeins 1%. Á árinu 1982 er talið, að útflutningsframleiðslan hafi minnkað um 10,2% frá fyrra ári. Það bendir til, að fáir vaxtarsprotar hafi orðið til að bæta upp framleiðsluáfallið í sjávarútveginum, enda jókst iðnaðarframleiðslan aðeins lítillega, og var sú aukning að mestu bundin við stóriðjufyrirtækin.

Þjóðarframleiðslan er talin hafa dregist saman um 2% á árinu 1982 samanborið við 1,6% aukningu á árinu 1981 og 3,9% aukningu á árinu 1980. Þessi samdráttur er nær hinn sami og á árinu 1975. Þjóðartekjurnar drógust hins vegar mun meira saman á árinu 1975 en á árinu 1982, þar sem framleiðslusamdrátturinn 1975 fór saman við mikla rýrnun viðskiptakjara. Viðskiptakjörin rýrnuðu á árinu 1982 um 1,5%, en um 0,2% að frátöldum viðskiptum álversins. Þjóðartekjur eru þannig taldar hafa orðið um 2,3% minni á árinu 1982 en árið áður. Til samanburðar má geta þess, að þjóðartekjurnar jukust um 2% árið 1981 og um 2,7% árið 1980, en minnkuðu hins vegar um 5,8% á samdráttarárinu 1975. Þjóðartekjur á mann munu hafa minnkað um 3,3% á árinu 1982 og voru þá aðeins örlitlu hærri en á árinu 1977, en um 1,7% lægri en á árinu 1978. Þetta sýnir, hve litlu síðustu ár hafa skilað í hagvexti og tekjuaukningu. Þetta kemur einnig fram, ef síðastliðin ár eru borin saman við aukninguna yfir lengri



tímabil. Á meðfylgjandi töflu er sýnd árleg meðalaukning þjóðarframleiðslu, þjóðartekna og þjóðartekna á mann á mismunandi tímabilum.

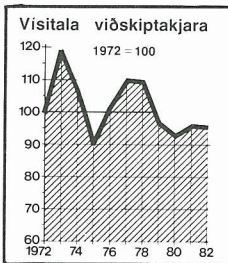
Tafla II.1. Vöxtur þjóðarframleiðslu og þjóðartekna.  
(Árlegar breytingar í %)

	1961-81	1961-70	1971-76	1977-81	1982
Verg þjóðarframleiðsla . . . . .	4,6	4,8	4,6	3,9	-2,0
Vergar þjóðartekjur . . . . .	5,2	5,5	4,8	3,0	-2,3
Vergar þjóðartekjur á mann . . . . .	3,8	3,8	3,4	2,1	-3,3

## Viðskiptakjör

Útflutningsverðlag í erlendri mynt lækkaði um 2,8% frá árinu áður. Innflutningsverðlag lækkaði minna eða um 1,3%, og því rýrnuðu viðskiptakjörin um 1,5% eins og áður sagði. Þar sem verð á áli féll mjög á árinu 1982 eða um 14,4%, varð lækkun útflutningsverðs án áls minni en útflutningsverðs í heild eða 1,5%. Þar sem verð innflutnings til álverksmiðju lækkaði um 1,3%, rýrnuðu viðskiptakjörin án áls um aðeins 0,2%. Hinn alþjóðlegi efnahagssamdráttur lýsti sér m.a. í því, að verð á nær öllum helstu vörflokkum útflutnings og á öllum helstu vörflokkum innflutnings féll í erlendri mynt. Þannig féll verð sjávarafurða um 3,8% samanborið við 11,6% hækkun árið áður. Einu undantekningarnar frá þessu voru kísilgúr, en verð hans hækkaði um 1,2%, og aðrar iðnaðarvörur en ál, kísilgúr og kísiljárn, en meðalverð þeirra hækkaði um 2,9%.

Á síðasta áratug hafa viðskiptakjörin aðeins tvisvar orðið verri en þau voru á árinu 1982, þ.e. árin 1975 og 1980. Viðskiptakjörin hafa verið slök allt frá árinu 1979, þegar seinni olíuverðshækkunin reið yfir. Að frátalinni rýrnun á árinu 1980 og bata á árinu 1981 hefur nánast engin breyting átt sér stað á viðskiptakjörunum á þessu fjögurra ára tímabili. Að meðaltali voru þau um 7,2% lakari en á næstu fjórum árum á undan, og er þá lægðarárið 1975 talið með í fyrra tímabilinu. Þessi þróun á ekki einungis rætur að rekja til olíuverðshækkanna á árunum 1979 og 1980, heldur einnig hins, að verð sjávarafurða hefur ekki hækkað umfram almennt verðlag og tekjur á mörkuðum eins og í Bandaríkjunum, svo sem það gerði fyrr á árum. Því er vart að búast við miklum og varanlegum bata viðskiptakjara á næstu árum, jafnvel þótt olíuverð fari nú lækkandi um sinn.



## Framleiðsla og hagur atvinnuvega

Heildarfiskaflinn varð ekki nema 766.000 tonn samanborið við 1.435.000 tonn árið 1981. Í tonnum talið hefur aflinn ekki orðið minni síðan á árinu 1972. Munar hér mest um, að engin loðna var veidd á árinu, en loðnuaflinn var 641.000 tonn árið 1981. Botnfiskaflinn varð minni en árið áður eða 670.000 tonn samanborið við 716.000 tonn árið 1981. Sama má segja um þorskafla, en hann varð 373.000 tonn samanborið við 462.000 tonn árið áður. Þess ber þó að

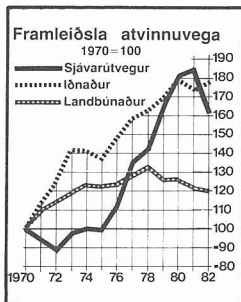
gæta, að árið 1981 var algjört metár frá upphafi vega, bæði að því er botnfisk- og þorskafla varðar. Árið 1982 varð þannig þriðja mesta þorskaflaár í sögu Íslendinga. Þótt samdráttur botnfiskafla hafi ekki orðið meiri en 6,4%, munar það mikið um stöðvun loðnuveiðanna, að samdráttur sjávarafurðaframleiðslunnar var 13% eins og áður segir.

Afkoma botnfiskveiðiflotans varð ívið lakari en á árinu 1981. Talið er, að verg hlutdeild fjármagns, þ.e. rekstrarafgangur fyrir afskriftir, vexti og beina skatta, hafi numið um 5% af tekjum samanborið við 6,5% 1981 og 9% 1980. Þessi versnun afkomunnar er ekki meiri en búast mátti við í ljósi aflasamdráttarins á árinu. Fiskverð til útgerðar hækkaði um 51% frá fyrra ári, sem var að vísu umfram kauptaxta, en minna en hækkun almenns verðlags. Það misræmi, sem skapaðist í afkomu vinnslugreinanna á árunum 1979 til 1981, virðist að mestu leyti hafa horfið á árinu 1982. Misræmi þetta einkenndist af mikilli framleiðsluaukningu í söltun og herslu og góðri afkomu í þeim greinum, en samdrætti og versnandi afkomu í frystingu, sérstaklega á árunum 1980 og 1981. Frysting jókst um 2,2% á árinu samanborið við 4,1% samdrátt 1981 og 5,5% samdrátt 1980. Verg hlutdeild fjármagns er talin hafa verið um 15% af tekjum á árinu, sem telst gott á mælikvarða fyrri ára, en hún var að meðaltali 8,9% á árunum 1975—78, en um 11,1% á árunum 1979—81. Söltun dróst saman um 2,5% samanborið við 12,7% aukningu árið áður. Afkoman versnaði einnig, en var þó betri en að meðaltali á árunum 1975—1978. Um 29% samdráttur varð á skreiðarverkun auk þess sem óvissa ríkir um verðútkomu hins óselda hluta framleiðslunnar og er því ljóst, að mikil versnun hefur átt sér stað á afkomu hennar, en hún var þó mjög góð fyrir. Að öllu samanlögðu versnaði hagur botnfiskvinnslunnar nokkuð. Verg hlutdeild fjármagns varð um 14% af tekjum samanborið við 16,4% 1981, 17,7% 1980 og 9,8% á árunum 1975—78. Hagur mjöl- og lýsisvinnslu var mjög erfiður á árinu, enda varð um 76% framleiðslusamdráttur í þeirri grein, og munar þar mest um hvarf loðnunnar.

Álframleiðslan varð 75,2 þúsund tonn samanborið við 73,8 þúsund tonn árið áður. Nýting framleiðslugetu var léleg, og stafaði það einnig af markaðshorfum, en árið áður hafði orkuskortur þar einnig haft áhrif. Útflutningur minnkaði frá árinu 1981, og því átti umtalsverð birgðaaukning sér stað á árinu. Birgðir í lok ársins námu 33,8 þúsund tonnum eða um 45% af ársframleiðslunni, og hefur birgðastig ekki verið hærra síðan í lok ársins 1975, og að magni til hafa birgðirnar aldrei verið meiri í árslok. Þetta ásamt því lága verði, sem ríkt hefur á áli um hríð, sýnir, hve mikla erfiðleika alþjóðlegi efnahagssamdrátturinn hefur skapað í þessari iðngrein. Framleiðsla kísil-



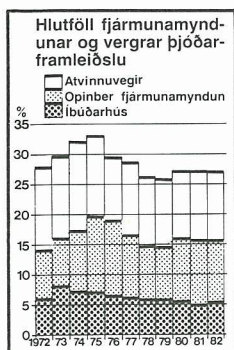
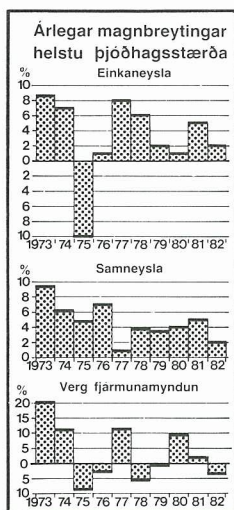
járns varð 40,8 þúsund tonn, og var þar um 22% aukningu frá fyrra ári að ræða. Útflutningur jókst hins vegar um 32% og birgðir minnkðu. Framleiðsla kísilgúrs jókst um 18,9% og útflutningur um 25,7%. Samtals er talið, að útflutningsframleiðsla stóriðjufyrirtækjanna hafi aukist um 5% samanborið við 4,2% árið 1981. Útflutningsframleiðsla annarra iðnaðarvara dróst hins vegar saman um 6,4% og er það annað árið í röð, sem hún dregst saman. Önnur iðnaðarframleiðsla en ál, kísiljárn, kísilgúr, önnur útflutningsframleiðsla og sement, er talin hafa aukist um 3,5%. Í heild er talið, að iðnaðarframleiðslan hafi aukist um 2,2%. Landbúnaðarframleiðslan er talin hafa minnkað um 1,5–2% samanborið við 3,2% minnkun árið 1981. Engar meiri háttar breytingar urðu þó á hag bændna, enda var verðþróun þeim ekki óhagstæð. Hagur verslunar virðist hafa versnað nokkuð á seinni hluta ársins, þegar dró úr innflutningi og innlendri eftirspurn. Fyrri hluta ársins ætti afkoman að hafa verið þökkaleg, enda var veltuaukning um 15% umfram verðlagshækkanir á því tímabili. Á seinni hluta ársins varð hins vegar um 2,5% samdráttur á veltumagninu.



Samdráttur sjávarafurðaframleiðslunnar á árinu, sem fór saman við hægari almennan hagvöxt og síðan beinan samdrátt á síðasta ári, vekur ugg um, að uppsprettur hagvaxtar á undanförunum árum séu nú þorrnaðar og að ekki hafi enn tekist að nýta nýjar uppsprettur. Meginafllvaki sl. hagvaxtarskeiðs var aukning sjávarafurðaframleiðslunnar. Sérstaklega á þetta við um tímabilið frá 1972 til 1981, en á þessu tímabili er aukning sjávarafurðaframleiðslunnar sérstaklega hröð (sbr. meðfylgjandi línurit). Aukning iðnaðarframleiðslunnar er ekki nándar nærri eins mikil á þessu tímabili. Frá árinu 1973 til ársins 1981 jókst sjávarafurðaframleiðslan um 8,2% á ári, en iðnaðarframleiðslan ekki nema um 2,6% á ári. Á sama tíma jókst landbúnaðarframleiðslan um 0,3% á ári og þjóðarframleiðslan um 2,9% á ári. Þetta hafði í för með sér, að hlutdeild sjávarútvegsins í þjóðarframleiðslunni jókst úr 16,2% árið 1973 í 19,2% árið 1981, en hlutdeild iðnaðar féll úr 13,2% í 12,7%, og hlutur landbúnaðar og vinnslugreina hans féll úr 6,2% í 6%. Þess má geta, að á sama tímabili jókst framleiðni vinnuafls um 4,4% á ári í landbúnaði, um 3,6% í sjávarútvegi, en aðeins um 0,6% í iðnaði. Meðalaukning framleiðni í öllum atvinnugreinum, þ.m.t. opinberri starfsemi, þjónustu o.s.frv., var 0,8% á þessu tímabili.

Hin mikla aukning sjávarafurðaframleiðslunnar skilaði sér í minni hagvexti á þessu tímabili en ætla mátti í ljósi reynslu fyrri tímabila. Þótt framan af tímabilinu hafi þessi aukning stafað af útfærslu landhelginnar, virðist nú einnig orðið einsýnt, að framleiðslu- og framleiðniaukning í sjávarútvegi á þessu tímabili hafi að nokkru verið

## Ráðstöfun þjóðarframleiðslunnar



keypt með offjárfestingu og töliverðri minnkun framleiðni fjármagns og með því að ganga á fiskstofna, einkum á seinni hluta tímabilsins. Þannig er nú t.d. talið, að þorsstofninn hafi farið minnkandi allt frá árinu 1979, og loðnustofninn er hruninn eins og kunnugt er. Þetta bendir til þess, að sjávarútvegurinn muni ekki leggja meira í þjóðarþúið á komandi árum, og ef illa tekst til um stjórnun veiða og áfram er gengið á minnkandi stofna, gæti hann orðið orsök enn frekari samdráttar. Nýtt vaxtarskeið verður því að byggja á uppbyggingu nýrra iðngreina og aukningu iðnaðarframleiðslunnar.

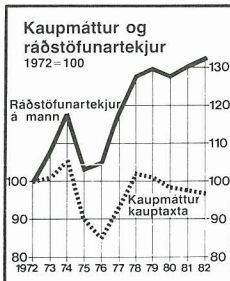
Einkaneysla varð 2% meiri en árið áður samanborið við 5% hækkun 1981 og 1% hækkun 1980. Þetta er annað árið í röð sem einkaneyslan eykst umfram aukningu þjóðarframleiðslu. Samneysla jókst um 2% samanborið við 5% árið áður. Samneyslan var um 12,8% af vergri þjóðarframleiðslu eða lítið eitt hærri en næstu tvö ár á undan. Fjármunamyndun dróst saman um 3,6%, og er það í fyrsta skipti sem hún dregst saman síðan á árinu 1979, en fjármunamyndunin jókst um 2,1% á árinu 1981. Mestur varð samdrátturinn í opinberri fjárfestingu eða um 7,1%. Þar af minnkaði fjárfesting í rafvirkjunum og rafveitum um 7% og í hita- og vatnsveitum um 43%. Fjárfesting í samgöngumannvirkjum og opinberum byggingum jókst hins vegar um 5,8%. Alls varð opinber fjárfesting um 10,2% af þjóðarframleiðslu, sem er svipað og næstu tvö ár á undan og nánast það sama og meðaltal árána 1972—1981. Fjárfesting í íbúðarhúsum jókst í fyrsta skipti síðan á árinu 1977, og varð aukningin 4,1%. Fjárfesting í íbúðabyggingum varð 5,3% af þjóðarframleiðslu, sem er heldur lægra en meðaltal 10 ára tímabilsins 1972—81, en það var 6,3% af þjóðarframleiðslu. Fjármunamyndun atvinnuveganna minnkaði um 3,5%. Einna mestur samdráttur varð í fiskveiðum eða um 12%, en um 5% aukning varð í landbúnaði, 1% aukning í fiskvinnslu og um 13% aukning í iðnaði án áls og kísiljárns. Fjármunamyndunin í heild varð um 27% af þjóðarframleiðslu, sem er mjög svipað og næstu tvö ár á undan, en aðeins undir meðaltali árána 1972—81. Að meðtöldum birgðabreytingum, sem urðu óvenjumiklar, nam heildarfjárfestingin um 30,3% af þjóðarframleiðslu. Innlendum sparnaður varð hins vegar ekki nema 20,2% af þjóðarframleiðslunni samanborið við 23,2% 1981 og 25,5% 1980. Erlend fjármögnun fjárfestingarinnar nam því um 10% af þjóðarframleiðslunni. Erlend fjármögnun fjárfestingarinnar og viðskiptahallinn við útlönd eru tvær hliðar á sama peningnum, og hann varð því einnig 10% af þjóðarframleiðslunni samanborið við 5% halla 1981. Aukinn viðskiptahalli þýðir, að verðmætaráðstöfun eða þjóðarútgjöld hafi aukist umfram þjóðarframleiðslu. Alls varð aukning verðmætaráðstöfunar 2,2%, en án birgðabreytinga varð aukningin 0,5%.



## Kjarasamningar

Á árinu voru gerðir kjarasamningar við öll helstu launþegasamböndin án þess að til meiri háttar verkfallsátaka kæmi. ASÍ og VSÍ náðu samningum 30. júní. Grunnlaun hækkðu um 4%, en að meðtöldum flokkatilfærslum og starfsaldurshækkunum er talið, að laun hafi hækkað um 6,3% að meðaltali frá 1. júlí. Frekari hækkanir áttu að eiga sér stað á samningstímabilinu eða 1. janúar (um 2%) og 1. mars (um 0,8%). Nýmæli í samningi þessum var, að samið var um sérstakan frádrátt frá verðbótum 1. september eða um 2,9 prósentustig. Samningurinn gildir til 31. ágúst 1983. Samningar BSRB og ríkisins, sem tókust 1. september, og SÍB og bankanna, sem tókust 24. september, tóku að mestu mið af samningi ASÍ og VSÍ.

## Kaupmáttur og tekjur



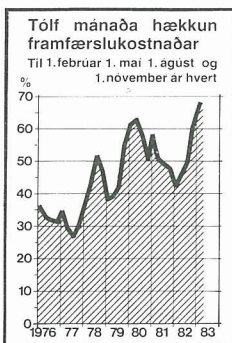
Kaupmáttur kauptaxta allra launþega var að meðaltali um 1% lægri en árið 1981, en á því ári féll kaupmátturinn um 1% frá árinu áður. Sökum vaxandi verðbólgu og skerðingar vísitölubóta um 2,9 prósentustig 1. september og 7,7 prósentustig 1. desember féll kaupmátturinn nokkuð á seinni hluta ársins og sérstaklega á síðasta ársfjórðungi þess. Eins og sést á meðfylgjandi línuriti hefur kaupmáttur ráðstöfunartekna á mann vaxið töluvert umfram kaupmátt kauptaxta á undanförunum árum. Margar orsakir eru fyrir þessu svo sem launaskrið, tilfærslur milli tekjuhópa, aukin atvinnuþátttaka kvenna svo og að eigna- og tilfærslutekjur, sem eru hluti af ráðstöfunartekjum, hafa sum árin aukist meira en atvinnutekjur. Þetta bendir til, að kaupmáttur kauptaxta sé að mörgu leyti gallaður mælikvarði á þróun tekna og kaupgetu almennings. Á árinu minnkaði kaupmáttur atvinnutekna launþega á mann um 0,7%, og er þá miðað við verðlag einkaneyslu. Kaupmáttur atvinnutekna launþega, sjómanna og bænda féll hins vegar um 1,4% samanborið við 2,9% aukningu 1981 og 2,5% minnkun 1980. Öll þessi ár jukust heildartekjur lítilla meira en atvinnutekjur. Á árinu 1982 jókst skattbyrði hins vegar, þannig að kaupmáttur ráðstöfunartekna á mann er talinn hafa minnkað um 2,1% samanborið við 3,4% aukningu 1981 og 1,7% minnkun 1980.

## Verðþróun

Verðbólga jókst töluvert á árinu. Vísitala framfærslukostnaðar hækkaði um 51% milli ársmeðaltala, sem var svipað og árið áður. Hækkunin frá upphafi til loka árs varð hins vegar 59,2% samanborið við 41,9% árið áður. Sýnir þetta, hvernig verðbólgan jókst jafnt og þétt eftir því sem leið á árið. Þar sem niðurgreiðslur voru auknar, sérstaklega á fyrri hluta ársins, er framfærslukostnaðurinn að nokkru leyti brenglaður mælikvarði á hina almennu verðlagsþróun. Verðvísitala einkaneyslu, sem er almennari mælikvarði, hækkaði um 54% samanborið við 50,5% árið 1981. Verðvísitala þjódarframleiðslu, sem einnig er almennur verðlagsmælikvarði, hækkaði um 54,4% samanborið við 50,4% árið áður. Vísitala byggingarkostna-

aðar hækkaði um 56% milli ársmeðaltala og 63% frá upphafi til loka árs.

Verðhækkningar má einkum rekja til hækkana innflutningsverðs í erlendri mynt, gengisbreytinga, grunnkaupshækkana, fyrirkomulags verðbóta á laun og stjórnvaldsaðgerða, sem hafa áhrif á þessa þætti, einkum verðbætur á laun. Dæmi um slíkar stjórnvaldsaðgerðir eru niðurgreiðslur eða bein skerðing verðbóta. Hækkun innflutningsverðs í erlendri mynt var ekki til að dreifa á síðasta ári. Þvert á móti lækkaði það. Grunnkaupshækkningar áttu sér stað á árinu, en það kemur á móti, að vísitölubætur launa voru skertar í tvígang, þ.e. 1. september um 2,9 prósentustig og 1. desember um 7,7 prósentustig. Seinni skerðingin kom þó það seint, að hún hafði lítil áhrif á verðbólguhraða ársins. Því er ótvírætt, að grunnkaupshækkningar höfðu einhverv áhrif til aukningar verðbólguhraðans á seinni hluta ársins. Stjórnvöld ákváðu í upphafi ársins að auka niðurgreiðslur með það að markmiði að draga úr hækkun framfærslukostnaðar og verðbótum á laun á fyrri hluta ársins. Alls voru niðurgreiðslur auknar um sem nemur 5,6% af framfærslukostnaði á tímabilinu janúar til júní. Mest kom í febrúar og maí eða 2,8% og 2% í hvort skipti.



Meginástæða aukinnar verðbólgu á síðasta ári lá í stórauðni gengisgis og stórum gengisfellingum á árinu. Þessi iækkun gengis íslensku krónunnar reyndist nauðsynleg til að vinna gegn vaxandi viðskiptahalla við útlönd og til að milda þau áföll, sem útflutningsgreinarnar urðu fyrir á árinu. Einnig var um uppsafnaða gengisfellingarþörf frá fyrra ári að ræða, en þá hækkaði raungengi krónunnar, sérstaklega á seinni hluta ársins. Verð erlendra gjaldmiðla hækkaði um 61% frá fyrra ári samanborið við 37% árið 1981, en 90% frá upphafi til loka árs samanborið við 20% árið 1981. Mest varð hækkun gengis íslensku krónunnar á seinustu tveim fjórðungum ársins, en gengi hennar var fellt um 13% 21. ágúst. Hafði þetta áhrif til aukningar verðbólgu á seinni hluta ársins.

Tólf mánaða hækkun framfærslukostnaðar var 42% í febrúar, en um 44% án niðurgreiðslna. Í maí varð hækkun framfærslukostnaðar um 46%, en um 50% án niðurgreiðslna. Þrátt fyrir auknar niðurgreiðslur hélt verðbólgan áfram að vaxa, og 12 mánaða hækkun framfærslukostnaðar varð um 50% í ágúst, en um 53% án niðurgreiðslna. Í nóvember var áhrifa grunnkaupshækkanna í júlí og gengisfellingarinnar í ágúst farið að gæta með miklum þunga, enda varð tólf mánaða hækkun framfærslukostnaðar um 60% að meðtöldum niðurgreiðslum, en 63% án þeirra. Verðbólgan jókst enn á tveim síðustu mánuðum ársins, og alls varð hækkun framfærslukostnaðar um 59% frá upphafi til loka árs eða svipað og á árunum 1979 og 1980, sem voru metár, að því er þetta varðar.

### III. UTANRÍKISVIÐSKIPTI OG GREIÐSLUJAFNAÐUR

#### Óhagstæð þróun utanríkisviðskipta og greiðslujafnaðar

Þróun utanríkisviðskipta og greiðslujafnaðar varð mjög óhagstæð á árinu 1982. Gjaldeyrisverðmæti vöruútflutnings dróst saman um nálægt 20% miðað við árið áður, en vöruinnflutnings aðeins um rúm 4%. Afleiðingin af þessu varð sú, að vöruskiptahallinn jókst úr því að vera 1% af þjóðarframleiðslu á árinu 1981 í 6,1% á árinu 1982. Halli á þjónustujöfnuði 1982 varð svo til óbreyttur, 3,9% af þjóðarframleiðslu samanborið við 4% árið áður. Halli á viðskiptajöfnuði 1982 reyndist því 10% af þjóðarframleiðslu, en var 5% árið áður. Þótt fjármagnsjöfnuður skilaði því nær jafnmiklum afgangi og árið áður, nægði hann ekki til þess að jafna viðskiptahallann, og varð heildargreiðslujöfnuður óhagstæður um 1.164 m.kr., sem kom fram í samsvarandi lækkun gjaldeyrisstöðu. Svarar rýrnunin til 3,7% af þjóðarframleiðslu, en undanfarin sex ár hefur heildargreiðslujöfnuður verið hagstæður á bilinu 1,3%—2,1% af þjóðarframleiðslu. Tafla III.1. hér að neðan sýnir helstu þætti greiðslujafnaðar 1981 og 1982, þar sem tölurnar fyrir árið 1981 hafa verið umreiknaðar til meðalgengis 1982.<sup>1)</sup>

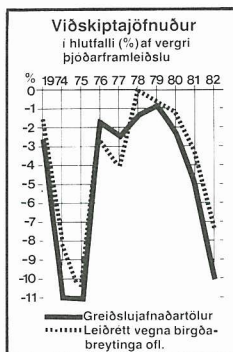
*Tafla III.1. Greiðslujafnaðaryfirlit.  
(Í m.kr. á meðalgengi 1982)*

	1981	1982
Innfluttar vörur, f.o.b. ....	—10838	—10364
Útfluttar vörur, f.o.b. ....	10523	8479
Vöruskiptajöfnuður ....	—315	—1885
Þjónustujöfnuður ....	—1331	—1225
Viðskiptajöfnuður ....	—1646	—3110
Framlög án endurgjalds ....	—37	—56
Fjármagnsjöfnuður ....	2345	2002
Úthlutun SDR ....	38	—
Heildargreiðslujöfnuður ....	700	—1164

<sup>1)</sup> Allur talnasamanburður árána 1981 og 1982 í þessum kafla er gerður á sambærilegu gengi, annaðhvort á meðalgengi eða árslokagengi 1982, eftir því sem við á. Gjaldaliðir og neikvæðir jöfnuðir eru sýndir með mínusmerki.



## Útflutningur



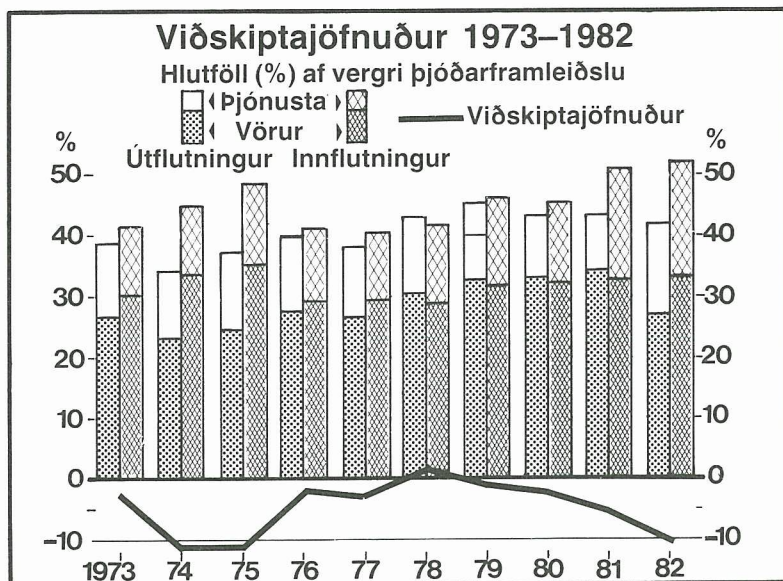
Hinn mikli samdráttur í útflutningi á árinu 1982 átti rætur að rekja til minnkandi framleiðslu og söluörðugleika á erlendum mörkuðum, sem leiddu til mikillar birgðasöfnunar, einkum í skreið og áli. Loðnuveiðar brugðust alveg, og mikill samdráttur varð í þorskafla. Sökum markaðsörðugleika í Nígeríu tók því nær fyrir útflutning á skreið þangað, en á árunum 1980 og 1981 höfðu markaðsskilyrði þar verið góð og því mikið verkað af skreið. Framan af árinu 1982 var enn mikið verkað af skreið fyrir Nígeríumarkað, og voru því skreiðarbirgðir miklar við árslok. Þróun útflutningsverðlags margra annarra sjávarafurða var óhagstæð, einkum mjöls og lýsis. Afleiðingin af þessu varð því samdráttur í útflutningi sjávarafurða um tæp 23%. Verðmæti álútflutnings lækkaði um 16,6%, en útflutningsverðmæti kísiljárns jókst um tæp 23%. Lítils háttar samdráttur varð í útflutningsverðmæti annarra iðnaðarvara og kemur þar til, að gengisþróun var þeim iðnaðarútflutningi óhagstæð, sem verðlagður er í Evrópu-gjaldmiðlum, vegna lækkandi gengis þeirra gagnvart dollar. Útflutningsverðmæti landbúnaðarafurða dróst saman um 25%.

Tafla III.2. Útflutningur helstu vöruflokka.  
(F.o.b.-verð í m.kr. á meðalgengi ársins 1982)

	1978	1979	1980	1981	1982
Sjávarafurðir .....	5487	6328	7373	8235	6361
Par af: saltfiskur .....	733	931	1239	1718	1577
Skreið .....	301	155	740	1309	307
Frystur þorskafla .....	2395	2775	2818	2764	2755
Lýsi .....	334	368	342	351	127
Mjöl .....	888	815	799	681	242
Humar, rækja, hörpuðiskur .....	220	225	309	314	342
Saltsild .....	171	237	230	258	222
Landbúnaðarafurðir .....	167	216	170	143	107
Iðnaðarvörur .....	1418	1831	2136	2027	1888
Par af: ál .....	965	1141	1197	1021	852
Kísiljárn .....	—	100	179	200	243
Aðrar iðnaðarvörur .....	453	590	760	806	793
Aðrar vörur .....	109	98	170	118	123
Útflutningur alls	7181	8473	9849	10523	8479

Tafla III.2. sýnir skiptingu útflutnings á helstu vöruflokka sl. fimm ár, og hafa tölur fyrri ára verið umreiknaðar til meðalgengis ársins 1982 samkvæmt vísitölu meðalgengis. Verðmæti sjávarafurða í heildarútflutningi nam 75% árið 1982, sem er heldur lægra hlutfall en árið áður, en svipað hlutfall og árin þar á undan.

Tafla III.3. sýnir skiptingu inn- og útflutnings eftir löndum. Engar teljandi breytingar urðu á skiptingu innflutnings eftir löndum, en aftur á móti verulegar breytingar á skiptingu útflutnings, sem er afleiðing þess, að útflutningur til Nígeríu féll úr 13,1% af heildarútflutningi 1981 í 3,8% 1982, og við það jókst hlutdeild allra annarra



Tafla III.3. Skipting inn- og útflutnings eftir löndum.  
(Í prósentum af heildarinn- og útflutningi)

	1978	1979	1980	1981	1982
<i>Innflutningur:</i>					
EFTA .....	22,1	22,7	21,3	23,9	22,2
EBE <sup>1)</sup> .....	47,1	46,4	44,0	44,4	45,9
Austur-Evrópa .....	10,3	12,7	11,1	9,3	10,3
Norður-Ameríka .....	7,5	7,1	10,8	8,9	9,0
Önnur lönd .....	13,0	11,1	12,8	13,5	12,6
<i>Útflutningur:</i>					
EFTA .....	12,9	13,6	15,1	17,7	19,1
EBE <sup>1)</sup> .....	33,1	39,8	38,7	31,3	32,7
Austur-Evrópa .....	7,7	8,1	8,9	7,9	8,4
Norður-Ameríka .....	29,7	28,5	22,1	21,5	26,3
Önnur lönd .....	16,6	10,0	15,2	21,6	13,5

<sup>1)</sup> Grikkland meðtalið.

landsvæða en þess, sem Nígíría telst til, en mest þó hlutdeild Norður-Ameríku, sem jókst úr 21,5% af heildarútflutningi 1981 í 26,3% 1982.

Tafla III.4. Útflutningsvörubirgðir.  
(Í m.kr. á gengi dollars í árslok 1982)

	1978	1979	1980	1981	1982
Sjávarafurðir .....	1115	1601	1676	2096	3122
Landbúnaðarafurðir .....	165	149	96	130	70
Kisilgúr .....	2	6	6	8	5
Ál .....	163	100	224	411	595
Kisiljárn .....	—	44	55	61	39
	1445	1900	2057	2706	3831

**Birgðir  
útflutningsvara**

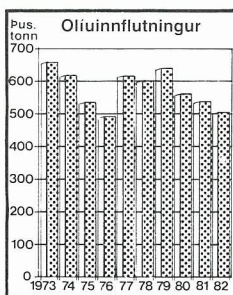
Tafla III.4. sýnir verðmæti útflutningsvörubirgða í árslok sl. fimm ár miðað við verðlag í lok hvers árs, en umreiknað miðað við skráð gengi á bandarískum dollar í árslok 1982. Mun meiri birgðaaukning varð á árinu 1982 en undanfarin ár. Um ástæður til þess vísast til þess, sem sagt er hér að framan um útflutning.

*Tafla III.5. Vöruinnflutningur 1981—1982.  
(F.o.b.-verð í m.kr. á meðalgengi ársins 1982)*

	1981	1982	Breyting á árinu 1982 (%)
Innfluttar vörur alls, f.o.b. ....	—10838	—10364	—4,4
Sérstakar fjárfestingarvörur .....	—897	—501	—44,1
Par af: skip og flugvélar .....	—538	—399	—25,8
Vegna Landsvirkjunar .....	—209	—92	—66,0
Vegna álbræðslu .....	—139	—10	—92,8
Vegna járnblendiverksmiðju .....	—11	—	—
Rekstrarvörur v/álbræðslu .....	—637	—614	—3,6
Rekstrarvörur v/járnblendiverksmiðju .....	—108	—97	—10,2
Almennur innflutningur .....	—9196	—9152	—0,5

**Þróun innflutnings**

Tafla III.5. sýnir f.o.b.-verð innflutnings 1981 og 1982 skipt á nokkra helstu liði og hlutfallslega breytingu á árinu 1982 miðað við árið áður. Sést þar, að heildarinnflutningur hefur dregist saman um 4,4% á árinu, og er það því nær eingöngu af völdum samdráttar í innflutningi sérstakra fjárfestingarvara, en ekki varð teljandi samdráttur í almennum innflutningi.



*Tafla III. 6. Almennur innflutningur.  
(C.i.f.-verð í m.kr. á mánaðarlegu meðalgengi 1982)*

	1981			1982			Hlutfalls- breyting %		
	Olía	Annar	Alls	Olía	Annar	Alls	Olía	Annar	Alls
Janúar . . . .	86	367	453	72	433	505	—16,3	18,0	11,5
Febrúar . . . .	143	417	560	218	538	756	52,4	29,0	35,0
Mars . . . . .	146	526	672	46	684	730	—68,5	30,0	8,6
Apríl . . . . .	108	522	630	114	593	707	5,6	13,6	12,2
Mái . . . . .	68	674	742	54	749	803	—20,6	11,1	8,2
Júní . . . . .	176	779	955	64	803	867	—63,6	3,1	—9,2
Júlí . . . . .	92	733	825	164	698	862	78,3	—4,8	4,5
Ágúst . . . . .	118	665	783	174	650	824	47,5	—2,3	5,2
September . .	261	877	1138	186	913	1099	—28,7	4,1	—3,4
Október . . . .	266	928	1194	87	836	923	—67,3	—9,9	—22,7
Nóvember . . .	232	966	1198	380	924	1304	63,8	—4,3	8,8
Desember . . .	223	1017	1240	179	865	1044	—19,7	—14,9	—15,8
Samtals	1919	8471	10390	1738	8686	10424	—9,5	2,5	0,3
I. ársfj.	375	1310	1685	336	1655	1991	—10,4	26,3	18,2
II. ársfj.	352	1975	2327	232	2145	2377	—34,1	8,6	2,1
III. ársfj.	471	2275	2746	524	2261	2785	11,3	—0,6	1,4
IV. ársfj.	721	2911	3632	646	2625	3271	—10,4	—9,8	—9,9

Tafla III.6. sýnir mánaðarlegan almennan innflutning 1981 og 1982 skipt á olíuinnflutning og annan almennan innflutning á mánaðarlegu meðalgengi ársins 1982, þ.e. tölur fyrir hvern mánuð 1981 hafa verið umreiknaðar til sambærilegs meðalgengis viðkomandi mánaðar 1982. Tölur í þessari töflu eru á c.i.f.-verði, en í töflu III.5. eru innflutningstölur á f.o.b.-verði. Verður bæði þetta og munur á gengisumreikningi til þess að valda þeim mun, sem gætir milli talna um hlutfallsbreytingu í töflum III.5. og III.6. Eins og sjá má í töflu III.6. jókst almennur innflutningur aðeins um 0,3% á árinu 1982, sem er tæpast marktæk breyting, en sé innflutningur olíu undanskilinn, jókst annar almennur innflutningur um 2,5%. Á fyrstu mánuðum ársins jókst innflutningur mjög mikið í beinu framhaldi af sömu þróun fyrra árs, einkum síðustu mánaða ársins. Á fyrri helmingi ársins 1982 jókst almennur innflutningur annar en olía um 15,7% miðað við sama tíma árið áður, en dróst saman um 5,8% á síðari helmingi ársins, og var samdrátturinn mestur á síðasta ársfjórðungi.

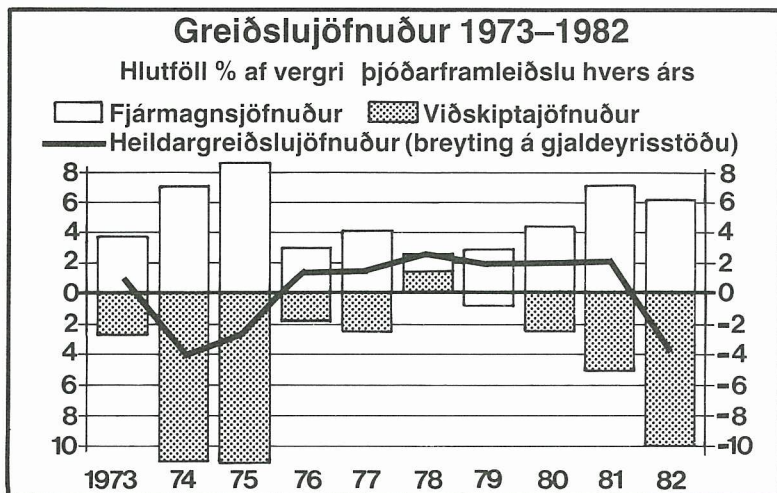
## Vöruskiptajöfnuður

Vöruskiptajöfnuður 1982 varð óhagstæður um 1.885 m.kr. á móti 315 m.kr. óhagstæðum jöfnuði árið áður umreiknað á meðalgengi 1982 og versnaði frá árinu áður um 1.570 m.kr. Sé vöruskiptajöfnuður árána 1981 og 1982 leiðréttur fyrir breytingu útflutningsvörubirgða, sem jukust um 1.064 m.kr. 1982 á móti 407 m.kr. 1981, lækkar mismunurinn um 657 m.kr. eða í 913 m.kr., en sé þar að auki sveiflum í innflutningi sérstakra fjárfestingarvara jafnað milli ára með meðaltali síðustu þriggja ára, reynist vöruskiptajöfnuður 1.309 m.kr. óhagstæðari 1982 en árið áður.

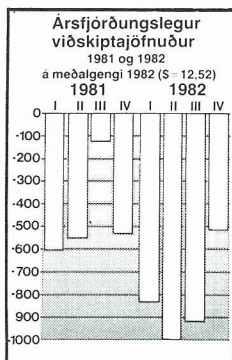
Tafla III.7. Þjónustujöfnuður 1981—1982.  
(Í m.kr. á meðalgengi ársins 1982)

	1981	1982	Breyting í % 1981—1982
Þjónustujöfnuður .....	—1331	—1225	.
Innflutt þjónusta, alls .....	—5116	—5809	13,5
Útflutt þjónusta, alls .....	3785	4584	21,1
Útgjöld af ferða- og dvalarkostnaði .....	—810	—911	12,5
Tekjur af erlendum ferðamönnum .....	254	314	23,6
Útgjöld v/samgangna .....	—1980	—2315	16,9
(Par af v/flugfélaga) .....	(—818)	(—1176)	(43,8)
Tekjur af samgöngum .....	1948	2280	17,0
(Par af v/flugfélaga) .....	(1137)	(1498)	(31,8)
Vaxtagjöld .....	—1546	—1815	17,4
Vaxtatekjur .....	254	340	33,9
Útgjöld vegna trygginga .....	—145	—160	10,3
Tekjur af tryggingum .....	118	100	—15,3
Tekjur af varnarliði, nettó .....	800	1089	36,1
Ýmis útgjöld .....	—635	—608	—4,3
(Par af vegna álbræðslu) .....	(—293)	(—226)	(—22,9)
Ýmsar tekjur .....	411	461	12,2





## Þjónustujöfnuður



Til þjónustujafnaðar teljast tekjur og gjöld af ferðalögum, samgöngum, tryggingum, vaxtagreiðslum, viðskiptum við varnarliðið o.fl. Samkvæmt bráðabirgðayfirliti er áætlað, að þjónustutekjur hafi numið 4.584 m.kr., og er það 21% aukning frá fyrra ári. Þjónustugjöld námu 5.809 m.kr., sem er 13,5% aukning frá árinu áður. Þjónustujöfnuður varð því óhagstæður um 1.255 m.kr., og er það dálítill bati frá fyrra ári, en þá reyndist hann óhagstæður um 1.331 m.kr. Mun minni aukning varð nú á útgjöldum vegna ferða- og dvalarkostnaðar en árið áður, en allmiklu meiri aukning á tekjum af erlendum ferðamönnum. Tekjur og útgjöld vegna samgangna jukust um svipað hlutfall og héldust áfram nokkurn veginn í jöfnuði. Vaxtagjöld nettó hækkuðu um 183 m.kr. eða 14%, sem er verulega minni aukning en árið áður, en þá nam aukningin 44%. Mikil aukning varð á tekjum af varnarliðinu á árinu, og nam aukningin 289 m.kr. eða 36%, en árið áður nam aukningin aðeins 9%. Tafla III.7. sýnir samanburð á helstu liðum þjónustujafnaðar árin 1981 og 1982 ásamt hlutfallslegri breytingu milli ára.

## Viðskiptajöfnuður

Viðskiptajöfnuður (vöruskipta- og þjónustujöfnuður) reyndist samkvæmt beinum greiðslujafnaðartölum óhagstæður á árinu 1982 um 3.110 m.kr., sem jafngildir 10% af þjóðarframleiðslu. Árið áður var viðskiptajöfnuður á sama hátt óhagstæður um 1.646 m.kr. eða 5% af þjóðarframleiðslu. Sé viðskiptajöfnuður árána 1981 og 1982 hins vegar leiðréttur fyrir breytingu útflutningsvörubirgða og sveiflum í innflutningi sérstakra fjárfestingarvara jafnað milli ára eins og nánar var útskýrt í sambandi við vöruskiptajöfnuð hér að framan, reynist viðskiptajöfnuður 1982 vera óhagstæður um 2.266 m.kr. eða 7,3%

## Framlög án endurgjalds

## Fjármagnsjöfnuður

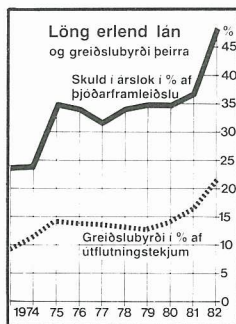
af þjóðarframleiðslu, en viðskiptajöfnuður 1981, leiðréttur á sama hátt, óhagstæður um 1.063 m.kr. eða 3,3% af þjóðarframleiðslu.

Framlög án endurgjalds, en til þeirra teljast eignayfirfærslur, rekstrarframlög til alþjóðastofnana og gjafafé, urðu óhagstæð um 56 m.kr. á árinu 1982, sem er nokkru hærri upphæð en árið áður, er hún nam 37 m.kr.

Fjármagnsjöfnuður er yfirlit um allar lántökur erlendis og afborganir af þeim, svo og fjármagn til fjárfestingar, sem annað hvort kemur erlendis frá eða fer héðan til annarra landa, og ýmsar aðrar fjármagnshreyfingar. Lánahreyfingum er annars vegar skipt í hreyfingar til lengri tíma en eins árs, og eru þær nefndar lánahreyfingar til lengri tíma, og hins vegar skammtímalán. Alls varð fjármagnsjöfnuður hagstæður um 2.002 m.kr. á árinu 1982, sem er heldur lægri upphæð en árið áður, er hann var hagstæður um 2.345 m.kr.

Tafla III.8. Hreyfingar langra erlendra lána.  
(Í m.kr. á meðalgengi ársins 1982)

	Innkomið		Afborganir		Nettóaukning	
	1981	1982	1981	1982	1981	1982
Opinberir aðilar .....	1302	2206	401	453	901	1753
Lánastofnanir .....	885	1123	354	468	531	655
Einkaaðilar .....	562	296	264	329	298	—33
Samtals .....	2749	3625	1019	1250	1730	2375



Mikilvægustu liðir fjármagnsjafnaðarins eru langar lántökur og afborganir af slíkum lánum. Tafla III.8. sýnir bráðabirgðatölur um hreyfingar langra erlendra lána á árinu 1982, skipt á opinbera aðila, lánastofnanir og einkaaðila, eftir því hverjir af þessum aðilum eru frumlántakendur, þ.e. hafa tekið lánin hjá hinum erlendu aðilum. Til samanburðar eru sýndar tölur fyrir 1981, umreiknaðar til meðalgengis 1982. Samtals námu innkomin löng lán 3.625 m.kr., en afborganir 1.250 m.kr., þannig að nettólántökur til langs tíma námu 2.375 m.kr. samanborið við 1.730 m.kr. árið áður. Samkvæmt bráðabirgðatölum var heildarupphæð langra erlendra lána 19.830 m.kr. í árslok 1982 reiknað á gengi í árslok, en 14.880 m.kr. reiknað á meðalgengi ársins, og svarar það til 48% af vergri þjóðarframleiðslu, en það er hæsta hlutfall, sem verið hefur, og hafði hækkað úr 36,7% 1981. Hefur stöðnun þjóðarframleiðslu haft hér veruleg áhrif til hækkunar skuldastöðuhlutfallsins. Greiðslubyrði af löngum lánum, það er afborganir og vextir, nam samkvæmt bráðabirgðatölum 21,4% af útflutningstekjum, sem er mikil hækkun frá fyrra ári, en þá var greiðslubyrðin 16,4%. Er hér, auk áhrifa af aukinni skuldsetningu, um að ræða áhrif af lækkandi útflutningstekjum. Línurit hér til hliðar sýnir skuldastöðu langra erlendra lána á meðalgengi

hvers árs í hlutfalli af vergri þjóðarframleiðslu ásamt greiðslubrýði slíkra lána í hlutfalli af útflutningstekjum sl. tíu ár. Tafla III.9. sýnir stöðu langra erlendra lána í árslok 1980—1982 skipt á endanlega notendur þeirra eftir helstu atvinnugreinum, þar sem frumlánunum ríkissjóðs og lánastofnana er skipt á endanlega notendur lána.

Tafla III.9. Löng erlend lán, flokkuð eftir endanlegum notendum.  
(Staða í árslok í m.kr. á gengi í hver árslok)

	1980	1981	1982
Opinber þjónusta .....	543	885	2093
ríkissjóður og stofn. ....	494	808	1896
sveitarfélög .....	49	77	197
Orkumál .....	2811	4056	9805
Sjávarútvegur .....	1093	1498	3226
Iðnaður .....	490	689	1686
Samgöngur .....	794	1167	2445
Aðrir .....	127	175	427
Lánastofnanir .....	—	—	148
Erlend lán, alls .....	5858	8470	19830



Stutt vörukaupalán innflytjenda ásamt endurlánuðum skammtímalánum bankanna lækkuðu um 135 m.kr. reiknað á meðalgengi 1982, en ógreiddur útflutningur jókst um 80 m.kr. reiknað á sama hátt. Nam nettóinnstreymi á þessum mikilvægu liðum fjármagnsjafnaðarins, langtímalánum, stuttum vörukaupalánum innflytjenda, endurlánuðum skammtímalánum bankanna og ógreiddum útflutningi, 2.160 m.kr. Á öðrum liðum fjármagnsjafnaðarins, sem eru erlent einkafjármagn til atvinnurekstrar og ýmsar stuttar fjármagnshreyfingar að meðtöldum skekkjum og vantöldu nettó, var nettóúttreymi 158 m.kr. Í heild nam nettóinnstreymi á fjármagnsjöfnuði 2.002 m.kr. eins og fyrr segir.

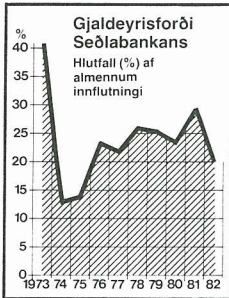
Tafla III.10. Staða þjóðarbúsins út á við í árslok.  
(Í m.kr. á meðalgengi hvers árs)

	Löng erlend lán	Nettóskuld við útlönd	Staða í hlutfalli (%) af vergri þjóðarframl.		Greiðslubrýði (vextir og afb.) í % af útflutningst.
			Löng lán	Nettóskuld	
1974 .....	337,9	345,9	23,9	24,5	11,2
1975 .....	672,8	727,1	34,9	37,7	14,2
1976 .....	898,5	940,0	33,8	35,3	13,8
1977 .....	1205,5	1205,8	31,6	31,6	13,7
1978 .....	1944,3	1848,2	33,7	32,0	13,1
1979 .....	2909,5	2703,2	34,4	32,0	12,8
1980 .....	4623,1	4248,9	34,4	31,6	14,1
1981 .....	7523,2	6525,2	36,7	31,8	16,4
1982 .....	14880,0	14984,0	47,9	48,2	21,4

Nettóstaða þjóðarbúsins út á við samanstendur af öllum skuldum Íslands við önnur lönd, að frádregnum erlendum inneignum og öðrum



kröfum á útlönd. Erlendri fjárfestingu í atvinnurekstri á Íslandi og íslenskrri fjárfestingu í atvinnurekstri erlendis er sleppt. Tafla III.10. sýnir, að nettóskuldir við útlönd námu 14.984 m.kr. í árslok 1982 reiknað á meðalgengi ársins, sem jafngildir 48,2% af vergri þjóðarframleiðslu. Það er mikil hækkun frá því, sem verið hefur, og er nú heldur hærra en skuldahlutfall langra lána einna sér. Fimm árin næst á undan hefur nettóstöðuhlutfallið haldist nálægt 32%, en hæst hefur það áður komist í 37,7% árið 1975 og hafði þá hækkað úr 24,5% árið á undan. Tafla III.10. sýnir einnig stöðu langra erlendra lána í hlutfalli af vergri þjóðarframleiðslu og má sjá, að hlutfallið hefur farið hækkandi síðustu fimm árin, en mest var hækkunin á síðasta ári, og hefur hlutfallið aldrei verið hærra en í árslok 1982 eins og fyrr er greint frá. Að lokum er sýnd greiðslubyrði vaxta og afborgana af erlendum langtímalánum í hlutfalli af útflutningstekjum. Hækkaði það hlutfall mjög mikið á árinu 1982.



Tafla III.11. Gjaldeyrisstaða bankanna.  
(Í m.kr. á gengi í árslok 1982)

	1979	1980	1981	1982
Seðlabankinn:				
Gjaldeyrisforði	2578	2793	3760	2441
Gjaldeyrissskuldir	892	470	498	947
Nettóstaða Seðlabankans	1686	2323	3262	1494
Viðskiptabankar, nettó	136	152	98	180
Gjaldeyrisstaða bankanna, nettó	1822	2475	3360	1674

Tafla III.11. sýnir gjaldeyrisstöðu bankanna sl. fjögur ár, en þar eru tölur umreiknaðar úr erlendri mynt í íslenskar krónur á skráðu gengi í árslok 1982.

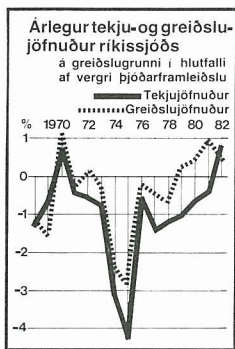
Í 9. töflu í töfluviðauka hér aftan við er hins vegar að finna yfirlit yfir gjaldeyrisstöðu sl. tólf ár á því gengi, sem gildi á hverjum tíma. Í töflu III.11. kemur fram, að gjaldeyrisforði Seðlabankans nam 2.441 m.kr. í árslok 1982, sem svarar til 20,1% af f.o.b.-verði almenns innflutnings, og er þetta lægra hlutfall en verið hefur síðan 1975. Í árslok 1981 var hlutfallið 29,3%.

## Gjaldeyrisstaða bankanna



## IV. FJÁRMÁL RÍKISSJÓÐS

### Greiðsluafkoma



Ríkissjóður sýndi hagstæða greiðsluafkomu á árinu 1982, fjórða árið í röð. Greiðslujöfnuðurinn varð jákvæður um 147 m.kr. eða 0,5% af þjódarframleiðslu samanborið við 185 m.kr. og 0,9% af þjódarframleiðslu á árinu 1981. Lánveitingar ríkissjóðs voru óvenjumiklar eða 523 m.kr. nettó og því myndaðist fjármagnsþörf, sem nam 285 m.kr. Hún var að fullu fjármögnuð með lántökum utan bankakerfisins, sem voru 639 m.kr., en lausaskuldir minnkuðu um 207 m.kr. Af 147 m.kr. greiðsluafgangi fóru 126 m.kr. í að bæta stöðu ríkissjóðs við Seðlabankann. Til greiðslu afborgana af skuldabréfum og víxlum í Seðlabankanum fóru 160 m.kr., en staða á viðskiptareikningum við bankann versnaði um 34 m.kr. Tafla IV.1. sýnir greiðslufirlit ríkissjóðs á greiðslugrunni fyrir árin 1976 til 1982.

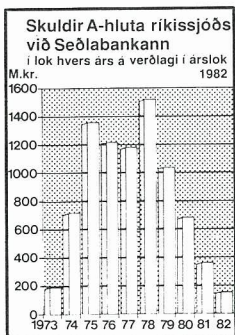
Tafla IV.1. Yfirlit um fjármál ríkissjóðs á greiðslugrunni.  
(Í milljónum króna)

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982 <sup>1)</sup>
1 Tekjur .....	683	956	1543	2378	3681	5993	9562
2 Gjöld .....	698	1011	1611	2467	3766	6075	9324
3 Tekjuafgangur (1—2) .....	—15	—55	—68	—89	—85	—82	238
4 Viðskiptaskuldir og lán utan Seðlabankans .....	10	37	30	112	147	267	—91
5 Greiðsluafgangur (3—4) .....	—5	—18	—38	23	62	185	147
51 Gagnvart Seðlabanka .....	—9	—21	—46	22	45	164	126
52 Bankainnst. og sjóður .....	4	3	8	1	17	21	21

Hlutfall af vergri þjódarframleiðslu hvers árs (%)

1 Tekjur .....	25,7	25,1	26,7	28,1	27,4	29,2	30,8
2 Gjöld .....	26,2	26,5	27,9	29,2	28,0	29,6	30,0
3 Tekjuafgangur .....	—0,6	—1,4	—1,2	—1,1	—0,6	—0,4	0,8
5 Greiðsluafgangur .....	—0,2	—0,5	—0,7	0,3	0,5	0,9	0,5

1) Bráðabirgðatölur.



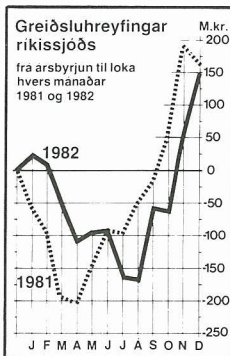
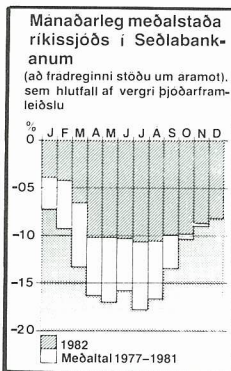
### Skuldir við Seðlabankann

Skuldir ríkissjóðs við Seðlabankann hafa farið lækkandi á undanförunum fjórum árum. Hér kemur annars vegar til hagstæð afkoma ríkissjóðs og hins vegar rýrnun skuldarinnar af völdum verðbólgu og neikvæðra raunvaxta á skuld ríkissjóðs við Seðlabankann.

Ef skuld ríkissjóðs við Seðlabankann í árslok er færð til meðalverðlags ársins og sett í hlutfall við verga þjóðarframleiðslu, kemur í ljós, að hún var 0,4% af þjóðarframleiðslu á árinu. Hafði hún þá lækkað úr 0,9% árið áður og 1,8% á árinu 1980. Skuldin hefur ekki verið lægri í hlutfalli við þjóðarframleiðslu síðan á árinu 1972. Meðfylgjandi línurit sýnir skuld ríkissjóðs við Seðlabankann á verðlagi í árslok 1982.

### Þróunin innan ársins

Staða ríkissjóðs við Seðlabankann var að meðaltali 272 m.kr. lakari á árinu en í upphafi þess. Skuld ríkissjóðs við Seðlabankann er breytileg á milli mánaða og innan hvers mánaðar. Hún vex hratt í byrjun hvers mánaðar, en snöggglækkar síðan í lok hans. Að jafnaði vex hún í upphafi ársins, en minnkar á síðustu mánuðum þess. Þetta skýrir, hvers vegna staða ríkissjóðs við Seðlabankann getur að meðaltali verið verri á árinu en í upphafi þess, jafnvel þótt hún batni yfir árið í heild, þ.e. frá upphafi til loka þess. Hve miklu munar á þessu, ræðst af umfangi árstíða- og innanmánaðarsveiflu fjárhags ríkissjóðs.



Árstíðasveifla afkomu ríkissjóðs varð tiltölulega minni á síðasta ári en mörg undanfarin ár að undanskildu árinu 1980. Þetta má m.a. sjá á meðfylgjandi línuriti, sem sýnir meðalskuld ríkissjóðs í Seðlabankanum í hverjum mánuði umfram skuldastöðu í ársbyrjun. Línuritið sýnir, að yfirdráttur ríkissjóðs í Seðlabankanum náði að jafnaði hámarki í júlímánuði á árunum 1977—1981. Svo var einnig á síðasta ári. Hins vegar var yfirdrátturinn minni á fyrri hluta ársins en oft áður, en minnkaði að sama skapi minna á seinni hluta ársins. Svipaða sögu má segja, ef litið er á þróun greiðsluhalla ríkissjóðs innan ársins (sjá línurit). Óvenjugóð staða ríkissjóðs á fyrri hluta ársins á rætur að rekja til þeirrar eftirspurnarþenslu, sem magnaðist á seinni hluta ársins 1981 og varaði fram yfir mitt árið 1982. Þegar svo eftirspurnarþenslan minnkaði á seinustu mánuðum ársins og innflutningur dróst saman í framhaldi af gengisfellingunni í ágúst, dró úr aukningu innheimtu óbeinna skatta. Hefðbundin árstíðasveifla og mikil aukning beinna skatta nægðu þó til að bæta stöðuna síðustu mánuðina að því marki, að greiðsluafgangur varð yfir árið í heild. Sem dæmi um þróunina innan ársins má geta þess, að fyrstu fjóra mánuði ársins var innheimta óbeinna skatta 72% hærri en á sama tíma árið áður, en innheimta beinna skatta var aðeins 42% hærri. Til samanburðar má geta þess, að heildartekjur ríkissjóðs voru 68% meiri en á sama tíma árið áður, gjöld voru 53% hærri, en verðlag var 44% hærri. Aðflutningsgjöld jukust mest óbeinna skatta eða um 89%, því næst komu vörugjald (75%) og söluskattur og orkujöfnunargjald (71%). Síðustu fjóra mánuði ársins hins vegar var innheimta óbeinna skatta aðeins 56% meiri en á sama tíma árið áður, en verðlagshækk-

## Fyrirgreiðsla Seðlabankans

anir voru komnar í 59%. Mest dró úr aukningu aðflutningsgjalda, sem urðu aðeins 28% meiri en árið áður. Innheimta beinna skatta varð 76% meiri en árið áður. Það ásamt því, að aukning útgjalda á þessu tímabili (57%) varð minni en verðlagshækkanir, gerði það að verkum, að nokkur tekjuafgangur varð á ríkissjóði á síðustu fjórum mánuðum ársins.

Minni árstíðasveiflu og bættri stöðu á árinu í heild fylgdi, að fyrirgreiðsla Seðlabankans varð minni en oft áður. Með fyrirgreiðslu er hér átt við nýja meðalskuld á árinu umfram skuld um áramót. Hún var eins og áður segir 272 m.kr. eða 0,88% af vergri þjóðarframleiðslu samanborið við 1,13% af VÞF árið 1981. Á meðfylgjandi töflu er sýnd meðalfyrirgreiðsla Seðlabankans við ríkissjóð, bæði í m.kr. og sem hlutfall af vergri þjóðarframleiðslu. Því meiri sem fyrirgreiðsla Seðlabankans við ríkissjóð er, því meiri aukningaráhrif hefur fjárhagur ríkissjóðs á peningamyndun.

Tafla IV.2. Fyrirgreiðsla Seðlabankans við ríkissjóð.

	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Í m.kr. ....	33	32	56	95	123	109	231	272
Hlutfall af VÞF (%) .	1,73	1,20	1,46	1,64	1,45	0,81	1,11	0,88

Fyrirgreiðsla Seðlabankans við ríkissjóð er í samræmi við samning milli bankans og ríkissjóðs. Samkvæmt samningnum miðast árstíðabundin rekstrarfjárfyrirgreiðsla við greiðsluáætlun, sem fjármálaráðuneytið gerir um einstaka mánuði. Af skuld á reikningum, sem er innan umsaminnar greiðsluáætlunar, skal greiða afurðalánavexti (28% á síðasta ári), en á skuld umfram áætlun skal greiða hlaupa-reikningsvexti.

Vextir afurðalána lágu langt undir verðbólguþingi á síðasta ári og í vaxandi mæli, þegar líða tók á árið. Sama má reyndar segja um vexti ríkissjóðs á skuldabréfum í Seðlabankanum, en þeir voru þó hækkadír í byrjun nóvember. Það er ljóst, að þessir lágu vextir og mikil verðbólga bættu stöðu ríkissjóðs, frá því sem ella hefði orðið, og rýrðu skuld hans við bankann. Er áætlað, að greiðsluafgangur ríkissjóðs hefði orðið um 97 m.kr. lakari, ef honum hefðu verið reiknaðir nafnvextir jafnir verðbólguþingi af öllum skuldum hans við Seðlabankann.

Tekjur ríkissjóðs á greiðslugrunni námu 30,8% af vergri þjóðarframleiðslu á síðasta ári samkvæmt bráðabirgðatölum, en gjöldin námu 30,0%. Hafa umsvif ríkisins að tiltölu við þjóðarframleiðslu ekki í annan tíma verið meiri, en á árinu 1981 voru samsvarandi hlutföll 29,2% og 29,6%. Á meðfylgjandi línuriti má sjá tekjur og gjöld ríkissjóðs sem hlutfall af vergri þjóðarframleiðslu allt frá árinu 1968. Gæta verður að því, að seinasta ár varð samdráttur í þjóðarfram-

## Þróun tekna og gjalda





leiðslu, og skýrir það að nokkru aukningu umsvifa ríkissjóðs að tiltölu við þjóðarframleiðslu á árinu. Bæði tekjur og gjöld jukust þó umfram verðlagshækkanir. Tekjur hækkuðu um 59,4% og gjöld um 57,7%, en verðlag þjóðarframleiðslu hækkaði um 54,4%. Á tekjuhlið hækkuðu beinir skattar um 62,3%, en óbeinir skattar um 58,1%. Af óbeinum sköttum varð aukning vörugjalds mest eða 76%, söluskattur og orkujöfnunargjald hækkuðu um 61%, en aðflutningsgjöld ekki nema um 48,5%. Árið áður var hækkun aðflutningsgjalda mjög mikil eða 71%, en á árinu 1982 minnkaði innflutningur töluvert, þegar leið á árið. Á útgjaldahlið var hækkun niðurgreiðslna mest, 112,7%, en þær hækkuðu tiltölulega lítið á árinu 1981. Af öðrum stærri útgjaldaliðum má nefna, að útgjöld til mennta-, menningar- og kirkjumála hækkuðu um 63,5%, útgjöld til heilbrigðismála hækkuðu um 61,3%, en útgjöld til velferðarmála ekki nema um 49,9%.

Eins og sést á meðfylgjandi línuriti hafa bæði tekjur og gjöld ríkissjóðs vaxið sem hlutfall af þjóðarframleiðslu yfir allt tímabilið 1968 til 1982. Á tekjuhlið hafa bæði beinir og óbeinir skattar vaxið sem hlutfall af þjóðarframleiðslu, óbeinir skattar þó mun meira. Reyndar verður öll hækkun beinu skattanna á árunum 1972—75 og hafa þeir síðan lækkað, ef eitthvað er. Aukning óbeinu skattanna stafar að mestu af hækkun söluskatts og tilkomu vörugjalds á árinu 1975, en það óx úr 0,5% af þjóðarframleiðslu á því ári í 2% árið 1981. Aðflutningsgjöld hafa hins vegar minnkað á tímabilinu. Á gjaldahlið jukust rekstrargjöld á tímabilinu í heild, fjármunamyndun stóð í stað, en fjármagnstilfærslur minnkuðu. Af rekstrargjöldum jukust bæði samneysla og tilfærslur, en samneysla þó sýnu meira. Þessa þróun má sjá nánar á meðfylgjandi töflu, sem sýnir tekjur og gjöld ríkissjóðs á rekstrargrunni sem hlutfall af þjóðarframleiðslu. Til að draga fram tilhneigingar til lengri tíma eru sýnd fjögurra ára meðaltöl og meðaltöl árána 1980 og 1981.

Tafla IV.3. Tekjur og gjöld ríkissjóðs á rekstrargrunni í hlutfalli við verga þjóðarframleiðslu.

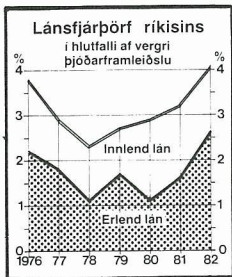
	1968- 1971	1972- 1975	1976- 1979	1980- 1981
Tekjur, alls .....	23,3	26,5	27,7	30,0
Beinir skattar .....	4,4	5,8	5,0	5,7
Óbeinir skattar .....	18,4	20,5	22,2	23,7
Aðflutningsgjöld .....	6,7	6,1	4,3	3,7
Söluskattur .....	5,4	7,5	9,3	9,9
Gjöld, alls .....	23,5	28,2	27,9	29,1
Rekstrargjöld .....	17,4	21,7	22,3	24,0
Samneysla .....	6,4	7,6	9,2	10,2
Vextir .....	0,4	0,6	1,0	0,8
Tilfærslur .....	10,6	13,5	12,1	13,2
Fjármunamyndun .....	1,9	2,3	1,8	2,1
Fjármagnstilfærslur .....	4,2	4,2	3,8	3,0

## Lánsfjáráætlun

Lánsfjáráætlun gerir grein fyrir lánsfjármögnuðum opinberum framkvæmdum og fjáröflun til þeirra. Til opinberra framkvæmda teljast hér bæði A- og B-hluti ríkissjóðs. Til A-hlutans teljast öll ráðuneytin og tengdar stofnanir. Til B-hlutans teljast ríkisfyrirtæki, sem að mestu fjármagna sig sjálf, t.d. með sölu vöru og þjónustu, og ýmsir sjóðir í eigu ríkisins. Veigamestu lánsfjármagnaðar opinberar framkvæmdir A-hlutans eru vegagerð, en veigamestu lánsfjármagnaðar framkvæmdir B-hlutans eru orkuframkvæmdir og byggðalínur. Fjármagnsútgjöld vegna virkjana eru einnig vaxandi liður. Einnig má nefna Póst og síma og Lánasjóð íslenskra námsmanna, en hann lenti í erfiðleikum á árinu vegna mikillar aukningar lánsúmsókna og þurfti því lánsfjármagn umfram það, sem gert hafði verið ráð fyrir í upprunalegri lánsfjáráætlun. Tafla IV.4. sýnir uppgerða lánsfjáráætlun ríkisins árin 1977 til 1982, og tafla IV.5. sýnir lánsfjáráætlun 1982, breytingar hennar og bráðabirgðaniðurstöður.

Tafla IV.4. Lánsfjárbörf ríkisins og fjármögnun hennar.  
(Í milljónum króna)

	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Ríkissjóður alls .....	110	134	225	396	652	1259
A-hluti .....	28	44	57	128	239	317
Vegagerð .....	16	22	37	95	136	200
Annað .....	12	22	20	33	103	117
B-hluti .....	82	91	168	268	413	942
Byggðalínur .....	20	34	35	52	68	112
Aðrar orkuframkvæmdir .....	54	39	65	100	188	304
Fjármagnskostnaður .....	—	—	—	42	56	277
Annað .....	8	18	68	74	101	249
Fjármögnun .....	110	134	225	396	652	1259
Innlend lán .....	41	64	81	237	318	459
Spariskírteini .....	24	31	65	70	50	132
Innheimt af endurl. spariskirt.fé umfram innlausn .....	17	27	6	98	110	114
Verðbréfa kaup bankakerfis .....	—	—	—	37	76	70
Verðbréfa kaup lífeyrissjóða .....	—	—	—	12	57	55
Önnur innlend fjáröflun .....	—	6	10	20	26	88
Erlend lán .....	69	63	144	146	334	800
Bráðabirgðalán .....	—	7	13	13	—	—



Heildarlánsfjáröflun ríkissjóðs nam 1.259 m.kr., og var það 86 m.kr. umfram upphaflega áætlun. Þessari viðbót var að mestu mætt með auknum erlendum lántökum, en innlend fjáröflun varð þó 4 m.kr. umfram áætlun. Stafaði það að mestu leyti af vöxtum og afborgunum Landsvirkjunar af skuldabréfi vegna yfirtöku á byggðalínunum, aðveitustöðvum o.fl. Átján m.kr. vantaði hins vegar á nýja spariskírteinasölu, en kjör þeirra voru bætt á fyrri hluta ársins, og um 27 m.kr. vantaði á fjáröflun frá bankakerfinu. Eins og meðfylgjandi línurit ber með sér hefur erlendi hluti fjáröflunarinnar verið að

aukast frá 1980, en lánsfjármagnaðar opinberar framkvæmdir hafa aukist að tiltölu við verga þjóðarframleiðslu allt frá árinu 1978.

Tafla IV.5. Lánsfjárætlun ríkisins 1982.  
(Í milljónum króna)

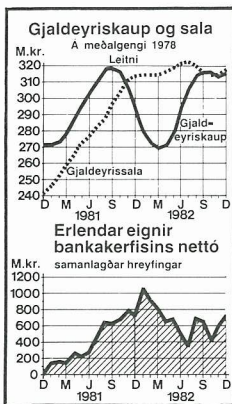
	Láns- fjár- lög	Breyt- ingar	Bráða- birgða- útkoma
Ríkissjóður alls	1.173,2	85,5	1.258,7
A-hluti	374,1	—57,0	317,1
Vegagerð	200,0	—	200,0
Þjóðarþókkhlaða	7,5	—0,1	7,4
Landshafnir	2,5	—	2,5
Hluta- og eiginfjárframlög	43,7	—	43,7
Aðstoð við Flugleiðir	33,1	—	33,1
Styrking dreifikerfis í sveitum	21,0	—6,1	14,9
Hafnargerð vegna skipaiðnaðar	15,5	—	15,5
Ótilgreint	50,8	—50,8	0
B-hluti	799,1	142,5	941,6
Landakaup kaupstaða og kauptúna	4,0	—2,5	1,5
Lánasjóður ísl. námsmanna	50,0	15,1	65,1
Bjargráðasjóður	15,0	—4,0	11,0
Ríkisútvarp	—	0,5	0,5
Lagmetisiðjan Siglósild	1,5	—	1,5
Skipaútgærd ríkisins	53,0	15,2	68,2
RARÍK — almennar framkvæmdir	118,7	10,0	128,7
RARÍK — varaafli fyrir landskerfið	10,0	—	10,0
Byggðalínur	100,5	11,4	111,9
Kröfluvirkjun — framkvæmdir	63,2	—	63,2
Virkjunarrannsóknir — framkvæmdir	22,0	—	22,0
Grænfóðurverksmiðjur	4,0	—1,0	3,0
Orkusjóður — fjármagnskostnaður byggðalína	104,1	35,6	139,7
Orkusjóður — hitaveitulán	7,5	—0,7	6,8
Orkusjóður — jarðhitaleit	7,0	—	7,0
Orkusjóður — annað	6,3	—	6,3
Sementsverksmiðjan	18,0	—	18,0
Landssmiðjan	7,0	—	7,0
Áburðarverksmiðjan	17,0	14,2	31,2
Póstur og sími	41,2	—	41,2
Næstu stórvirkjanir (Blanda)	60,0	—	60,0
Flugmálastjórn, Keflavíkurlflugvelli	0,8	—	0,8
Kröfluvirkjun, fjármagnsútgjöld	71,5	54,1	125,6
Virkjunarrannsóknir, fjármagnsútgjöld	11,4	—	11,4
Fljótsdalsvirkjun, fjármagnsútgjöld	5,4	—5,4	0
Fjármögnun alls	1.173,2	85,5	1.258,7
Innlend lán	455,0	4,0	459,0
Ný spariskírteini	150,0	—18,1	131,9
Innheimt af endurlánuðu spariskirteinafé, nettó	107,0	7,2	114,2
Verðbréfakaup innlánsstofnana	97,0	—26,6	70,4
Verðbréfakaup lífeyrissjóða	46,0	9,0	55,0
Önnur innlend fjárflyun	55,0	32,5	87,5 <sup>1)</sup>
Erlend lán	718,2	81,5	799,7

1) Vextir og afborganir Landsvirkjunar af skuldabréfi vegna yfirtöku á byggðalín-um, aðveitustöðvum o.fl. 46,5 m.kr., lántaka Bjargráðasjóðs hjá Viðlagatryggingu 3,5 m.kr. og hjá Seðlabankanum 7,5 m.kr., og lántaka ríkissj. hjá Framkvæmdasj. 30 m.kr.



## V. PENINGAMÁL

Samanburður á framvindu peningamála árin 1981 og 1982 sýnir, að það skiptast á skin og skúrir í íslensku efnahagslífi. Á fyrri hluta árs 1981 ríkti betra jafnvægi í peningamálum en um langt skeið undanfarið, innlán jukust mjög mikið og lánsfjáreftirspurn var hófleg, enda hafði verðbólga hjaðnað niður fyrir vexti á algengum lánnum. Þetta reyndist vera lognið á undan storminum. Um miðbik ársins breyttist framvindan til hins verra og á árinu 1982 kom óhagstæð þróun fram með fullum þunga með þeim afleiðingum, að gjaldeyrisstaða bankanna rýrnaði verulega eins og fram kemur í kaflanum um greiðslujöfnuð, og lausafjárstaða innlánsstofnana varð lakari í lok ársins en hún hefur verið á áramótum í hálfan annan áratug. Þessi niðurstaða á að verulegu leyti rætur að rekja til erfiðleika útflutningsatvinnuvega og samdráttar þjóðartekna, sem leiddu í senn til mikillar eftirspurnar eftir rekstrarlánnum og minni peningalegs sparnaðar en ella. Niðurstöðuna ber einnig að skoða í ljósi þess, að verðbólguþig hækkaði mjög á árinu og reis í lok þess hærra en áður eru dæmi til hér á landi. Ennfremur er ljóst, að óhóflegt lánsfjárframboð af innlendum og erlendum uppruna stuðlaði ásamt öðru að því, að útgjöld þjóðarinnar minnkuðu ekki til samræmis við tekjurnar, þannig að mikill halli varð á viðskiptum við útlönd auk þess sem útlánþenslan kynti undir hinni óheillavænlegu verðlagsþróun.



Í þessum kafla um peningamál er að venju fjallað um reikninga Seðlabankans og innlánsstofnana, en öðrum innlendum lánastofnunum svo og erlendum lánnum eru gerð skil annars staðar í ársskýrslunni. Eins og fram kemur hér á eftir jukust lán Seðlabankans mikið á árinu, einkum endurkeypt afurðalán og lán vegna skuldbreytinga. Reynt var hins vegar að sporna við óhóflegri útlánaaukningu hjá innlánsstofnunum, m.a. með því að beita sérstakri innlánsbindingu. Engu að síður varð útlánaaukning innlánsstofnana um 86% á árinu, sem er mun meira en nemur verðlagshækkunum. Ráðstöfunarfé innlánsstofnana gaf engan veginn tilefni til þessa, enda þótt aukning innlána hafi verið umtalsverð eða nálægt 60%. Árið 1981 var aukn-

Tafla V.1. Úr reikningum Seðlabankans 1981 og 1982.  
(Í milljónum króna)

	Hreyfingar					
	Staða			1.árs-	2.árs-	3.árs-
	31/12	1981	1982	þriðj.	þriðj.	þriðj.
	1982			1982	1982	1982
1 Gjaldeyrisstaða	1489	726	-141	-48	-171	78
(þar af endurmat v/gengis)		(302)	(1081)	(408)	(394)	(279)
2 Innlendir liðir, nettó	2301	288	1396	510	471	415
21 Kröfur á ríkissjóð, nettó <sup>1)</sup>	116	-119	-81	336	-65	-352
211 A-hluti	155	-72	-71	153	-15	-209
212 B-hluti	-39	-47	-10	183	-50	-143
22 Kröfur á fjárfestingarlánasjóði	133	67	47	-29	23	53
23 Endurkaup	2935	400	1543	299	267	977
231 Landbúnaður	696	130	257	-74	4	327
232 Sjávarútvegur	1661	201	904	298	159	447
233 Iðnaður	535	88	342	75	62	205
234 Önnur	43	-18	39	-	42	-2
24 Aðrar kröfur á innlánsstofnanir	1579	85	1382	520	729	133
25 Kröfur á aðra aðila	40	16	14	14	9	-9
26 Sjóðir í opinberri vörslu (—) <sup>2)</sup>	-527	-129	-142	-77	173	-238
27 Innstæður fjárfestingarlánasj. (—) <sup>2)</sup>	-281	-19	-206	-9	-53	-144
28 Annað, nettó	-1694	-13	-1161	-544	-612	-5
3 Grunnfé	3790	1014	1255	462	300	493
31 Innstæður innlánsstofnana	3260	838	1121	455	281	385
311 Sérstök sveigjanleg innlánsbinding	—	1	-1	328	44	-372
312 Almenn innlánsbinding	2810	837	1032	204	189	638
313 Sjóður og aðrar innstæður	450	—	90	-77	48	119
32 Seðlar og mynt í umferð	530	176	134	7	19	108

Hreyfingar í % á ári <sup>3)</sup>						
Grunnfé <sup>4)</sup>	66,6	49,5	65,2	54,0	31,1	
Endurkaup, alls	40,3	110,8	92,0	84,0	168,7	
Landbúnaður	42,1	58,5	104,7	40,2	38,7	
Sjávarútvegur	36,2	119,4	71,1	82,9	240,7	
Iðnaður	83,8	177,2	79,7	139,9	392,9	
Seðlar og mynt	80,4	33,8	4,7	22,8	89,0	
Almenn innlánsbinding	88,9	58,0	...	...	...	

<sup>1)</sup> Endurlánuð löng erlend lán eru ekki talin með. <sup>2)</sup> Innstæða og innstæðuaukning eru merktar með mínusmerki. <sup>3)</sup> Ársigildi hreyfinga á hverjum ársþriðjungi eru reiknuð af árstíðaleiðréttnum tölum. <sup>4)</sup> Grunnfé með áföllnum vöxtum skyldubundinna innlána.

ing innlána með eindæmum mikil, en á árinu 1982 lækkaði hún stig af stigi. Sveiflan í heildarinnlánnum réðst einkum af þróun óbundinna innlána, þ.e. innstæðna á venjulegum sparibókum, ávísana- og hlaupareikningum. Á 12 mánuðum til júliloka 1981 nam aukning þeirra um 90%, en næstu 12 mánuði jukust þau um rúm 40%. Mikil aukning 1981 bætti um sinn lausafjárstöðu innlánsstofnana, en varð síðan undirrot mikillar útlánaaukningar, enda þótt gerðar væru tilraunir til að sporna við því. Framvindan þessi tvö ár sýnir, að kröftugar sveiflur geta farið um peningakerfið þrátt fyrir að stjórnþækjum peningamála sé beitt til að draga úr þeim. Undir lok ársins 1982 virðist svo sem aðhaldið, sem stjórnþækin veittu, væri farið að skila nokkrum árangri, sem m.a. kemur fram í minni innflutningi en verið



hafði. Slík aðlögun að samdrætti þjóðartekna hefði þurft að eiga sér stað fyrr til að firra mikilli rýrnun gjaldeyrisstöðunnar, en þess er vart að vænta, að stjórnþæki peningamála valdi skjótri aðlögun, þegar áhersla er samtímis lögð á önnur efnahagsleg markmið eins og hátt atvinnustig og varðveislu kaupmáttar launa.

Skal nú gerð nánari grein fyrir þróun helstu stærða í reikningum bankakerfisins og jafnframt vikið að helstu aðgerðum í peningamálum, en þeim eru gerð fyllri skil í annál hér aftar í ársskýrslunni (kafla XI).

Peningamagn í umferð (M1), sem samanstendur af seðlum, mynt og veltiinnlánunum, jókst um tæp 30% árið 1982, en rúm 60% árið á undan. Ef fé á venjulegum sparibókum er talið með, nam aukning peningamagnsins (M2) um 48% árið 1982, en um 75% árið á undan. Með hliðsjón af verðlagsbreytingum er aukningin á árinu 1982 mjög lítil og bendir til þess, að lausafjárstaða fyrirtækja og heimila hafi í raun rýrnað verulega. Reikningar Seðlabankans sýna og, að viðskipti við hann drógu mjög úr myndun lausafjár eins og best kemur fram í tölum um grunnfé. Grunnfé er samtala seðla og myntar í umferð og innstæðna innlánsstofnana í Seðlabankanum, en þessi stærð eykst með aukningu gjaldeyrisstöðunnar og lána bankans til innlendra aðila, en lækkar með lækkun þessara liða og einnig ef innstæður annarra en innlánsstofnana aukast. Á árinu í heild jókst grunnféð um tæp 50%, en á árinu 1981 nam aukningin rúmum 66%. Þessi þróun stingur í stúf við þá miklu aukningu, sem varð á lánum Seðlabankans til innlánsstofnana, en skýrist einkum af því, hve mjög gjaldeyrisstaðan rýrnaði, og einnig af því, að lán til ríkissjóðs og ríkisstofnana lækkuðu á árinu og innstæður ýmissa sjóða jukust verulega. Gjaldyrisstaðan var í lok ársins að raungildi aðeins um helmingur þess, sem hún var í ársbyrjun. Skuldir ríkissjóðs og ríkisstofnana við Seðlabankann lækkuðu um 81 milljón króna á árinu 1982 og voru í lok þess lægri að raungildi en þær hafa verið síðan árið 1972. Skuldir ríkisins jukust framan af ári, en aukningin varð mun minni en ætla mátti á þeim árstíma. Lækkun á síðari árhelmingi og yfir árið í heild stuðlaði að aðhaldi í peningamálum, en það er óvenjulegt á tímum samdráttar í hagkerfinu, að ríkisfjármál veiti slíkt aðhald. Benda líkur til, að hér kunni að verða nokkur breyting á, m.a. vegna minni tekna af innflutningi.

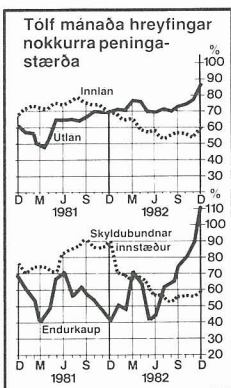
Innstæður sjóða í opinberri vörslu hækkuðu um 142 m.kr. og munar mest um innstæður Verðjöfnunarsjóðs fiskiðnaðarins, sem hækkuðu um 90 m.kr., aðallega vegna gengistryggingar. Orlofsfé varðveitt í Seðlabanka hækkaði um 58 m.kr., en innstæður annarra sjóða lækkuðu lítillega.

## **Grunnfé**

## **Ríkissjóður og ríkisstofnanir**

## **Sjóðir í opinberri vörslu**

## Endurkaup



## Skuldbreyting

### Yfirdráttur

36

Útstreymi fjár úr Seðlabankanum til innlánsstofnana var mjög mikið allt árið. Þer fyrst að nefna hin reglubundnu endurkaup Seðlabankans á afurða- og rekstrarlánunum. Í heild jukust þessi lán um 111% á árinu 1982, en tiltölulega hófleg aukning varð árið á undan eða um 40%. Mest var aukning þessara lána til iðnaðar eða um 177%, enda bættust allmörg fyrirtæki í hóp þeirra, sem fá framleiðslulán. Til dæmis hækkuðu lán vegna málmsmíða um meira en 100 m.kr., m.a. vegna þess, að nú er lánað út á raðsmíði fiskiskipa. Endurkaup vegna sjávarútvegs jukust einnig mikið eða um 119%, en um 36% árið 1981. Mikil aukning 1982 stafar bæði af auknu birgðahaldi og örum gengisbreytingum á árinu. Að nokkru skýrist þetta einnig af kerfisbreytingunni í ársbyrjun 1982, þegar gengisbinding afurðalána út á útflutningsafurðir var rofin og í staðinn veitt lán í krónum með þeim kjörum, sem um þau gilda. Við breytinguna hækkuðu viðmiðunarverð afurðalána verulega, þar eð þau höfðu staðið í stað frá gengisbreytingunni 10. nóvember 1981 eins og skýrt var frá í síðustu árskýrslu Seðlabankans.

Gengisbinding lána út á útflutningsafurðir var tekin upp í ársbyrjun 1979. Enda þótt það sé að ýmsu leyti rökrétt að miða kjör þessara lána við gengi erlends gjaldmiðils, gilti þetta aðeins í 3 ár. Þegar útflutningsgreinar stóðu höllum fæti á þessum árum, varð að ráði að styrkja þær með eftirgjöf gengisuppfærslu þessara lána að nokkrum hluta. Frá byrjun árs 1982 hafa hliðstæðir styrkir verið veittir á þann hátt að hætta gengisbindingu og taka í staðinn upp krónulán, eins og áður sagði, með ávöxtun langt undir verðbólguþiggi. Á árinu 1982 nam ávöxtun afurðalána frá innlánsstofnunum um 32,5%, en það jafngildir —17% raunvöxtum, sé miðað við hækkun lánskjaravísitölu, og —35%, sé miðað við hækkun bandaríkjadollars. Miðað við sölu afurða í dollurum nam styrkurinn því rúmum þriðjungum hvers láns.

Næst skulu nefnd verðbréfa kaup Seðlabankans af innlánsstofnunum. Hér er ekki um reglubundna lánastarfsemi að ræða, eins og afurðalánin eru, heldur kaupir bankinn aðeins verðbréf í sérstökum tilfellum. Erfiðleikar atvinnuveganna á árinu gáfu tilefni til aðgerða, sem m.a. fólu í sér, að stuttum skuldam var breytt í löng lán við innlánsstofnanir, og endurkeypti Seðlabankinn verðbréf í þessu skyni samtals að fjárhæð 354 m.kr. Þar af voru um 57 m.kr. keyptar í mars og apríl í tengslum við skuldir sjávarútvegs við olíufélög, en að öðru leyti fór skuldbreytingin fram á síðasta fjórðungi ársins. Henni lauk ekki á árinu. Á fyrsta fjórðungi 1983 keypti Seðlabankinn bréf vegna skuldbreytingar fyrir um 168 m.kr.

Þá skal vikið að yfirdrætti á viðskiptareikningum innlánsstofnana við Seðlabankann, sem varð mjög mikill á árinu þrátt fyrir háa refsí-

vexti slíkrar fyrirgreiðslu. Í ársbyrjun nam yfirdráttur innlánsstofnana alls um 6 m.kr., en hann jókst stig af stigi og varð mestur um 1.160 m.kr. í lok októbermánaðar. Í byrjun nóvember var skuldinni breytt að verulegu leyti í víxillán í samræmi við reglur, sem Seðlabankinn setti um lausaskuldir banka og sparisjóða. Í árslok nam yfirdrátturinn 344 m.kr. og víxillán 727 m.kr. Áðurnefnd skuldbreyting í sjávarútvegi dró nokkuð úr lausaskuldum innlánsstofnana á síðasta ársfjórðungi. Nánar verður vikið að reglum um lausaskuldir í lok þessa kafla, þar sem fjallað er um lausafjárstöðu.

### **Skyldubundnar innstæður**

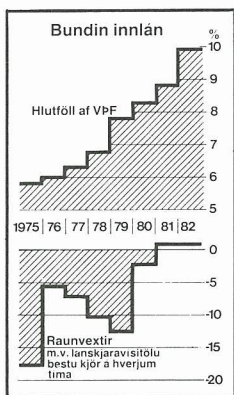
Skyldubundnar innstæður innlánsstofnana í Seðlabankanum jukust um 58% á árinu 1982 og námu í lok þess 2.810 m.kr. Reglum um þessa bindingu hefur ekki verið breytt síðan árið 1979, er hún var hækkuð í 28% af heildarinnlánnum. Innlánin, sem hún reiknast af, hafa hins vegar aukist mikið á síðustu árum og var því þess að vænta, að hagstjórnarhlutverk bindingarinnar yrði endurheimt. Á árinu 1981 og framan af ári 1982 nam innlánsbindingin hærri fjárhæð en endurkaup, en sem kunnugt er, er með bindingunni annars vegar aflað fjár til endurkaupa og hins vegar leitast við að styrkja gjaldeyrisstöðuna með því að draga úr útlánagetu innlánsstofnana. Þróun endurkaupa á árinu 1982 olli því hins vegar, að hagstjórnarframlagi bindingarinnar var eytt á ný sem sjá má af því, að endurkaupin í árslok voru orðin 125 m.kr. hærri en bundnu innstæðurnar.

### **Sveigjanleg innlánsbinding**

Seðlabankinn beitti sérstakri sveigjanlegri innlánsbindingu á árinu til að draga úr aukningu útlána innlánsstofnana. Þessi binding var sett í 3% af heildarinnlánnum í febrúarmánuði og hækkuð í 5% í mars og apríl, 1% í hvort sinn. Fékk Seðlabankinn þá jafnframt heimild ríkisstjórnar til að binda allt að 8% heildarinnlána með þessum hætti. Hlutfallið fór þó aldrei hærra en í 5%, en í september var það lækkað í 2% og í nóvember var bindingin felld alveg niður. Að meðaltali voru rúmlega 200 m.kr. bundnar í Seðlabankanum á árinu 1982 vegna sveigjanlegrar bindingar. Hæst varð fjárhæðin í ágústlok, 372 m.kr. Þessi binding er færð á sérstaka viðskiptareikninga, sem taldir eru með lausafjárstöðunni. Við hækkun bindingarinnar kann svo að fara, að innstæður á viðskiptareikningi hverfi og/eða yfirdráttur aukist. Er þá viðkomandi stofnun nauðsynlegt að gera ráðstafanir til að bæta stöðu sína, t.d. með því að draga úr útlánnum, til að forðast refsivexti yfirdráttar. Af þróun útlána og yfirdráttar virðist í fljótu bragði mega draga þá ályktun, að sérstök sveigjanleg innlánsbinding hafi ekki haft önnur áhrif en að auka yfirdrátt við Seðlabankann. Þessa ályktun má þó ekki alhæfa, heldur ber að taka tillit til sérstakra aðstæðna í þjóðarbúskapnum, sem m.a. leiddu til þess, að innlánsstofnunum tókst ekki að draga nógu fljótt úr aukningu heildarútlána. Á síðari hluta ársins dró þó mjög úr aukningu lána til ein-



## Verðtrygging inn- og útlána



staklinga samtímis því sem innflutningur tók að minnka. Er ekki ólíklegt, að þetta lýsi nokkrum árangri af því aðhaldi, sem sveigjanleg innlánsbinding veitti.

Ein veigamesta aðgerðin í peningamálum á árinu fólst í frekari útfærslu verðtryggingar sparifjár og útlána. Með stofnun nýrra fullverðtryggðra innlánsreikninga hinn 21. apríl 1982 var uppfyllt það ákvæði laga nr. 13/1979, að verðtrygging skuli einkum við það miðuð að tryggja, að sparifé, bundið til 3 mánaða eða lengri tíma, rýrni ekki af völdum verðhækkana. Lánastofnunum var jafnframt heimilað að veita meira af fullverðtryggðum lánnum með því að stytta lágmarkslánstíma þeirra úr 2½ ári í 1 ár frá og með 21. apríl, en síðar á árinu var hann stytur í 9 mánuði. Með þessu móti hefur allstór hluti af innlánnum og útlánnum verið fullverðtryggður. Af tæknilegum ástæðum er hins vegar ólíklegt, að vísitölubinding muni einnig ná til óbundinna innlána, víxla eða annarra skammtímaskuldbindinga, en þær hljóta sem fyrr að verða meginuppistaðan í umsvifum innláns-

Tafla V.2. Úr reikningum innlánsstofnana 1981 og 1982.  
(1 milljónum króna)

	Hreyfingar					
	Staða 31/12 1982	1981	1982	1.árs- þriðj. 1982	2.árs- þriðj. 1982	3.árs- þriðj. 1982
1 Lausafjárstaða	-660	-62	-918	-274	-445	-199
11 Gagnvart Seðlabanka	-859	-52	-1048	-259	-658	-131
12 Gagnvart útlöndum	199	-9	130	-15	213	-68
2 Skyldubundnar innstæður	2810	837	1032	204	189	639
3 Aðrar innstæður í Seðlabanka	238	64	112	47	23	42
4 Útlán <sup>1)</sup>	11396	2508	5278	1496	1251	2531
41 Endurseld Seðlabanka	2935	400	1543	299	267	977
42 Löng lán til opinb. framkv. og sjóða	593	167	291	1197	984	1554
43 Önnur útlán	7868	1941	3444			
5 Eignir = skuldir	13784	3347	5504	1473	1018	3013
6 Heildarinnlán	10644	2740	3984	822	802	2360
61 Veltiinnlán	1568	431	344	83	136	125
62 Almenn spariinnlán	5064	1458	1843	328	88	1427
63 Spariinnlán á uppsagnarreikn.	4012	851	1798	411	578	808
7 Endurkaup og verðbréf Seðlabanka	3444	496	1901	357	269	1275
8 Eigið fé og annað, nettó	-304	111	-381	294	-53	-622
		Hreyfingar í % á ári <sup>2)</sup>				
Útlán	69,5	86,3	71,9	62,5	131,3	
Heildarinnlán með áföllnum vöxtum	69,9	59,8	45,6	62,0	73,1	
Veltiinnlán	54,4	27,9	2,1	84,5	11,6	
Almenn spariinnlán	82,7	57,2	56,2	38,1	80,0	
Bundin spariinnlán	62,4	81,2	78,0	79,6	86,4	

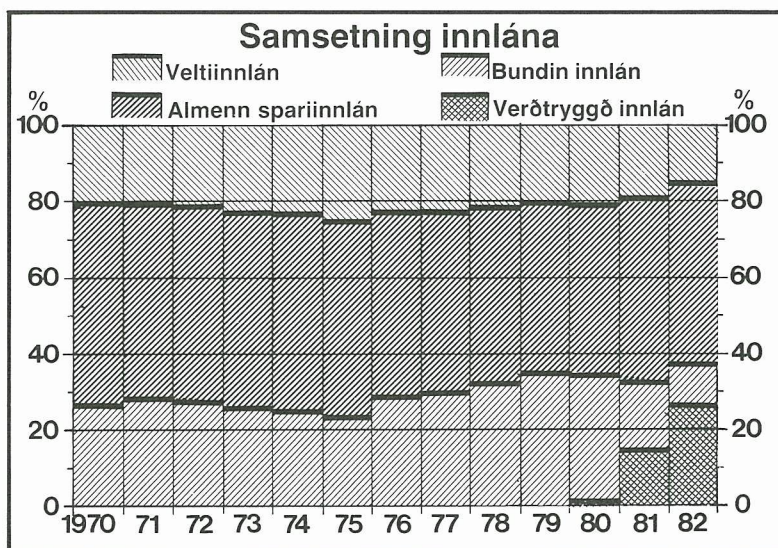
<sup>1)</sup> Endurlánað erlent lánsfé er ekki talið með. Útlán eru hér sýnd með gengisuppfærslu gengisbundinna endurkaupa. <sup>2)</sup> Ársigildi hreyfinga á hverjum ársþriðjungi eru reiknuð af árstíðaleiðréttum tölum. Ennfremur hafa innlánin verið leiðrétt fyrir áföllnum vöxtum.

stofnana. Raunvextir þessara liða lækkuðu mjög eftir mitt ár 1981 með vaxandi verðbólgu, þar sem vöxtunum var ekki breytt fyrir en 1. nóvember 1982. Myndaðist mikið misræmi í ávöxtun fullverðtryggðra liða og annarra, þar eð verðbólgan réð ávöxtun hinna fyrrnefndu og stjórnvöld hinna síðarnefndu. Sem dæmi má nefna, að kaupmáttur fjár, sem geymt var á venjulegri sparibók allt árið 1982, rýrnaði um 15,8% miðað við lánskjaravísitölu. Eftirspurn eftir þessum ótraustu peningum minnkaði verulega eins og tölurnar að framan sýna. Átti það ugglaut þátt í hinni miklu eftirspurnarþenslu, sem varð á árinu. Verðtryggðu innlánsreikningarnir nutu hins vegar mikilla vinsælda og má ætla, að þeir hafi komið í veg fyrir alvarlegan fjárflotta úr bankakerfinu. Í lok ársins 1982 voru 26,7% heildarinnlána á verðtryggðum reikningum og höfðu innstæður á þeim hækkað um 190% á árinu. Að nokkru stafar aukningin af því, að sparifjáreigendur fluttu fé af öðrum bundnum reikningum (vaxtaaukareikningum) yfir á verðtryggða reikninga. Innstæður á vaxtaaukareikningunum voru þó í lok ársins um 1.160 m.kr. eða um 11% heildarinnlána. Bundin innlán í heild jukust um 81,2%, og var hlutfall þeirra af þjóðarframleiðslu nær 10% að meðaltali á árinu borið saman við tæp 9% árið á undan og um 5,8% árið 1975, þegar þetta hlutfall var í lágmarki. Hér er því þegar orðin veruleg breyting til batnaðar varðandi sparnað í innlánsstofnunum.

### Bundið sparifé

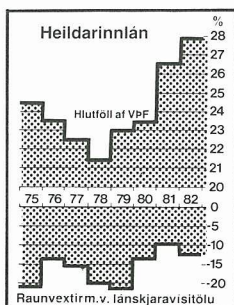
### Heildarinnlán

Eins og fram hefur komið jukust heildarinnlán um tæp 60% á árinu 1982, og varð aukning bundinna innlána mest, en almenn spariinnlán jukust um rúm 57% og veltiinnlán um tæp 28%. Hlutfall heildarinnlána af þjóðarframleiðslu hækkaði úr 26,6% árið 1981 í 27,8% árið



1982. Hækkun um 1,2 prósentustig lýsir e.t.v. best árangri verðtryggingar sparifjár, en á verðbólgu skeiðinu 1973—1974, þegar innlán voru með öllu óverðtryggð, lækkaði hlutfall þeirra af þjóðarframleiðslu að meðaltali um 3,7 prósentustig hvort ár, enda þótt þjóðartekjur ykjast. Þessi samanburður, sem felur í sér 5 prósentustiga mun, gefur til kynna, að með verðtryggingu hafi m.a. tekist að fyrirbyggja enn alvarlegri þróun en varð á árinu 1982, því að telja má víst, að lækkun hlutfallsins hefði aðeins gerst samhliða auknum viðskiptahalla við útlönd.

## Heildarútlán



Heildarútlán innlánsstofnana jukust um 86,3% árið 1982 samanborið við 69,5% árið áður. Eftir mitt ár 1981 hljóp ofvöxtur í þessa stærð, og eins og fram hefur komið var það eitt meginviðfangsefni í stjórn peningamála að draga úr því á ný. Beitti Seðlabankinn til þess sérstakri innlánsbindingu og herti auk þess reglur um yfirdrátt, en minni innlánaaukning neyddi innlánsstofnanir einnig til að breyta um stefnu. Snemma í maímánuði 1982 gerðu viðskiptabankarnir með sér samkomulag um útlánaaðhald til ágústloka og skyldu útlán, að frátöldum endurseldum lánnum og verðbréfum vegna lánsfjáráætlunar, ekki aukast meira en næmi vísitöluhækkunum og geymdum verðbótaþætti skuldabréfa. Virðist einkum hafa náðst árangur varðandi útlán til einstaklinga, en þau höfðu aukist mjög mikið, t.d. um 98% á tólf mánuðum til marsloka 1982. Árið 1982 nam aukning þeirra 58,3%. Hins vegar fóru lán til atvinnuvega stigvaxandi, þannig að ekki dró úr aukningu útlána í heild, heldur þvert á móti. Að meðtöldum endurseldum lánnum jukust lán til sjávarútvegs um tæp 116% árið 1982, en rúm 59% árið áður. Lán til verslunar jukust um 104,5% og 60,9% þessi ár í sömu röð talið og lán til iðnaðar um 96,2% og 76,3%.

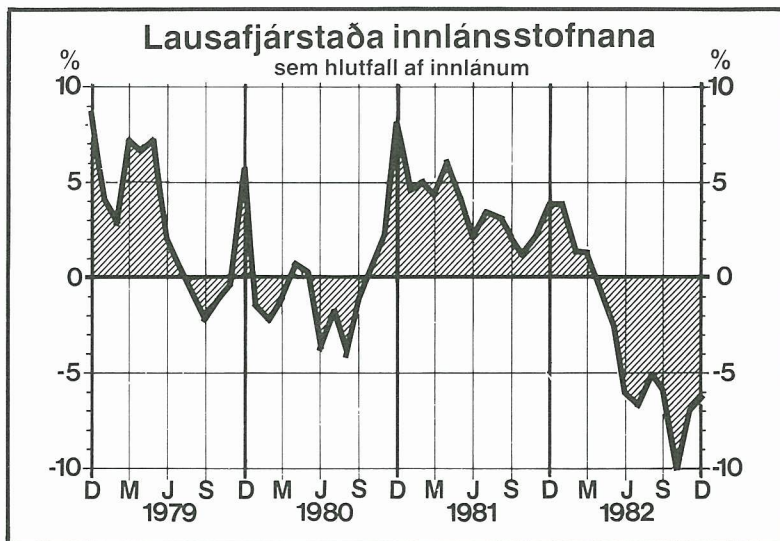
Þegar undan eru skilin endurseld lán, jukust útlán viðskiptabanka um 85,7% árið 1982, sem er svipað og árið áður, er þau jukust um 82,3%. Ber að hafa í huga, að skuldabreyting í sjávarútvegi olli talsverðri hækkun þessara lána, þar eð ógreiddir vextir og vanskil á erlendum lánnum breyttust í lán frá viðskiptabönkunum. Sparisjóðir voru fljótari að laga sína útlánastefnu að breyttum aðstæðum, því að útlánaaukning þeirra, að endurseldum lánnum frátöldum, nam 54,2% árið 1982 samanborið við 83,7% árið á undan.

Ástæður mikillar útlánaaukningar eru margar, og er veigamesta skýringin líklega fólgin í kostnaðarhækkunum, lélegum rekstrarskilyrðum atvinnuveganna og tekjurýrnun. Stuðlar þetta að mikilli lánsfjárefitirspurn og einnig vanskilum, sem hafa verið áberandi. Þá má nefna, að vegna verðtryggingar og geymslu verðbótaþáttar hækka lán sjálfkrafa, þótt ekki bætist við ný. Mikið misræmi í vaxtakerrfinu hefur og óæskileg áhrif bæði á lánsfjárframboð og eftirspurn. Lán-



Þegar sækjast auðvitað mjög eftir óverðtryggðum lánum, þegar vextir þeirra eru langt undir verðbólguþinginu, ekki síst þegar gengisfellingar er að vænta, og innlánsstofnanir sjá sig tilneyddar til að koma út verðtryggðum lánum til að geta staðið við skuldbindingar sínar við innstæðueigendur. Í því sambandi er athyglisvert, að svo virðist sem skýr aðgreining sé gerð eftir lánþegum eins og fram kemur í eftirfarandi tölum. Af aukningu lána til einstaklinga, samtals 781 m.kr. á árinu 1982, voru 703 m.kr. eða 90% í verðtryggðum lánum. Samsvarendi hlutfall lána til opinberra aðila og sjóða var 76%, en af aukningu lána til atvinnuvega voru aðeins 22% í verðtryggðum lánum og 35%, ef endurseld lán eru undanskilin.

Á árinu 1982 námu heildarútlán innlánsstofnana 27% af þjóðarframleiðslu, en sama hlutfall tíu árum fyrr var 32%. Í millitíðinni urðu útlán enn lægri að tiltölu við þjóðarframleiðslu vegna rýrnunar innlána. Samsetning útlána breyttist mikið á þessum árum, bæði vegna meiri vaxtahækkana skuldabréfa en annarra tegunda og vegna afurðalánanna. Afurðalán voru 13,5% af heildarútlánum í árslok 1972, en 34,5% í lok árs 1982. Þar af voru viðbótarlánin 2,1% og 8,7% í sömu röð talið. Vixlar, sem voru fyrirferðarmesta útlánategundin fyrir nokkrum árum með 40,2% hlutdeild í árslok 1972, eru nú mun minna notaðir í lánsviðskiptum innlánsstofnana. Hlutdeild þeirra í árslok 1982 var aðeins 10,6%. Hlaupareikningslán hafa einnig minnkað á þessum árum eða úr 17,8% í 6,2% heildarútlána. Verðbréf, sem voru 23,2% í lok 1972, eru nú stærsti útlánaflokkurinn með 44,2% hlutdeild í árslok 1982. Þar af eru tæplega tveir þriðju hlutar vísitölubundin lán.



## Lausafjárstaða

Lausafjárstaða innlánsstofnana versnaði um 918 m.kr. á árinu 1982 og var í lok þess neikvæð um 660 m.kr. Lausafjárstaða er, eins og nafnið bendir til, samtala þess lausafjár, sem innlánsstofnun hefur til umráða. Hún er samsett af peningum í sjóði og innstæðum á viðskiptareikningum í Seðlabanka eða útlöndum, en frá þessu dragast stutt lán frá útlöndum eða Seðlabanka. Yfir langan tíma litið er lausafjárstaða jafnan lág. Lausafjárstaða á hverjum mánaðamótum síðustu tvo áratugi hefur t.d. verið  $-0,5\%$  af innlánnum að meðaltali. Á samdráttartímum hefur hún orðið mjög rýr, var t.d.  $-5,8\%$  af innlánnum að meðaltali árið 1968 og  $-9,7\%$  árið 1974. Á árinu 1982 var samsvarandi meðaltal  $-3,2\%$ , en hafa ber í huga, að staðan var allgóð á fyrstu mánuðum þess árs. Í árslokinn nam hlutfall lausafjárstöðu og innlána  $-6,2\%$ , sem er lægri áramótastaða en verið hefur síðan 1968.

## Nýjar reglur um lausaskuldir

Vegna þeirrar stefnu innlánsstofnana að halda lausafjárstöðu til lengdar sem næst núlli myndast oft yfirdráttur á viðskiptareikningum þeirra við Seðlabankann. Síðustu árin hefur það t.d. verið árviss atburður, að yfirdráttur er á reikningum margra stofnana á haustmánuðum, þegar staðan innan ársins er rýrust. Gefur auga leið, að þetta er óæskileg þróun, því að yfirdráttur á að vera neyðarúrræði innlánsstofnana í fjárþröng, en ekki hluti af reglubundinni fyrirgreiðslu Seðlabankans. Mikil útlánaaukning árið 1982, sem að verulegu leyti byggðist á yfirdrætti við Seðlabankann, varð tilefni til að endurskoða reglur um lausaskuldir banka og sparisjóða. Eins og fram kemur í annál í kafla XI tóku nýjar reglur gildi 1. nóvember og fela þær í sér, að Seðlabankinn úthlutar hverri stofnun yfirdráttarþrepum, og fara refsivextir stighækkandi eftir því, hvað yfirdráttur nemur mörgum þrepum, auk þess sem sett voru hámark á yfirdráttinn. Þar eð reglurnar giltu aðeins á tveim síðustu mánuðum ársins, verða ekki greind mikil áhrif þeirra á þróun lausafjárstöðu á árinu. Hins vegar má vænta þess, að þær breyti viðhorfum til lausafjárstöðu í grundvallaratriðum.

Þegar nýjar reglur um lausaskuldir tóku gildi, var innlánsstofnunum gefinn kostur á sérstakri bráðabirgðafyrirgreiðslu, þ.e. víxillánnum í stað yfirdráttar, sem fyrir var. Var við það miðað, að slík lán væru ekki hærrí en meðalskuld viðkomandi viðskiptareiknings á þriðja ársfjórðungi og aldrei hærrí en svarar sex yfirdráttarþrepum. Skyldu lánin greiddast með þrem afborgunum á sex mánuðum. Í samræmi við þetta veitti Seðlabankinn fimm bönkum og sex sparisjóðum víxillán, samtals að fjárhæð 361 m.kr.

Auk sérstakrar bráðabirgðafyrirgreiðslu gefa reglurnar innlánsstofnunum kost á að sækja um lán, sem Seðlabanki veitir aðeins gegn sérstökum skilyrðum varðandi útlánastefnu eða önnur atriði í rekstri

Tafla V.3. Úr reikningum bankakerfisins 1981 og 1982.  
(Í milljónum króna)

	Staða 31/12 1982	Hreyfingar				
		1981	1982	1. árs-	2. árs-	3. árs-
				þriðj. 1982	þriðj. 1982	þriðj. 1982
1 Gjaldeyrisstaða .....	1688	717	—11	—63	42	10
(þar af endurmat v/gengis) .....		(302)	(1081)	(408)	(394)	(279)
2 Innlendir liðir, nettó .....	9486	2200	4130	892	779	2459
21 Lán Seðlabanka .....	288	—34	—21	320	—32	—309
22 Lán innlánsstofnana .....	11396	2508	5278	1496	1251	2531
23 Ýmsir sjóðir (—) <sup>1)</sup> .....	—808	—148	—348	—86	120	—382
24 Annað, nettó .....	—1390	—126	—779	—838	—560	619
3 Peningamagn og sparifé (M3) .....	11174	2917	4119	829	821	2469
31 Sparifé á uppsagnarreikningum ...	4012	851	1798	412	578	808
32 Peningamagn og alm. sparifé (M2) .	7162	2066	2321	419	242	1660
321 Almennt sparifé .....	5064	1458	1843	328	88	1427
322 Peningamagn (M1) .....	2098	608	478	90	155	233

	Hreyfingar í % á ári <sup>2)</sup>				
Innlendir liðir, nettó .....	69,7	77,1	55,3	69,6	110,1
Peningamagn og sparifé (M3) .....	70,5	58,4	43,3	60,4	72,9
Peningamagn og almennt sparifé (M2) .....	74,5	47,9	33,6	47,9	64,3
Peningamagn (M1) .....	60,1	29,5	0,0	68,7	28,8

<sup>1)</sup> Auk sjóða í opinberri vörslu eru hér innstæður fjárfestingarlánasjóða í Seðlabanka. Innstæður og aukning innstæðna eru merktar með mínusmerki. <sup>2)</sup> Ársigildi hreyfinga á hverjum ársþriðjungi eru reiknuð af árstíðaleiðréttum tölum.

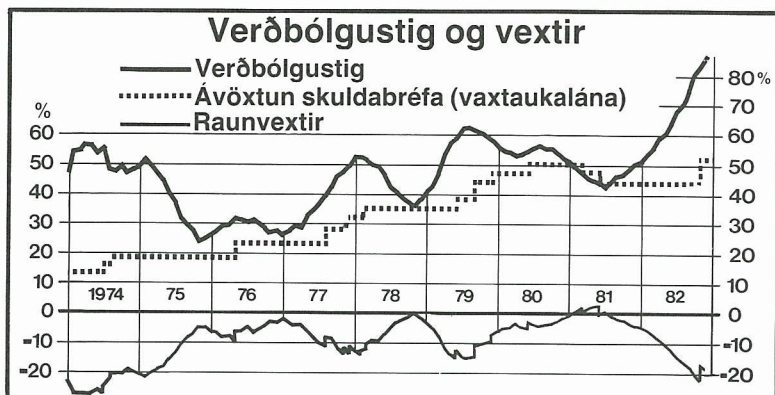
stofnunar, sem miða að því að bæta lausafjárstöðuna. Voru með þessum hætti veitt stutt lán til fimm banka samtals að fjárhæð 461 m.kr.

Samhliða bráðabirgðafyrirgreiðslu samdi Seðlabanki við flestar stofnanirnar, sem hennar nutu, um hámark útlánaaukningar á láns-tímanum. Í samningunum eru jafnframt ákvæði um viðurlög, ef útlán fara fram úr umsömdum mörkum. Með þessu móti gefst innlánsstofnunum nokkur tími til að aðlagast nýjum aðstæðum og móta nýja stefnu varðandi lausafjárstöðu.

Nokkrar breytingar voru gerðar á reglum um víxilkvóta innlánsstofnana, sem miða að því að auka notagildi þeirra. Voru lánin stytt úr 15 í 10 daga og heildarfjárhæðin hækkuð að sama skapi. Ennfremur var innlánsstofnun, sem á ónotaðan kvóta, heimilað að fram-selja þau réttindi til annarrar stofnunar gegn þóknun, sem þær semja um sín á milli. Hefur þannig opnast möguleiki fyrir millibankavið-skipti, sem varla hafa þekkt hér á landi.

Vaxandi verðbólga skapaði margvísleg vandamál í peningamálum á árinu 1982. Raunvextir óverðtryggðra innlána og útlána lækkuðu, og stuðlaði það að því misvægi, sem að framan er lýst. Þörfin fyrir hækkan vaxta var knýjandi séð af sjónarhóli almennrar efnahags-





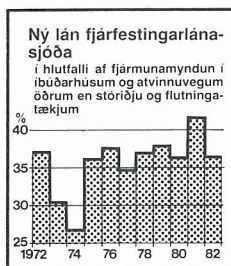
### Vaxtabreyting 1. nóvember

	Verðbólgustig Metið	Endur- metið
1/6 1979 .	41,8	53,7
1/9 . . . . .	52,3	62,1
1/12 . . . . .	57,0	60,7
1/3 1980 .	54,0	56,0
1/6 . . . . .	49,0	52,1
1/9 . . . . .	51,7	55,4
1/12 . . . . .	53,6	55,5
1/3 1981 .	55,5	51,4
1/6 . . . . .	42,4	45,5
1/9 . . . . .	40,2	43,0
1/12 . . . . .	50,7	47,0
1/3 1982 .	45,1	50,9
1/6 . . . . .	54,5	59,1
1/9 . . . . .	65,6	68,1
1/12 . . . . .	66,7	(80,3)

stjórnar. Auk þess var frá ársbyrjun 1982 lögskilyt að ákveða vexti í samræmi við verðbólgustig og má segja, að vaxtabreyting hafi verið í undirbúningi allt árið. Í apríl var gripið til þess að auka svið verðtryggingar, en almennir vextir héldust þá óbreyttir. Samfara efnahagsaðgerðum í ágúst taldi Seðlabankinn vaxtahækkun nauðsynlega, en ríkisstjórn taldi sér þá ekki fært að taka afstöðu til hennar. Hinn 1. nóvember ákvað Seðlabankinn svo að hækka almenna vexti um 6—8% (sjá annál), og var það meiri hækkun nafnvaxta í einu stökki en dæmi eru um. Samt náðu vextir hvergi nærri að verðbólgu- stiginu, enda var gengið út frá því við breytinguna, að ráðist yrði til atlögu við verðbólguna á næstu mánuðum. Hér á blaðröndinni er tafla, sem sýnir metið verðbólgu- stig, mælt eins og Seðlabankinn gerir við endurskoðun vaxta, með hliðsjón af verðhækkunum á umliðnu hálfu ári og spám um hækkanir næsta hálfu árið. Taflan sýnir einnig endurmetið verðbólgu- stig, en þar hafa rauntölur verið teknar inn í stað áætlana. Svo sem sjá má var verðbólgu- stig hinn 1. desember 1982 metið 66,7%, en síðan hafa komið fram mun meiri hækkanir en áætlaðar voru, og er endurmetið verðbólgu- stig á þeim tíma um 80%. Þess er vart að vænta, að jafnvægi í peningamálum náist í svo miklu umróti sem þessar tölur lýsa.

## VI. FJÁRFESTINGARLÁNASJÓÐIR OG LÍFEYRISSJÓÐIR

### Útlán fjárfestingar- lánasjóða



Ný útlán fjárfestingarlánasjóða námu 1.664 m.kr. árið 1982. Þetta er um 47% aukning frá árinu 1981, en það ár voru ný lán 72% umfram lán 1980. Mikið hefur því dregið úr þenslu í útlánnum sjóðanna og sé tekið tillit til verðlagsþróunar, hafa útlán þeirra í raun dregist saman 1982. Hér til hliðar er sýnt línurit, þar sem ný útlán sjóðanna eru sett í hlutfall við þá fjárfestingu í þjóðhagsreikningum, sem þeir teljast aðallega lána til, og má þar sjá áður nefndan samdrátt 1982 og jafnframt, að útlánin þá eru í svipuðu hlutfalli og þau voru um nokkurt skeið fyrir árið 1981. Sé litið til flokkunar nýrra útlána á greinar, sýna íbúðalán mestu hækkun eða 71% 1982, en 1981 hækkuðu þau um 65%. Samsvarandi tölur um hækkun lána, flokkaðra á helstu lánþega, sem sjóðirnir lána til, eru þessar í sömu röð, 1982 og 1981: Opinberir aðilar 42% og 81%, atvinnufyrirtæki alls 34% og 72% og þar af landbúnaður 48% og 10%, sjávarútvegur 29% og 103%, verslun og þjónusta 51% og 93% og iðnaður 43% og 55%.

Tafla VI.1. Fjárstreymi fjárfestingarlánasjóða.

	1981		1982	
	M.kr.	f.f.ári %	M.kr.	f.f.ári %
<i>Uppruni fjármagns:</i>				
Eigið framlag, nettó	102	265	18	—83
Skatttekjur og framlög	327	42	477	46
Lántökur <sup>1)</sup>	782	88	1426	82
Frá Seðlabankanum	84	600	4	—95
Frá innlánsstofnunum	59	51	88	49
Frá lífeyrissjóðum	285	45	414	45
Frá Atvinnuleysisstryggingasjóði	36	112	52	44
Innkominn skyldusparnaður	139	65	212	53
Önnur innlend lán	1	—50	0	—100
Erlendar lántökur	179	175	655	266
Uppruni = Ráðstöfun	1211	79	1921	59
<i>Ráðstöfun fjármagns:</i>				
Ný útlán	1134	72	1664	47
Styrkir	14	27	87	521
Breytingar á innstæðum og sjóði	63	.	170	.

<sup>1)</sup> Bráðabirgðalántökur nettó innifaldar (88 m.kr. 1981 og —5 m.kr. 1982).

## Fjármögnun

Blikur eru á lofti í fjármögnun útlána fjárfestingarlánasjóðanna. Kemur þetta meðal annars fram í því, að eigið framlag úr rekstri varð neikvætt á árinu 1982 sem nam 4% af heildarútlánunum. Auk þess að vera nú neikvætt sveiflaðist hlutfallið úr því að vera 8% 1981 eða um 12% niður á við og er það ein mesta sveifla, sem þannig hefur mælst undanfarin ár. Þrjár skýringar eru finnanlegar á þessari óhagstæðu breytingu. Sennilega vegur sú þyngst, að ýmis lán, sem fjárfestingarlánasjóðir hafa tekið til endurlána, voru til skemmri tíma en þau lán, sem þeir veita. Önnur skýring er veik greiðslustaða lánþega sjóðanna um þessar mundir, sem hefur í för með sér, að vanskil safnast upp hjá sjóðunum. Þriðja og ef til vill alvarlegasta skýringin til lengri tíma litið er, að nokkrir sjóðir eru enn að lána út með léttari vaxtakjörum en þeir sæta á teknum lánunum og grafa þannig markvisst undan eigin fjármögnun á komandi árum. Þeir sjóðir, sem þannig er ástatt fyrir, verða háðir opinberum framlögum í síauknum mæli. Rýrnandi eiginfjárframlagi hefur verið mætt með auknum lántökum, og kemur það fram í stórauknum erlendum lánunum 1982. Taka verður fram, að tölur birtar hér um erlend lán 1982 eru illsambærilegar við tölur fyrri ára vegna breytinga á skilgreiningu innkominna lána. Það fé, sem áður hefur verið nefnt ónotaður hluti lána, telst nú allt notað, en hefur verið lagt inn á innlenda gjaldeyrisreikninga í Seðlabankanum, og skýrir það aukningu innstæðna og sjóðs á árinu. Þrátt fyrir þessa skýringu er ljóst, að vikið var frá því markmiði lánsfjáráætlunar að halda erlendum lánunum sjóðanna í lágmarki. Þrátt fyrir raunlækkun 1982 halda skatttekjur og framlög sínum hlut í fjármögnun sjóðanna, en afturkiptur kom í innlendar lántökur eins og greina má af töflu VI.2.

*Tafla VI.2. Fjármögnun útlána fjárfestingarlánasjóða.  
(Hlutföll í %)*

	1978	1979	1980	1981	1982
Eigið framlag, nettó	3	4	2	2	-14
Innstæðu- og sjóðsbreytingar	-1	-9	-1	-6	-10
Annað	4	13	3	8	-4
Skatttekjur og framlög	42	37	35	29	29
Lántökur	55	59	63	69	85
Erlend lán	10	12	10	16	39
Innlend lán	45	47	53	53	46
Frá bankakerfinu	9	3	8	13	5
Frá lífeyrissjóðum	20	27	30	25	25
Frá Atvinnuleysisstryggingasjóði	3	4	2	3	3
Innkominn skyldusparnaður	13	13	13	12	13
Ný útlán	100	100	100	100	100

## Erlendar lántökur

Framkvæmdasjóður telst hafa notað 630 m.kr. erlend lán 1982, en þar af er 158 m.kr. óráðstafað á gjaldeyrisreikningi um áramót eða jafnvirði 9,5 milljóna dollara. Iðnþróunarsjóður notaði 28 m.kr. af sínum erlendu lántökum fyrri ára, en á um 15 m.kr. af því á gjaldeyr-

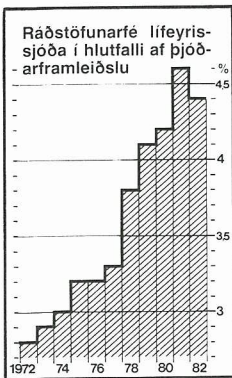


isreikningi eða jafnvirði 0,9 milljóna dollara. Framkvæmdasjóður sá hins vegar einn um töku erlendra lána fyrir fjárfestingarlánasjóðakerfið á árinu 1982, og tók hann í maí 12 milljón dollara lán í Sumitomo Bank, í nóvember 25 milljónir vestur-þýskra marka hjá nokkrum bönkum undir forystu Landesbank Rheinland-Pfalz Girozentrale, og í desember 12 milljónir dollara hjá nokkrum bönkum undir forystu Scandinavian Bank. Erlend lán eru nú yfirgnæfandi þáttur í fjármögnun Framkvæmdasjóðs, en hann sér um að útvega atvinnuvegasjóðum lánsfjármagn. Tafla VI.3. sýnir, hvernig Framkvæmdasjóður hefur ráðstafað lánsfé undanfarin ár, en auk annarra tölulegra upplýsinga, sem hér fylgja, eru birtar upplýsingar um fjárfestingarlánasjóði í töflum 26—29 í töfluviðauka.

Tafla VI.3. Lán Framkvæmdasjóðs.

	Í milljónum króna				1982
	1979	1980	1981	1982	Breyting f.f. ári %
Stofnlánadeild landbúnaðarins . . . . .	19,5	27,5	41,0	56,0	37
Fiskveiðasjóður Íslands . . . . .	68,8	59,1	98,8	245,0	148
Iðnlánasjóður . . . . .	13,0	29,8	51,0	85,0	67
Verzlunarlánasjóður . . . . .	1,0	3,6	7,0	9,0	29
Stofnlánadeild samvinnufélaga . . . . .	1,0	3,6	7,0	9,0	29
Ferðamálasjóður . . . . .	3,8	5,0	4,0	15,5	288
Lánasjóður sveitarfélaga . . . . .	3,8	16,6	33,0	50,0	52
Bygðasjóður . . . . .	21,5	19,8	39,0	188,0	382
Landflutningasjóður . . . . .	—	3,0	3,6	5,3	47
Framleiðslurád landbúnaðarins . . . . .	—	30,0	17,0	20,0	18
Lán til annarra aðila . . . . .	8,1	8,9	25,7	21,5	—16
	140,5	206,9	327,1	704,4	115

## Lífeyrissjóðir



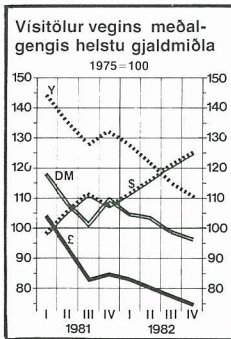
Skýrslur ná nú yfir 90 starfandi lífeyrissjóði, en fjárhagslegar upplýsingar um starfsemi þeirra á árinu 1982 liggja aðeins fyrir í áætluðu formi. Reynslan sýnir, að slíkar áætlanir geta vikið nokkuð frá raunverulegri útkomu, og er því gerður fyrirvari um það, sem hér er ritað um lífeyrissjóði 1982. Heildarráðstöfunarfé lífeyrissjóða er notað sem mælikvarði á getu þeirra til útlána, og er það áætlað 1.325 m.kr. 1982 samanborið við 947 m.kr. 1981, og hækkaði því aðeins um 40%. Þetta bendir til venju fremur dræmrar innheimtu iðgjalda og endurgreiðslu lána, og kemur það heim og saman við almennt ástand í peningamálum. Heimildir benda til, að dregið hafi úr eftirspurn sjóðfélagalána 1982 og að þau hafi orðið um 45% hærri en 1981, en það ár urðu þau um 92% hærri en árið 1980. Sé tekið tillit til verðlagsþróunar, yrði munurinn enn meiri en þessar tölur sýna. Heildarútlán og skuldabréfakaup lífeyrissjóða urðu 42% hærri samkvæmt áætlun 1982 en á árinu 1981, og hefur því orðið tiltöluleg rýrnun á svokölluðum skyldukaupum úr 36% af ráðstöfunarfé 1981 í 35%

1982, en samkvæmt lögum á þessi skylda að nema 40% af ráðstöfunarfé, og virðist því vera misbrestur í framkvæmd laganna. Lífeyrissjóðir virðast undanfarin ár hafa lagt nokkra áherslu á að bæta lausafjárstöðu sína, og nemur batinn um 95 m.kr. 1982. Má ætla, að innstæður þeirra séu á bestu ávöxtunarkjörum, sem þekkjast, og því verðtrygðar að mestu, en með lægri vöxtum en útlán. Tölulegar upplýsingar um lífeyrissjóði er að finna í töflu 30 í töfluviðauka.

*Tafla VI.4. Fjárstreymi lífeyrissjóða.*

	<i>Bráðabirgðatölur 1981</i>			<i>Áætlun 1982</i>		
	<i>M.kr.</i>	<i>f.f.ári</i>	<i>%</i>	<i>M.kr.</i>	<i>f.f.ári</i>	<i>%</i>
Fjármagnshreyfingar og rekstur, nettó	464	62		680	47	
Iðgjöld að frádregnum lífeyrisgreiðslum	483	72		645	34	
Ráðstöfunarfé alls	947	67		1325	40	
Ný útlán	867	77		1230	42	
Til Byggingarsjóðs ríkisins	120	50		129	8	
Til Byggingarsjóðs verkamanna	13	.		67	415	
Til Framkvæmdasjóðs	70	—1		90	29	
Til annarra fjárfestingarlánasjóða	82	78		128	56	
Til ríkissjóðs v/lánsfjáráætlunar	57	375		55	—4	
Önnur útlán	525	86		761	45	
Innstæðu- og sjóðsbreytingar	80	.		—95	—	

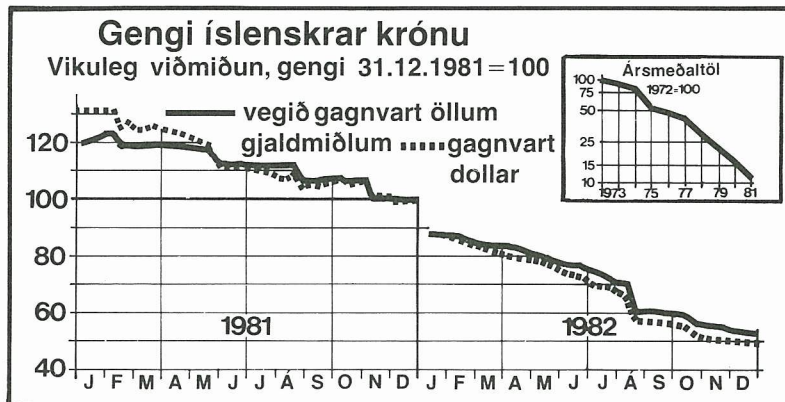
## Gengisþróun erlendis



## VII. GENGISMÁL

Þróun gengis á helstu viðskiptagjaldmiðlum heims einkenndist á árinu 1982 af því, að Bandaríkjadollar hélt áfram að vera hátt skráður, hærra en kaupmáttur hans sagði til um. Stafaði þetta fyrst og fremst af því, að vextir á bandarískum fjármagnsmarkaði héldust háir allt árið. Á móti voru þeir gjaldmiðlar, sem undanfarin ár hafa verið taldir með þeim sterkari, þ.e. þýska markið, svissneski frankinn og japanska yenið, á heldur veiku gengi mikinn hluta af árinu. Það var ekki fyrr en á síðustu tveim mánuðum ársins sem þróun þessi tók að snúast við, og hófst hún með því, að bandarísk peningayfirvöld slökkuðu aðeins á hinni aðhaldssömu peningastefnu, og þar með tóku vextir á Bandaríkjadollurum að lækka. Hafði þetta strax þau áhrif, að gengi dollars lækkaði, en gengi ofangreindra gjaldmiðla hækkaði nokkuð á móti. Gengi sterlingspundsins lækkaði yfir allt árið, en sú þróun endurspegladi m.a., að gengi pundins hafði haldist nokkuð hátt á árinu 1981 og var nú aftur að hverfa til eðlilegra jafnvægis. Á seinustu mánuðum ársins var gengi sterlingspundsins gagnvart dollar orðið mjög lágt, þar eð olíuverð var tekið að lækka, en gengi pundins hefur reynst viðkvæmt fyrir þróun olíuverðs eftir að Bretland varð olíuframleiðsluland. Gengi á gjaldmiðlum hinna Norðurlandanna tók nokkrum breytingum á árinu, en þar var lækking sænsku krónunnar og finnska marksins hvað mest áberandi, en báðir þessir gjaldmiðlar voru lækkaðir mikið í októberbyrjun, sænska krónan um 16% og finnska markið um 9½%. Áður hafði norska krónan lækkað tvívegis, um 3% í hvort sinn. Í heild má segja, að þróun vaxta í einstökum löndum hafi ráðið mestu um gengi gjaldmiðla, en halli eða afgangur á viðskiptajöfnuði einstakra landa haft minni áhrif en oft áður. Þá má telja það meira áberandi en áður, að lönd hafi reynt að bæta viðskiptakjör sér í hag með gengisbreytingum, en slíkar gengisbreytingar í beinum samkeppnistilgangi eru illa séðar á alþjóðavettvangi.



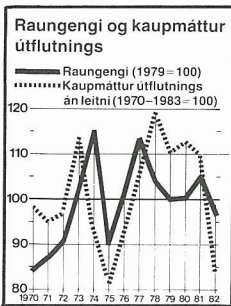


### Gengi íslenskrar krónu

Á árinu 1981 var rekin sú stefna í gengismálum að draga mjög úr gengisbreytingum til að lækka verðbólgu innanlands. Varð þetta til þess, að vegin meðalhækkun á gengi erlendra gjaldmiðla var ekki nema 26,2% frá desember 1980 til desember 1981, en á sama tíma hækkaði lánskjaravísitala um 48,2%. Þessi þróun gat ekki gengið til lengdar, enda hvatti hún mjög til innflutnings og dró úr rekstrargetu útflutningsatvinnuveganna. Hlaut því til þess að koma, að á árinu 1982 yrði að leiðrétta gengið þannig, að erlendir gjaldmiðlar hækkuðu meira en næmi almennum verðlagshækkunum, en auk þess bættust nú við rekstrarerfiðleikar sjávarútvegs vegna aflabrests. Allt leiddi þetta til þess, að vegið meðalgengi erlendra gjaldmiðla hækkaði um 85,5% frá ársbyrjun til ársloka, en lánskjaravísitala um 61,3%. Lætur þá nærri, að fyrir þessi tvö ár í heild, 1981 og 1982, hafi gengi erlends gjaldeyris og innlent verðlag hækkað um nær það sama. Á þessum tveim árum hækkaði vísitala vegins meðalgengis um 134,2% og lánskjaravísitala um 139,1%.

Árið 1982 hófst með því, að lokað var fyrir gjaldeyrisviðskipti frá árslokum 1981 fram til 14. janúar, en þá var gengi krónunnar lækkað um 12%, sem samsvarar 13,6% meðalhækkun á gengi erlendra gjaldmiðla. Eftir þessa breytingu hélst meðalgengi erlendra gjaldmiðla tiltölulega stöðugt fram í marsbyrjun, en eftir það var gengið látið síga um 3—5% á mánuði fram til ágústmánaðar, en 23. ágúst var gengi krónunnar lækkað um 14,3%, sem samsvaraði 16,7% hækkan á meðalgengi erlendra gjaldmiðla gagnvart krónunni. Var breyting þessi gerð vegna aflabrests og versnandi afkomu sjávarútvegsins og til að hamla gegn vaxandi viðskiptahalla, er á árið leið, bæði vegna minnkandi útflutningsframleiðslu og aukins innflutnings. Síðustu fjóra mánuði ársins hélt gengi krónunnar enn áfram að síga til jafns við hækkanandi framleiðslukostnað og verðbólgu í landinu.

## Raungengi



Raungengi krónunnar er raunverulegt gengi hennar að meðreiknuðum kostnaðarhlutföllum innlendrar og erlendrar framleiðslu. Breyting raungengis felur þannig í sér tvo þætti, þ.e. mismun innlendrar og erlendrar verðbólgu og breytt gengi krónunnar. Raungengið hækkar því t.d., þegar gengislækkun krónunnar er ekki nægilega mikil til að vega upp mun á innlendri og erlendri verðbólgu. Hækkun raungengis hefur tvenns konar afleiðingar í för með sér. Í fyrsta lagi lækkar verð á innfluttum varningi miðað við verð innlendrar framleiðslu, og í öðru lagi hækkar tilkostnaður útflutningsgreina í hlutfalli við það verð, sem þær fá fyrir afurðir sínar. Þetta þýðir að öðru óbreyttu, að samkeppnisstaða rýrnar og arðsemi minnkar í útflutnings- og samkeppnisgreinum, samfara því að raungengi hækkar. Vísitala raungengis krónunnar á árunum 1970—1982 er sýnd á meðfylgjandi töflu. Árið 1979 er sett á 100, en raungengi þess árs er mjög nærri meðaltali allra árána. Raungengi má mæla með ýmsum hætti, en hér er það mælt með hlutfalli verðvísitölu vergrar landsframleiðslu í Bandaríkjadollurum hér á landi og í helstu viðskiptalöndum. Verðvísitala vergrar landsframleiðslu er valin í þessu skyni, þar sem hún er mælikvarði á verð allra framleiðsluþátta, sem notaðir eru í hverju landi, og því mun víðtækari mælikvarði á innlent verðlag en aðrar tiltækar verðlagsvísitölur.

Tafla VII.1. Raungengi íslensku krónunnar.

1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976
84,7	87,2	90,0	101,5	115,3	90,1	100,1
1977	1978	1979	1980	1981	1982 <sup>1)</sup>	
113,5	104,3	100,0	100,3	105,1	96,6	

1) Bráðabirgðatölur.

Ofangreind tafla ber með sér, að raungengi íslensku krónunnar hefur verið þó nokkuð sveiflukennt á þessu árabili. Það er breytingum undirorpið, hve hátt raungengi útflutningur og samkeppnisgreinarnar geta borið. Á undanförunum áratugum hefur afkoma sjávarútvegsins verið leiðandi í þessu sambandi, bæði vegna vægis hans í útflutningnum og sveiflukennds eðlis hans. Í kjölfar góðæris í sjávarútvegi hefur fylgt hækkandi raungengi, og hallæri hefur fylgt lækkandi raungengi. Þannig féll raungengi krónunnar um 8% á árinu samfara hinum mikla samdrætti, sem átti sér stað í sjávarútvegi. Þetta samhengi má einnig lesa út úr meðfylgjandi línuriti, sem sýnir annars vegar raungengi krónunnar og hins vegar raunverulegar tekjur af vöruútflutningi án áls, og er þá átt við kaupmátt útflutningsins gagnvart innflutningi.

## VIII. ERLEND MÁL OG SAMNINGAR

### Alþjóðastofnanir

Seðlabankinn annast fyrir hönd íslenskra stjórnvalda margvísleg viðskipti á sviði efnahags- og fjármála við alþjóðastofnanir og erlendar peningastofnanir. Á bankinn samskipti við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn (IMF), Alþjóðabankann og systurstofnanir hans (World Bank Group), Efnahags- og framfarastofnunina í París (OECD), Fjárhagsnefnd Norðurlanda, norrænu seðlabankana og Alþjóðlega greiðslubankann (BIS) auk margra annarra banka.

Á árinu 1982 var dr. Jóhannes Nordal seðlabankastjóri áfram aðalfulltrúi Íslands í sjóðráði Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Jón Sigurðsson, fulltrúi Norðurlandanna í sjóðsstjórn Alþjóðagjaldeyrissjóðsins, varafulltrúi. Aðalfulltrúi í bankaráði Alþjóðabankans var Tómas Árnason viðskiptaráðherra, og Ragnar Arnalds fjármálaráðherra var varafulltrúi hans.

Jón Sigurðsson, forstjóri Þjóðhagsstofnunar, var aðalfulltrúi Norðurlandanna í sjóðsstjórn Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Leif Vidvei frá Noregi varafulltrúi hans. Hans Lundström frá Svíþjóð var aðalfulltrúi Norðurlandanna í bankaráði Alþjóðabankans til 1. júlí og Pekki Korpinen frá Finnlandi þaðan í frá. Ole L. Poulsen frá Danmörku var varafulltrúi. Fulltrúar Norðurlandanna hjá þessum stofnunum hafa aðsetur í höfuðstöðvum stofnananna í Washington, D.C.

Ársfundur Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og Alþjóðabankans var haldinn í Toronto í Kanada í lok september, og sóttu hann Jóhannes Nordal, Jón Sigurðsson, Ragnar Arnalds, Sigurgeir Jónsson, Tómas Árnason og Þórhallur Ásgeirsson.

### Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn

Starfsemi Alþjóðagjaldeyrissjóðsins á sl. starfsári, sem lauk í apríllok 1982, mótaðist sem fyrr af þeirri efnahagskreppu, sem gengið hefur yfir heiminn. Kom það í hlut sjóðsins að gegna lykilhlutverki við að endurskipuleggja greiðslu erlendra skulda margra ríkja, sem lent höfðu í greiðsluferfiðleikum. Sjóðurinn gegnir og því hlutverki að hafa eftirlit með skráningu og stjórnun á gengi gjaldmiðla aðildarlanda hans. Þá gegndi sjóðurinn lykilhlutverki í þeirri viðleitni að



varna hruni á alþjóðafjármögnunarkerfinu, en á því er einmitt talin hætta, að greiðsluþrot eins eða fleiri landa gæti leyst keðjuverkun úr læðingi, sem steypa mundi mörgum stærri viðskiptabönkum heims. Þá var á starfsárinu unnið áfram að aukningu á heildarkvótum aðildarlandanna hjá sjóðnum, en á þeim byggist stærsti hlutinn af umráðafé hans. Aðalhlutverk hans er að lána fé til þeirra aðildarlanda, sem eiga í greiðslujafnaðarerfiðleikum. Lánveitingar þessar stórkjúst á árinu og námu brúttó samtals 7,0 milljörðum sérstakra dráttarréttinda (SDR) borið saman við 4,4 milljarða SDR árið áður. Nettó jukust þær úr 1,9 milljörðum í 5,0 milljarða SDR og hafa ekki verið hærri síðan 1974. Hins vegar var ekki um að ræða neina úthlutun á sérstökum dráttarréttindum, en síðast var þeim úthlutað árið 1981. Ísland tók tvö lán hjá Alþjóðagjaldeyrissjóðnum á árinu 1982. Í nóvember dró Seðlabankinn á innstæðu sína hjá sjóðnum 9,04 millj. SDR (160 m.kr. á þágildandi gengi), en innstæða þessi er eiginlega hluti af gjaldeyrissjóði landsins, þannig að hér er meira um tæknilega millifærslu að ræða. Í desember var síðan tekið svokallað jöfnunarlán, 21,5 milljónir SDR (385 m.kr. á því gengi, er þá gildi), en slíkt lán stóð til boða til að jafna að nokkru upp minnkunina í útflutningi á árinu. Í ársbyrjun nam skuld Íslands við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn samtals 5,9 milljónum SDR, en það voru eftirstöðvar af lánum, teknum á árunum 1974—1976, er samtals námu 62,2 milljónum SDR. Í árslok voru eftirstöðvarnar komnar í 1,7 milljónir SDR, sem greiddast á fyrstu mánuðum ársins 1983.

Kvóti Íslands hjá Alþjóðagjaldeyrissjóðnum nemur 43,5 milljónum SDR, og hafði hann hækkað um 50% árið 1980. Ný hækking á fjárframlögum til sjóðsins (kvótum) var í undirbúningi á árinu, en var ekki lokið fyrir áramót. Engar úthlutanir á sérstökum dráttarréttindum áttu sér stað á árinu eins og gerst hafði næstu þrjú árin á undan. Sendinefnd frá sjóðnum kom að vanda til landsins á árinu til viðræðna við stjórnvöld um ýmsa þætti efnahags- og fjármála.

Árlegur fundur seðlabanka Norðurlanda var haldinn í Finnlandi í ágúst 1982. Innri stjórnunarmál voru aðalræðuefni fundarins, auk þess sem fjallað var um samstarf norrænu seðlabankanna á breiðum grundvelli og þátttöku þeirra í viðtækara alþjóðlegu samstarfi um gjaldeyris- og peningamál. — Fjárhagsnefnd Norðurlanda hélt þrjá fundi á árinu, en hún fjallar m.a. um viðfangsefni á vettvangi Alþjóðagjaldeyrissjóðsins, en starfar einnig að hluta til sem embættismannanefnd á vegum Norðurlandaráðs og fær sem slík ýmis verkefni frá ráðinu á sviði gjaldeyris- og fjármála. Þá tók Seðlabankinn á árinu þátt í fundum þeirra norrænu aðila, sem hafa með höndum erlendar lántökur fyrir opinbera aðila á Norðurlöndum.

## Norrænt samstarf

## IX. UMSJÁ SJÓÐA OG ÝMIS STARFSEMI FYRIR RÍKISSJÓÐ

### Ríkisábyrgðasjóður

Á árinu voru veittar 23 nýjar ríkisábyrgðir eða jafnmargar og árið áður, en fjárhæð veittra ábyrgða hækkaði hins vegar mikið miðað við fyrra ár eins og yfirlitið hér á eftir ber með sér:

*Tafla IX.1. Ríkisábyrgðir 1981 og 1982.*

	1981		1982	
	Fjöldi	M.kr.	Fjöldi	M.kr.
Hafnargerðir og dráttarbrautir .....	18	7,9	7	1,0
Iðnaður .....	—	—	3	48,8
Samgöngur .....	1	39,2	—	—
Togarar og fiskiskip .....	1	23,0	6	12,7
Rafveitur og virkjanir .....	—	—	1	6,0
Hitaveitur .....	—	—	1	480,0
Annað .....	3	48,3	5	61,6
	23	118,4	23	610,1

Heildarfjárhæð ríkisábyrgða var í lok ársins um 5.618 m.kr., þar af nema ábyrgðir á gengistryggðum lánunum um 3.346 m.kr.

Greiðslur, sem á Ríkisábyrgðasjóð hafa fallið vegna ríkisábyrgða, hafa vaxið mjög undanfarin ár og langt umfram hækkanir innborgana frá skuldurum. Tafla IX.2. sýnir fjárhæðir innleystra krafna, endurgreiðslur frá skuldurum og nettógreiðslur árin 1978—1982.

*Tafla IX.2. Innleystar kröfur og endurgreiðslur til Ríkisábyrgðasjóðs 1978—1982.  
(Í milljónum króna)*

	1978	1979	1980	1981	1982
Innleystar kröfur .....	29,0	34,1	42,7	60,6	89,1
Endurgreiðslur skuldara .....	25,3	30,2	36,5	60,6	66,6
	3,7	3,9	6,2	0	22,5

### Lánaumsjá fyrir ríkissjóð

54

Seðlabankinn veitir ýmsa þjónustu í sambandi við lántökur ríkissjóðs, innanlands og utan. Þannig annast bankinn t.d. útgáfu innlendra skuldabréfa ríkissjóðs. Ríkisábyrgðasjóður annast vörslu þeirra lána, sem ríkissjóður veitir af eigin fé sínu eða af andvirði

lána, sem hann hefur tekið til endurlána. Í árslok 1982 nam höfuðstóll endurlána ríkissjóðs 9.945 m.kr. og hækkaði á árinu um 5.296 m.kr. Ný lán, veitt á árinu, námu 2.126 m.kr.

### **Spariskírteini**

Í fjárlögum 1982 var fjármálaráðherra fyrir hönd ríkissjóðs heimilað að gefa út innanlands ríkisskuldabréf eða spariskírteini að fjárhæð 150 m.kr. Að auki voru í gildi heimildir til útgáfu spariskírteina vegna innlausnar eldri spariskírteina. Alls var heimilt að selja spariskírteini að fjárhæð 380,6 m.kr. Spariskírteini voru boðin til sölu í tveim flokkum. Sala fyrri flokksins hófst í febrúar og lauk í lok júní. Alls seldust skírteini að nafnverði 75 m.kr. Sala síðari flokksins hófst um miðjan september og lauk á gamlársdag. Var ætlunin að selja 75 m.kr., en salan varð 52 m.kr. Alls seldust því spariskírteini að nafnverði 127 m.kr. á árinu. Kjörum skírteina var breytt nokkuð frá því sem var árið áður. Lánstími var stytur, vextir hækkaðir og binditími stytur. Meðalvextir þessara skírteina eru 3,5% p.a., og þau eru lengst til 20 ára. Skírteinin eru innleysanleg eftir 3 ár.

Nú hafa verið gefnir út 35 flokkar spariskírteina, samtals að nafnverði 406,6 m.kr. Á árinu komu til lokainnlausnar 2 flokkar skírteina, útg. 1969 og 1970. Alls eru þá fallnir til lokainnlausnar 11 flokkar af þeim 35, sem út hafa verið gefnir. Nafnverð óinnleysta spariskírteina nam í árslok 1982 397,7 m.kr., en að viðbættum vöxtum og verðbótum var verðmæti þeirra 2.353,4 m.kr. Innlausnarvirði innleysanlegra skírteina nam þá 1.010,4 m.kr.

### **Happdrættisbréf**

Ekki voru gefin út happdrættisbréf á árinu. Þau voru gefin út í 11 flokkum á árunum 1972—1977 og 1981. Andvirði bréfanna, samtals 23,5 m.kr., var varið til vegaf framkvæmda. Fyrsti flokkur bréfanna kom til endurgreiðslu á árinu. Verðmæti útistandandi happdrættisbréfa að viðbættum verðbótum nam í árslok 1982 338,7 m.kr.

### **Önnur innlend fjáröflun**

Leitað var eftir því við banka og sparisjóði, að þeir keyptu af ríkissjóði verðtryggð skuldabréf með svipuðum hætti og gert var 1981. Alls keyptu innlánsstofnanir slík bréf fyrir 70,4 m.kr., sem var nokkru minna en árið áður. Lífeyrissjóðir keyptu verðtryggð skuldabréf ríkissjóðs fyrir 55 m.kr.

### **Erlend lán**

Eins og áður hafði Seðlabankinn á árinu 1982 milligöngu við útvegum erlendra framkvæmdalána fyrir ríkissjóð og veitti ýmsum ríkisfyrirtækjum og opinberum stofnunum aðstoð og ráðgjöf við erlendar lántökur. Á árinu var samið um fjögur stór erlend lán ríkissjóðs. Í febrúar var samið við Citicorp International Bank Ltd. og fleiri banka um lán að fjárhæð 75 millj. Bandaríkjadollara. Lán þetta er veltilán til 10 ára. Lánið má taka að hluta eða öllu og endurgreiða á sama hátt hvenær sem er á 5 árum frá undirskriftardegi. Lánsfjárhæð þá, sem útistandandi er við lok þessa 5 ára tímabils, skal endur-



greiða á 5 árum. Vextir eru  $3/8\%$  yfir millibankavöxtum í London fyrstu 5 árin, en síðan hækkar vaxtaálagið í  $1/2\%$ . Í árslok höfðu verið notaðar 35 millj. dollara af láni þessu. Hinn 10. maí var undirritaður lánsamningur við Westdeutsche Landesbank-Girozentrale og fleiri banka. Lánsfjárhæð er 75 millj. þýskra marka, sem jafngildi 346,9 m.kr., þegar lánið kom til útborgunar. Það er til 10 ára, endurgreiðist í einu lagi hinn 1. júní 1992. Vextir eru  $9/4\%$  p.a. Láni þessu var varið til opinberra framkvæmda skv. lánsfjáráætlunum 1981 og 1982. Hinn 15. júní var tekið lán hjá japönskum tryggingarfélagum. Lánið er að fjárhæð 5000 millj. yena og er til 15 ára. Endurgreiðsla fer fram á árunum 1994—1997. Vextir eru  $8,6\%$  p.a. Umsjón með lántöku hafði Nikko Securities Ltd., en umsjón með endurgreiðslu og skráningu lánsins hefur Kyowa Bank Ltd. Andvirði lánsins var endurlánað hitaveitum Akraness og Borgarfjarðar, Akureyrar og Suðurnesja. Andvirði lánsins nam um 222 m.kr. á lántökudegi. Í desember var síðan tekið lán hjá ýmsum erlendum bönkum fyrir milligöngu Credit Suisse First Boston Ltd. og Hambros Bank Ltd., en umsjón með greiðslu hefur Citibank N.A. í London. Lán þetta er að fjárhæð 50 millj. Bandaríkjadollara, sem jafngildi 828,5 m.kr. hinn 30. desember, þegar lánið kom til útborgunar. Lánið er til 10 ára og endurgreiðist á árunum 1987—1992. Vextir eru  $12\frac{3}{4}\%$  p.a. Af andvirði lánsins voru 30 millj. dollara lagðar inn á lokaðan reikning til endurgreiðslu á veltiláni frá Midland Bank sömu fjárhæðar, en því láni var sagt upp til endurgreiðslu hinn 31. janúar 1983. Mótvirði lánsins er varið til lánveitinga samkvæmt lánsfjáráætlunum 1981 og 1982. Nánar er fjallað um ráðstöfun lánsfjárins í kafla IV.

## Orkusjóður

Á fjárlögum 1982 voru framlög til Orkusjóðs 43,4 m.kr. auk verðjöfnunargjalds, sem var 122,9 m.kr. Með lögum nr. 89/1981 var ákveðið, að jafnvirði 3 prósentustiga verðjöfnunargjalds, en verðjöfnunargjald er  $19\%$ , skyldi varið til að greiða kostnað Rafmagnsveitna ríkisins og Orkubús Vestfjarða af notkun varaafstöðva vegna rafmagnsskorts veturinn 1981. Þessi hluti gjaldsins nam 19,4 m.kr. Lántökur Orkusjóðs námu alls 1008,3 m.kr., en lánveitingar 994,7 m.kr. Lánveitingar skiptust eins og greinir í töflu IX.3.

*Tafla IX.3. Lánveitingar Orkusjóðs 1982.  
(Í milljónum króna)*

Lán til raforkuframkvæmda .....	954,7
Hitaveitulán .....	27,2
Lán til jarðhitaleitar .....	12,1
Einkarafstöðvalán .....	0,7
Samtals .....	994,7

Vaxtatekjur Orkusjóðs námu 279,5 m.kr. á árinu, en vaxtagjöld 292,9 m.kr. (bráðabirgðatölur). Á töflu IX.4. má sjá sundurliðun styrkveitinga sjóðsins á árinu.

*Tafla IX.4. Styrkveitingar og framlög úr Orkusjóði 1982.  
(Í milljónum króna)*

<i>Skv. 73. gr. orkulaga:</i>		
Til sveitarafvæðingar .....	7,0	
Til styrkingar rafdreifikerfa .....	19,8	
Til raflínuflutninga .....	1,8	28,6
<hr/>		
<i>Af verðjöfnunargjaldi:</i>		
Til Rafmagnsveitna ríkisins .....	81,5	
Til Orkubús Vestfjarða .....	20,4	
Til Rafveitu Siglufjarðar .....	1,3	
<hr/>		
<i>Vegna notkunar varaafstöðva:</i>		
Til Rafmagnsveitna ríkisins .....	11,0	
Til Orkubús Vestfjarða .....	8,4	122,6
<hr/>		
Samtals .....		151,2

**Hafnabótasjóður**

Hafnabótasjóður veitti á árinu lán til 7 hafnarsjóða og að auki 3 bráðabirgðalán, samtals 5,3 m.kr. Styrkir voru veittir 24 hafnarsjóðum, samtals 7,4 m.kr. Miðað við fyrra ár drógust lánveitingar mjög saman, en styrkveitingar jukust hins vegar mjög mikið. Árið 1981 námu lánveitingar 13,7 m.kr., en styrkveitingar 1,5 m.kr. Á árinu tók sjóðurinn bráðabirgðalán hjá Atvinnuleysistryggingasjóði og Framkvæmdasjóði, samtals 7,0 m.kr. Framlag ríkissjóðs á fjárlögum nam 4,8 m.kr. Vaxtatekjur námu alls 8,5 m.kr., en vaxtagjöld 3,5 m.kr.

**Verðjöfnunarsjóður  
fiskiðnaðarins**

Árið 1982 getur ekki talist merkilegt í 13 ára sögu Verðjöfnunarsjóðs, sé litið til raunverulegrar verðjöfnunar, og kemur þar ýmislegt til. Má þar nefna greiðsluþrot nokkurra afurða, sem átti sér stað á árinu og árinu 1981, sölutregðu á skreið og ekki hvað síst tiltölulega stöðugt verðlag, sem ekki gaf tilefni til verðjöfnunar. Ekki dró neitt úr kapphlaupi milli hækkunar framleiðslukostnaðar annars vegar og gengisbreytinga hins vegar, og reyndist eins og svo oft áður óhjákvæmilegt að taka tillit til þessara viðhorfa við ákvörðun viðmiðunarverðs.

Gert er ráð fyrir, að greiðslur verðbóta á framleiðslu ársins 1982 geti numið um 12,5 m.kr. og greiðslur í sjóðinn um 1,3 m.kr. eða 11,2 m.kr. greiðslu úr sjóðnum umfram innborganir. Hér er um að ræða verulega breytingu frá því, sem gerðist á árunum 1979, 1980 og 1981, en á þeim árum áttu sér stað mestu greiðslur úr sjóðnum frá því að hann tók til starfa.

Endanlegt uppgjör liggur fyrir um greiðslur (verðhækkunatekjur og verðbætur) að því er snertir allar afurðir, framleiddar á árinu 1981 að skreið undanskilinni, en vegna söluerfiðleika hefur enn ekki tekist að gera þá afurð upp á grundvelli verðjöfnunar. Uppgjöri fyrir framleiðslu ársins 1982 er hins vegar enn ekki lokið, og eru því tölur fyrir það ár í eftirfarandi yfirliti að mestu byggðar á áætlun:

*Tafla IX.5. Greiðslur Verðjöfnunarsjóðs eftir framleiðsluárum.  
(Í þúsundum króna)*

	Framleiðsla 1981		Framleiðsla 1982	
	Innh.	Útgr.	Innh.	Útgr.
Frystar fiskafurðir .....		40.572		6.820
Freðfiskur .....		26.127	0	0
Humar .....		48	0	0
Rækja .....		12.282		1.720
Hörpudiskur .....		2.115		5.100
Saltsild .....		3.650	0	0
Saltfiskafurðir .....		3.290		4.450
Saltfiskur, óverkaður .....		3.238		2.800
Saltfiskur, verkaður .....	0	0	0	0
Söltuð ufsaflök .....		52		1.650
Skreið .....	9.000		1.300	
Mjöl- og lýsifurðir .....		53.244		1.198
Mjöl .....		29.568		915
Loðnummjöl .....		23.131		915
Spærings- og kolmunnamjöl .....		66	0	0
Þorskmjöl .....		5.969	0	0
Síldarmjöl .....		402	0	0
Lýsi .....		23.676		283
Loðnulýsi .....		23.173		283
Síldarlýsi .....		503	0	0
Samtölur afurða .....	9.000	100.756	1.300	12.468
Samtölur deilda .....	9.000	100.756	1.300	12.468
Samtölur Verðjöfnunarsjóðs, nettó .....		91.756		11.168

Heildarinnstæða Verðjöfnunarsjóðs í Seðlabankanum nam 147,4 m.kr. í árslok 1981, en 259,8 m.kr. í árslok 1982. Átti skreiðardeildin mest bæði árin. Eftirfarandi yfirlit sýnir innstæður í árslok 1981 og 1982 ásamt breytingum á árinu 1982, skipt eftir deildum:

*Tafla IX.6. Innstæður Verðjöfnunarsjóðs í Seðlabankanum.  
(Í þúsundum króna)*

	Stofn- fjár- deild	Frysti- afurða deild	Salt- síldar- deild	Salt- fisk- deild	Skreiðar- deild	Mjöl- og lýsis- deild	Alls
Innstæður 31/12'81	9.540	36.565	2.010	25.621	39.229	34.452	147.417
Stofnfé flutt <sup>1)</sup> .....	-3.825	—	—	—	—	3.825	0
Inngreitt/útgreitt ..	48	-16.228	-3.685	-4.203	1.004	-51.657	-74.721
Gengisuppfærsla ..	1.587	25.833	705	31.101	48.297	9.889	117.412
Vextir <sup>2)</sup> .....	346	4.788	144	5.564	8.757	1.814	21.413
Eftirst. gengisuppf. afurða- og rekstrar- lána <sup>3)</sup> .....	-7.253	574	101	2.545	3.641	392	0
Framlag frá gengis- mun 1981 <sup>4)</sup> .....	—	216	15	6.000	12.000	—	18.231
Framlag frá gengis- mun 1982 <sup>5)</sup> .....	—	—	—	12.000	9.500	7.500	29.000
Framlag frá ríkis- sjóði .....	—	—	1.000	—	—	—	1.000
Innstæður 31/12'81	443	51.748	290	78.628	122.428 <sup>7)</sup>	6.215	259.752

1) Inneign síldarmjöls og -lýsis, en þessar afurðir voru teknar til verðjöfnunar á árinu 1981.

2) Vextir voru 11,61%, þ.e. meðalvextir ríkisvixla í Bandaríkjunum og Bretlandi.



## **Olíusjóður fiskiskipa**

- 3) Með lögum nr. 81/1981 var ákveðið, að Seðlabanki Íslands endurgreiddi gengisuppfærslu á endurkeyptum afurða- og rekstrarlánnum vegna breytingar á gengi íslenskrar krónu hinn 26. ágúst 1981. Samtals runnu til sjóðsins samkvæmt þessu 35,7 m.kr., og var 28,4 m.kr. ráðstafað á árinu 1981, þ.e. eign freðfisks. Eftirstöðvunum, 7,3 m.kr., var hins vegar ekki ráðstafað fyrr en á árinu 1982.
- 4) Hér er um að ræða uppgreiðslu gengismunar af óverkuðum saltfiski, skreið, frystum hörpudiski og saltsíld, sem ákveðið var að taka með lögum nr. 81/1981. Áætlað endanlegt framlag þessa gengismunar ásamt vöxtum er 21,8 m.kr.
- 5) Hér er um að ræða uppgreiðslu gengismunar af óverkuðum saltfiski, skreið og loðnumjöli og -lýsi, sem ákveðið var að taka með lögum nr. 28/1982. Áætlað endanlegt framlag þessa gengismunar ásamt vöxtum er 33,5 m.kr.
- 6) Á árinu 1981 gaf sjávarútvegsráðherra fyrirheit um útvegum allt að 1 m.kr. til verðbóta á saltsíld, framleiddri haustið 1981, til lausnar á ákvörðun hráefnisverðs. Var þessu fé ráðstafað að fullu í verðbætur á saltsíldarframleiðslu framangreinds tímabils.
- 7) Á árinu 1981 var tekið gengistryggt lán að upphæð 42 millj. kr. skv. heimild í lögum nr. 81/1981. Var þetta gert til þess að gera sjóðnum kleift að standa undir greiðslum vegna verðbóta á loðnuafurðir (mjöl og lýsi), framleiddar á tímabilinu frá 1. október til 31. desember 1981. Um áramótin 1982/1983 stóð lán þetta framreiknað ásamt vöxtum í 73,2 m.kr.

Olíusjóður fiskiskipa var settur á stofn með bráðabirgðalögum nr. 81/1982 í þeim tilgangi að greiða niður verð á brennsluólíu til íslenskra fiskiskipa um 22% af útsöluverði á tímabilinu frá 1. september til 31. desember 1982, og var Seðlabanka Íslands falið að annast stjórn og gæslu sjóðsins og sjá um greiðslur úr honum.

Í þessu skyni var ákveðið í lögnum að verja allt að 30 m.kr. af greiðsluafgangi Tryggingasjóðs fiskiskipa ásamt allt að 30 m.kr. láni, sem sjóðnum var heimilt að taka og ríkissjóður veitti sjálfskuldarábyrgð fyrir. Voru þetta samtals 60 m.kr., og var þeim að fullu ráðstafað í niðurgreiðslur á framangreindu tímabili.

## X. ÝMSIR ÞÆTTIR Í STARFSEMI BANKANS OG LAGABREYTINGAR

**Helstu lagabreyt-  
ingar, er snerta  
bankann á árinu  
1982**

Með bráðabirgðalögum frá 14. janúar 1982, um ráðstafanir vegna ákvörðunar Seðlabanka Íslands um 12% lækkun á meðalgengi krónunnar þennan dag, voru ákvæði um myndun gengismunarsjóðs af söluandvirði útfluttra sjávarafurða, er framleiddar höfðu verið fyrir gengisbreytinguna. Var gjaldeyririnn keyptur á kaupgengi afgreiðsludags að frádregnum 6%, er runnu til sjóðsins. Gengismun, sem þannig myndaðist, var síðan varið, að greiddum hækkunum á flutningskostnaði og öðrum sambærilegum kostnaði við útflutning afurða þeirra, sem lög þessi tóku til, til að bæta stöðu Verðjöfnunar-sjóðs fiskiðnaðarins, og rann hann óskiptur til hlutaðeigandi deilda sjóðsins.

Lög nr. 65 frá 19. maí 1982 gerðu innlánsstofnanir tekju- og eignar-skattskyldar. Ber þeim að greiða tekjuskatt og eignarskatt frá og með árinu 1984 skv. almennum skattalögum, þó með nokkrum sérákvæðum, og skal skattur á árinu 1984 grundvallaður á tekjum ársins 1983 og eignum í lok þess árs. Því til viðbótar hafa löggin að geyma sérákvæði, þar sem Seðlabankanum er gert að innheimta hjá innlánsstofnunum mánaðarlega skatt frá upphafi ársins 1982 sem nemur 0,06% af heildarinnlánum hverrar stofnunar í lok hvers mánaðar.

Hinn 21. ágúst 1982 voru sett bráðabirgðalög (lög nr. 79), er höfðu að geyma ákvæði, tengd þeirri lækkun á gengi krónunnar, sem gerð var hinn 23. ágúst, með hliðstæðum ákvæðum og sett voru með umræddum bráðabirgðalögum frá 14. janúar 1982. Frádráttur frá kaupgengi nam 6,5%, er rann í sérstakan gengismunarsjóð, sem varið er í þágu sjávarútvegsins.

Hinn 21. september 1982 voru enn sett bráðabirgðalög (nr. 81), er fjölluðu um Olíusjóð fiskiskipa og hækkun fiskverðs. Settur var á stofn Olíusjóður, er greiða skyldi niður olíu til fiskiskipa á tímabilinu frá 1. september til 31. desember 1982. Var Seðlabankanum falið að annast stjórn og vörslu sjóðsins.

## Breytingar á verð- tryggingu og vöxtum

Hinn 21. apríl gengu í gildi breytingar á verðtryggingu inn- og útlána. Stofnaður var nýr flokkur innlána með 3 mánaða binditíma, fullri verðtryggingu miðað við lánskjaravísitölu, en engum vöxtum. Þá voru stofnaðir tveir nýir flokkar verðtryggðra útlána innlánsstofnana, og eru þau þá í þrem flokkum sem hér segir: Lánstími minnst 1 ár, en frá 1. nóvember minnst 9 mánuðir, vextir 2% á ári, lánstími minnst 2½ ár, vextir 2½% á ári, lánstími minnst 5 ár, vextir 3% á ári. Jafnframt voru vanskilavextir lækkaðir úr 4½% í 4% á mánuði. Vanskilavextir af verð- eða gengistryggðum skuldbindingum lækkuðu úr 6% í 5% á ári til viðbótar sammingsvöxtum og verðtryggingu. Breytingar þessar voru mikilvægur áfangi í vaxta- og verðtryggingarmálum, því að með þeim komust að fullu til framkvæmda gildandi ákvæði laga um verðtryggingu sparifjár og útlána.

## Vaxtahækkun

Hinn 1. nóvember var ákveðin hækkun vaxta af óverðtryggðum innlánnum um 8% og útlánnum um 6% eða 7%, en hækkun ársávöxtunar lánanna er í flestum tilvikum nokkru meiri en þetta sökum fleiri gjalddaga eða vaxtareikningsdaga á ári. Þá hækkuðu vanskilavextir úr 4% í 5% á mánuði. Vaxtabreyting þessi hafði verið allengi í undirbúningi. Samfara efnahagsaðgerðunum í ágúst mánuði sl. hafði bankastjórnin áformað nokkru minni vaxtahækkun og taldi slíka aðgerð óhjákvæmilegan þátt í viðleitni stjórnvalda til þess að hamla á móti misvægi á lánamarkaði og stöðugu útstreymi gjaldeyris. Ríkisstjórnin taldi sér þá ekki fært að taka afstöðu til þess, hvort áform þessi samrýmdust markmiðum hennar í efnahagsmálum, svo að þau voru tekin til nánari yfirvegunar í ljósi efnahagsframvindunnar síðan og í samhengi við aðrar aðgerðir í peningamálum.

Tafla X.1. Vaxtabreytingar.

## Yfirlit um vaxta- breytingar 1. nóvember

	Nafnvextir %		
	Fyrir breytingu	Eftir breytingu	Breyting
<i>Innlán:</i>			
Ávísana- og hlaupareikn. ....	19,0	27,0	8,0
Almennar sparisjóðsbækur ....	34,0	42,0	8,0
3 mán. sparireikningar .....	37,0	45,0	8,0
12 mán. sparireikningar .....	39,0	47,0	8,0
<i>Útlán:</i>			
Endurseljanleg lán .....	29,0	...	...
Önnur afurðalán .....	33,0	39,0	6,0
Hlaupareikningslán .....	33,0	39,0	6,0
Vixlar .....	32,0	38,0	6,0
Skuldabréf .....	40,0	47,0	7,0
<i>Vanskilavextir:</i>	48,0	60,0	12,0

Ákvörðun um breytt vaxtakjör endurseljanlegra afurða- og rekstrarlána, sem er lögum samkvæmt háð sérstöku samþykki ríkisstjórnarinnar og frestað var við vaxtabreytinguna 1. nóvember, var tekin 21.



desember með gildistöku hinn 1. janúar 1983. Hafði hún í för með sér 4% hækkun, þannig að þessir vextir urðu alls 33% á ári.

### **Seðlar, mynt og gjaldmiðilsbreyting**

Í árslok 1982 námu seðlar og mynt í umferð 567,6 milljónum króna og höfðu aukist um 27,9% á árinu. Árið áður var aukningin 88,7% og árið 1980 36,8%. Eftir gjaldmiðilsbreytinguna í ársbyrjun 1981 jókst notkun seðla og myntar í almennum viðskiptum verulega, en að sama skapi dró úr notkun ávísana. Nú hefur notkun ávísana aukist aftur, og var fjöldi ávísana í ávísanaskiptum árið 1982 15,7% meiri en árið 1981 og 10,9% meiri en árið 1980. Í árslok 1982 höfðu 96,3% af verðmæti seðla í gömlum krónum í umferð m.v. árslok 1980 verið innleyst og 52,9% af myntinni. Seðlar og mynt í gömlum krónum féllu úr gildi sem lögeyrir í júnílok 1981, en frestur til innlausnar í Seðlabankanum rann út í árslok 1982.

### **Gjaldeyris- og innflutningsmál**

Hinn 1. apríl 1980 var tekin upp breytt skipan gjaldeyrismála á grundvelli nýrra laga um skipan gjaldeyris- og viðskiptamála nr. 63/1979 og reglugerðar skv. þeim nr. 519/1979. Jafnframt var skipuð Samstarfsnefnd um gjaldeyrismál, sem vinnur á vegum viðskiptaráðuneytis undir forustu þess, og er nefndin auk þess skipuð fulltrúum frá Seðlabanka, Landsbanka, Útvegsbanka og nú Búnaðarbanka, eftir að hann hefur fengið gjaldeyrisréttindi. Nefndin kemur venjulega saman tvisvar í viku. Hún semur drög að þeim reglum, sem gilda um framkvæmd gjaldeyrismála og ráðuneytið gefur út. Nefndin er samstarfsvettvangur þessara aðila um gjaldeyris- og innflutningsmál og fyrir hana eru lögð þau erindi, sem bankarnir mega ekki afgreiða sjálfstætt. Eru það einkum erindi, er varða eignayfirfærslur, svo og gjaldfrestsmál, skipa- og flugvélaleigur o.fl. mál. Jafnframt hefur gjaldeyriseftirlitið fengið aukin verkefni með því að fylgjast með framkvæmd við bankana, m.a. á grundvelli tölvuvinnslu, þar sem allar „ósýnilegar greiðslur“ og stutt erlend lán hafa verið tekin upp í tölvu. Þá fer nú fram allvíðtækur undirbúningur að tölvuvæðingu allra gjaldeyrisviðskipta, einnig kaupa og sölu gjaldeyris til inn- og útflutnings.

### **Gjaldeyrisréttindi Búnaðarbankans**

Með bréfi Seðlabanka Íslands, dags. 14. október 1982, var Búnaðarbanka Íslands veitt leyfi til að versla með gjaldeyri. Var gert ráð fyrir, að gjaldeyrisþjónustan yrði tekin upp í áföngum. Um áratugi voru það aðeins Landsbanki og Útvegsbanki, er störfuðu sem gjaldeyrisviðskiptabankar. Þeir stóðu fyrst og fremst undir lykilframleiðslugreinum landsmanna. Viðhorf í því efni hefur breyst. Búnaðarbanki er orðinn næststærsti bankinn og hefur tekið að sér fjármögnun fleiri framleiðslugreina. Náðist samkomulag við ríkisstjórnina um vorið um að Búnaðarbankinn fengi umrædd réttindi

## Starfsemi banka- eftirlits

með haustinu. Ákvæði í lögum um veitingu réttindanna er að finna í 19. gr. Seðlabankalaga nr. 10/1961. Er hér um talsverð þáttaskil að ræða í bankamálum. Er gert ráð fyrir, að viðskiptin hefjist fyrir hluta árs 1983.

Seðlabankinn hefur með höndum eftirlit með starfsemi innlánsstofnana, sbr. 10. gr. laga nr. 10/1961, um Seðlabanka Íslands. Innlánsstofnanir eru skv. lögnum viðskiptabankar, sparisjóðir, innlánsdeildir samvinnufélaga, Söfnunarsjóður Íslands og hver sú stofnun önnur, sem tekur við innlánnum frá almenningi eða rekur sambærilega starfsemi að mati bankans. Póstgíróstofan telst til innlánsstofnana samkvæmt fyrrnefndri skilgreiningu. Bankaeftirlitið skal fylgjast með því, að innlánsstofnanir fylgi lögum og reglum, sem hverju sinni gilda um starfsemi þeirra. Skylt er bankaeftirlitinu að tilkynna ráðherra þegar í stað, ef það telur hag eða rekstur innlánsstofnunar óheilbrigðan. Eftirlitið er framkvæmt með reglubundnum heimsókn-um í innlánsstofnanir, þar sem gerðar eru nákvæmar athuganir á útlánnum og öðrum efnahags- og rekstrarliðum. Auk þess safnar bankaeftirlitið margvíslegum upplýsingum um mánaðarlegan efnahag og rekstur innlánsstofnana í skýrsluformi. Bankar og sparisjóðir skila til bankaeftirlitsins ítarlega sundurliðuðum ársreikningum, og hafa þeir verið gefnir út árlega í samandregnu og samræmdu formi síðastliðin 10 ár. Auk reglubundins eftirlits með innlánsstofnunum sinnir bankaeftirlitið margvíslegum öðrum verkefnum og má þar m.a. nefna framkvæmd innlánsbindingar, umsjón með samræmingu gjaldskráa fyrir innlánsstofnanir, afgreiðslu á umsóknum um stofnun útibúa o.fl. Með lögum nr. 65/1982, um skattskyldu innlánsstofnana, var Seðlabanka Íslands falin innheimta á skattgreiðslum innlánsstofnana f.h. ríkissjóðs. Bankaeftirlitið annast innheimtuna og voru innheimtir skattar af innlánsstofnunum samkvæmt ákvæðum laganna að fjárhæð 52,4 m.kr. fyrir árið 1982.

Fjöldi banka, sparisjóða og innlánsdeilda samvinnufélaga var sem hér segir í árslok 1981 og 1982:

### Tafla X.2. Afgreiðslustaðir innlánsstofnana.

	Árslok 1981	Árslok 1982
Viðskiptabankar .....	7	7
Bankaútibú .....	79	84
Umboðsskrifstofur banka .....	23	25
Sparisjóðir .....	42	40
Umboðsskrifstofur sparisjóða .....	2	3
Innlánsdeildir samvinnufélaga .....	32	31
Afgreiðslustaðir alls:	185	190

Á árinu opnaði Landsbanki Íslands þrjú ný útibú, við Álfabakka í Breiðholti, Miklubrautarútibú við Grensásveg, hvort tveggja í

Reykjavík, og á Skagaströnd jafnhliða yfirtöku á Sparisjóði Skagastrandar, sem þar með hætti starfsemi. Iðnaðarbanki Íslands hf. opnaði útibú í Garðabæ. Búnaðarbanki Íslands opnaði útibú í Grundarfirði jafnhliða yfirtöku á Sparisjóði Eyrarsveitar, sem þar með hætti starfsemi. Þá opnaði Búnaðarbankinn tvær umboðsskrifstofur á árinu, í Glerárhverfi á Akureyri, sem rekin er í tengslum við útibú bankans á Akureyri, og í Þykkvabæ, Rangárvallasýslu, sem rekin er í tengslum við útibú bankans á Hellu. Sparisjóðurinn í Keflavík opnaði umboðsskrifstofu í Gerðum, Gerðahreppi. Eftirtalin leyfi hafa verið veitt til starfrækslu nýrra útibúa og umboðsskrifstofa, er höfðu ekki tekið til starfa í árslok 1982: Árið 1981 var Útvegsbanka Íslands veitt leyfi til starfrækslu útibús í Hlíðahverfi í Reykjavík. Sama ár var Sparisjóði Kópavogs veitt leyfi til stofnunar umboðsskrifstofu í Hjallahverfi í Kópavogi. Árið 1982 var Samvinnubanka Íslands hf. veitt leyfi til stofnunar útibús á Ártúnshöfða í Reykjavík. Þá var Landsbanka Íslands veitt leyfi til stofnunar útibús á Patreksfirði og ennfremur umboðsskrifstofu á Ártúnshöfða í Reykjavík, sem rekin yrði í tengslum við útibú bankans í Árbæjarhverfi. Sparisjóði Hafnarfjarðar var veitt leyfi til stofnunar umboðsskrifstofu í Suðurbænum í Hafnarfirði. Sparisjóði Reykjavíkur og nágrennis var veitt leyfi til stofnunar útibús á Seltjarnarnesi. Ein innlánsdeild samvinnufélags var formlega lögð niður á árinu. Er það innlánsdeild Kaupfélags verkamanna á Akureyri, sem var yfirtekin af innlánsdeild Kaupfélags Eyfirðinga. Í árslok 1982 voru óafgreiddar hjá Seðlabankanum umsóknir um stofnun samtals 31 nýs afgreiðslustaðar fyrir innlánsstofnanir, þar af 14 á höfuðborgarsvæðinu og 17 utan þess.

### Starfsemi lána- deildar

Meginviðfangsefni lánadeildar er umsjá endurkaupaviðskipta bankans, en önnur reglubundin millibankaviðskipti, sem lánadeild hefur séð um framkvæmd á, hafa komið til í ríkari mæli og svo var einnig á árinu 1982.

Í janúar kom til framkvæmda afnám gengisbindingar á endurkaupum út á útflutningsframleiðslu. Þrátt fyrir skamman tíma til tæknilegs undirbúnings tókst breytingin vel, og hafa engir umtalsverðir hnökrar komið fram. Samtímis var byrjað að færa önnur endurkaup Seðlabankans í Reiknistofu bankanna, og fást nú betri og skjótari tölulegar upplýsingar um þróun endurkaupaviðskiptanna en áður.

Aukning endurkaupa á árinu 1982 varð mjög veruleg eða 110,7%, sem er mun meira en árið áður. Kom þar einkum tvennt til. Annars vegar aukið birgðahald í sjávarútvegi, sérstaklega vegna sölutregðu á skreið, en endurkaup vegna sjávarútvegs jukust um 940 m.kr. eða 119,4%. Hins vegar jukust endurkaup vegna iðnaðar um 342 m.kr. eða 177,2%. Var þar bæði um fjölgun fyrirtækja að ræða í greinum,



sem áður hafa notið endurkaupaviðskipta, og einnig komu til nýjar iðngreinar svo sem skipasmíðastöðvar. Til marks um vaxandi hlutdeild iðnaðar í endurkaupum má nefna, að á tímabilinu frá júlí 1981 til nóvember 1982 fjölgaði iðnfyrirtækjum í endurkaupaviðskiptum úr 120 í 263. Endurkaup vegna landbúnaðar jukust í samræmi við verðlagsþróun og birgðahald um 58,5% á árinu. Þessi þróun hefur valdið verulegri hlutfallslegri breytingu á hlutdeild einstakra atvinnugreina í endurkaupunum eins og fram kemur í eftirfarandi töflu, sem sýnir skiptingu endurkeyþtra lána eftir atvinnuvegum.

Tafla X.3. Atvinnuvegaskipting endurkeyþtra lána.

	Staða í m.kr.		Hlutfallstöður	
	31/12/81	31/12/82	31/12/81	31/12/82
Sjávarútvegur .....	757	1.661	54,3	56,6
Landbúnaður .....	439	696	31,5	23,7
Iðnaður .....	193	535	13,9	18,2
Annað .....	4	43	0,3	1,5
	1.393	2.935	100,0	100,0

Erfitt árferði í sjávarútvegi endurspegladist mjög í ýmsum verkefnum lánadeildar á árinu 1982. Í apríl kom til framkvæmda breyting á olíuskuldum útgerðar. Þessi breyting hafði verið undirbúin af lánadeild nokkru áður. Var byggt á upplýsingum olíufélaganna og fór skuldbreytingin fram fyrir milligöngu þeirra. Samtals nam þessi skuldbreyting 56,7 m.kr. Í framhaldi af ráðstöfunum ríkisstjórnarinnar í ágúst 1982 til stuðnings sjávarútvegi var ákveðið að ráðast í viðamikla breytingu á lausaskuldum útgerðarfyrirtækja. Lánadeild var falin framkvæmd af hálfu Seðlabankans. Undirbúningur skuldbreytingarinnar hófst í september, og var ákveðið að fara nokkuð aðrar leiðir en farnar hafa verið við hliðstæðar skuldbreytingar áður fyrr. Nú var miðað við, að hámarksskuldbreyting gæti numið allt að 10% af húftryggingarverði fiskiskips. Ekki var gert ráð fyrir, að neitt nýtt fé kæmi til í sambandi við framkvæmd skuldbreytingarinnar, en að vanskila- og lausaskuldir við innlánsstofnanir gengju fyrir. Að þeim frágengnum kom til greina að breyta viðskiptaskuldum við aðra, að svo miklu leyti sem það væri framkvæmanlegt með milligöngu innlánsstofnana. Lánstími var ákveðinn 5 ár og vextir 40%, breytilegir í samræmi við breytingu á skuldabréfavöxtum. Framkvæmd skuldbreytingarinnar varð ekki lokið á árinu, en um áramót hafði 297,6 m.kr. verið breytt.

Lánadeild annast skuldabréfa- og víxlaviðskipti Seðlabankans. Á árinu keypti Seðlabankinn verðbréf að upphæð 551 m.kr., en sambærileg upphæð á árinu 1981 var 312 m.kr. Þegar hefur verið getið kaupa á skuldabréfum vegna skuldbreytingar og breytingar á olíuskuldum útgerðar, en að auki má nefna kaup á skuldabréfi Byggða-

sjóðs 20 m.kr., Byggingarsjóðs ríkisins 40 m.kr. og bráðabirgðalán Olíusjóðs fiskiskipa að upphæð 30 m.kr.

Víxilkvótaviðskipti innlánsstofnana og Seðlabankans hófust á árinu 1981. Segja má, að sú góða reynsla, sem þá þegar fékkst af þessum viðskiptum, hafi verið staðfest á árinu 1982. Eftirfarandi yfirlit sýnir þróun víxilkvótaviðskipta á árinu skipt eftir ársfjórðungum. Af yfirlitinu má greinilega ráða, að bankar hafa notfært sér víxilkvótaheimildir mun betur heldur en sparisjóðir, en nýting þeirra hefur verið nokkuð mismunandi eftir ársfjórðungum. Vegna mjög erfiðrar lausafjárstöðu innlánsstofnana á þriðja ársfjórðungi var víxilkvótinn aukinn þá um nánast 50% af því, sem vera átti.

*Tafla X.4. Kvótavíxlar 1982.*

M.kr.	Bankar			Sparisjóðir			Samtals		
	Lánsheimild	Notað	%	Lánsheimild	Notað	%	Lánsheimild	Notað	%
I. ársfj.	213,0	178,9	84,0	42,7	16,3	38,2	255,7	195,2	76,3
II. ársfj.	360,3	360,0	99,9	70,3	29,7	42,2	430,6	389,7	90,5
III. ársfj.	734,1	721,8	98,3	166,7	78,3	47,0	900,8	800,1	88,8
IV. ársfj.	501,9	501,9	100,0	166,7	51,0	20,6	668,6	552,9	82,7

Með nýjum reglum um lausaskuldir banka og sparisjóða við Seðlabankann frá 29. október sl. hafa komið til tveir nýir víxillánaflokkar, sem eru í umsjá lánadeildar, en um þá er nánar fjallað í kaflanum um peningamál.

### **Þjóðhátíðarsjóður**

Árið 1982 var fimmta starfsár Þjóðhátíðarsjóðs, en hann starfar samkvæmt skipulagsskrá nr. 361 frá 30. september 1977. Stjórn sjóðsins ákvað, að úthluta skyldi allt að 2.557 þús. kr. á árinu í styrki. Samkvæmt skipulagsskrá rennur fjórðungur úthlutunarfjár til friðlýsingarsjóðs til náttúruverndar á vegum Náttúruverndarráðs og fjórðungur til varðveislu fornminja, gamalla bygginga og annarra menningarverðmæta á vegum Þjóðminjasafns. Úthlutað var 34 styrkjum samkvæmt umsóknum, samtals að fjárhæð 1.257 þús. kr. Höfuðstóll sjóðsins í árslok var 16.095 þús. kr.

### **Nýbygging Seðlabankans**

Verklegar framkvæmdir við nýbyggingu bankans að Kalkofnsvegi 1 hófust á árinu. Jafnframt var stöðugt unnið áfram að hönnun, sem nú er vel á veg komin að því er varðar útlit, utanhússfrágang og meginskipulag byggingarinnar.

Byggingin skiptist í aðalhús, sem er fimm hæðir frá Arnarhóli séð, en sex hæðir miðað við Skúlagötu, og lágbyggingar, sem eru ein til tvær hæðir. Heildargólfhlötur er 12.765 m<sup>2</sup>. Kjallari er undir allri byggingunni, 4.280 m<sup>2</sup>, og er hann niðurgrafinn að fullu. Þar verða bílastæði fyrir 80 bíla, vélasalur fyrir loftræstibúnað, geymslur, fjárhirslur

o.fl. Á jarðhæð, sem er 3.270 m<sup>2</sup> að flatarmáli, verður afgreiðsla fyrir peningastofnanir, vinnusalir fyrir seðla- og mynttölu, fjárhirslur, ýmis þjónustustarfsemi og inngangur fyrir starfsfólk. Þar verður einnig vinnsludeild Reiknistofu bankanna, sem ætlað er 2.100 m<sup>2</sup> húsnæði í byggingunni auk ýmiss sameiginlegs húsnæðis með bankanum. Á 1. hæð, sem er 2.150 m<sup>2</sup>, verður aðalinngangur í bankann, afgreiðsla og skrifstofur í beinum tengslum við hana, fundaherbergi, mötuneyti, skrifstofur og kerfisdeild Reiknistofu o.fl. Á 2.—5. hæð, sem samtals eru tæpir 3.000 m<sup>2</sup>, verða síðan skrifstofur hinna ýmsu deilda bankans.

Fyrsti verkáfangi, grunngröftur, var boðinn út í lok desember 1981, en jarðvinnuframkvæmdir hófust 16. janúar, og var þeim lokið í maí. Annar áfangi, uppsteypa á bílageymslu Reykjavíkurborgar og undirstöðum og botnplötu bankans, var boðinn út í lok apríl, en vinna við þennan verkþátt hófst í byrjun júní og er enn ólokið. Er gert ráð fyrir, að af bankans hálfu verði framkvæmdum við bílageymsluna lokið í mars/apríl nk., en samkvæmt samningi við Reykjavíkurborg á að afhenda hana í síðasta lagi í ársbyrjun 1984. — Heildarfjárfesting bankans vegna nýbyggingar nam í árslok 37,9 m.kr., þar af er kaupverð lóðar og bílastæðagjöld 20,3 m.kr.

Í næsta verkþætti byggingarframkvæmdanna er gert ráð fyrir uppsteypu kjallara og jarðhæðar, þ.e. að koma húsinu upp úr jörð, sem er mjög aðkallandi vegna erfiðra aðstæðna á byggingarstað. Dregið hefur verið úr áætluðum framkvæmdahraða og er nú stefnt að því, að byggingunni verði lokið á árinu 1986, á 25 ára afmæli Seðlabankans.



## XI. ANNÁLL PENINGA- OG GJALDEYRISMÁLA 1982

### Janúar

Lokað var fyrir gengisskráningu frá áramótum til 14. janúar, en þá var meðalgengi krónunnar lækkað um 12%.

Frá og með 1. janúar 1982 breyttust kjör endurkeyþtra lána vegna útflutningsafurða þannig, að í stað gengisbindingar voru tekin upp lán í íslenskum krónum með þeim vöxtum, sem gildandi eru á slíkum lánum hverju sinni.

Í lok mánaðarins lagði ríkisstjórnin fram skýrslu á Alþingi um aðgerðir í efnahagsmálum. Þar var lögð áhersla á aðhaldssama peningamálastefnu, m.a. með notkun sveigjanlegrar innlánsbindingar og með því að innlánsstofnanir gættu ýtrasta aðhalds í útlánum, þannig að þau samrýmdust öðrum aðgerðum í efnahagsmálum. Þá var því lýst yfir, að skattar yrðu lagðir á banka og sparisjóði.

### Febrúar

Seðlabankinn tók aftur upp hina sérstöku innlánsbindingu hinn 5. febrúar með 3% af heildarinnlánum.

Hinn 22. febrúar hófst sala á nýjum verðtryggðum spariskírteinum ríkissjóðs, 1. fl. 1982, alls að fjárhæð 75 m.kr. Nokkrar breytingar voru gerðar á kjörum nýrra spariskírteina frá þeim, sem síðast giltu. Voru vextir hækkaðir úr 3,25% í 3,5% á ári og lánstíminn stytur úr 22 árum í 20 ár. Binditíminn styttist úr 5 árum í 3 ár. Þá var ákveðið að breyta söluverði daglega með sérstökum verðbótum í stað þess að breyta því aðeins mánaðarlega í hlutfalli við vísitölubreytingar.

### Mars

Hinn 10. mars hækkaði Seðlabankinn hina sérstöku innlánsbindingu úr 3% í 4%.

### Apríl

Hinn 20. apríl hækkaði Seðlabankinn hina sérstöku innlánsbindingu úr 4% í 5%.

Nokkur nýmæli í verðtryggingu inn- og útlána gengu í gildi hinn 21. apríl. Er þeim lýst nánar í X. kafla.

Hinn 27. apríl lýstu Seðlabankinn og stærstu viðskiptabankarnir yfir, að þeir myndu hætta öllum lánveitingum út á skreið, þar sem

mikil óvissa hafði skapast um sölu á fyrirbyggjandi skreiðarbirgðum. Í mars og apríl var olfuskuldum útgerðar breytt í löng lán og keypti Seðlabankinn í því skyni verðbréf að fjárhæð 57 m.kr. af innlánsstofnunum.

### **Maí**

Samkomulag varð milli Seðlabanka, viðskiptabanka og sparisjóða um að taka upp á ný lánveitingu út á skreið fyrir Ítalíumarkað.

Með lögum nr. 65 frá 19. maí 1982 var innlánsstofnunum gert að greiða tekju- og eignarskatta. Sjá nánar X. kafla.

### **Júní**

Reglum um víxilkvóta innlánsstofnana við Seðlabankann var breytt frá og með 3. ársfjórðungi 1982, þannig að 10 daga víxlar komu í stað 15 daga. Fjárhæð kvótaúthlutunar var hækkuð að sama skapi og nemur 9% af innlánnum í ársbyrjun.

### **Ágúst**

Gengisskráning var felld niður 12. til 23. ágúst. Var meðalgengi krónunnar lækkað um 14,3%, er hún hófst að nýju. Jafnframt var ákveðið að breyta ýmsum stuttum skuldum sjávarútvegs í löng lán, svo næmi allt að 10% af tryggingarmati fiskiskipa. Voru lánin til 5 ára með 40% breytanlegum vöxtum.

### **September**

Vegna slæmrar lausafjárstöðu innlánsstofnana ákvað Seðlabankinn að lækka hina sérstöku innlánsbindingu úr 5% í 2% af heildarinnlánum. Sú lækkun tók gildi 10. september.

Hinn 15. september voru gefin út ný spariskírteini ríkissjóðs, 2. fl. 1982, samtals að fjárhæð 52 m.kr.

Frá og með 4. ársfjórðungi 1982 voru reglur um víxilkvóta innlánsstofnana rýmkaðar, þannig að allir sparisjóðir fengu rétt til að selja víxla, en áður náði þetta aðeins til 13 stærstu sjóðanna auk viðskiptabanka.

### **Október**

Frá og með 1. október hækkuðu sérstakar verðbætur af verðtryggðum innlánsreikningum úr 3% í 3,75% á mánuði.

Sama dag lækkuðu vextir á innlendum gjaldeyrisreikningum um 1—2%.

Hinn 13. október veitti Seðlabanki Íslands með samþykki viðskiptaráðherra Búnaðarbanka Íslands heimild til gjaldeyrisviðskipta á grundvelli 19. gr. laga Seðlabankans nr. 10/1961.

## Nóvember

Hinn 1. nóvember hækkuðu vextir af óverðtryggðum innlánnum um 8% og útlánnum um 6% til 7%. Þá hækkuðu vanskilavextir úr 4% í 5% á mánuði. Sjá nánar töflu í X. kafla.

Á verðtryggðum lánnum var lágmarkslánstími í lægsta vaxtaflokki (2%) lækkaður úr einu ári í 9 mánuði, en engin breyting gerð á vöxtum verðtryggðra lána.

Hinn 1. nóvember var sérstök innlánsbinding felld niður um sinn. Hinn 1. nóvember gengu einnig í gildi nýjar reglur um lánaþyrri-greiðslu Seðlabankans við innlánsstofnanir. Hér á eftir fer útdráttur úr nýju reglunum, en til samanburðar skal þess getið, að áður en þær tóku gildi voru refsivextir af yfirdrætti 5% á mánuði, óháð því hve mikill yfirdrátturinn var.

Dráttarvextir og hámark yfirdráttar á viðskiptareikningum banka og sparisjóða miðast við sérstök yfirdráttarþrep, sem Seðlabankinn setur hverri stofnun. Vextirnir reiknast af meðalskuld á hverju 10 daga tímabili og færast mánaðarlega eftir á. Af yfirdrætti á fyrsta þrepi reiknast 4,5% vextir á mánuði (ávöxtun 69,5% á ári), en á öðrum þrepum eru vextirnir 0,5% hærrí en í næsta þrepi á undan. (Ef meðalskuldin nemur 15 þrepum, eru meðalvextir hennar 8% á mánuði eða sem svarar 152% á ári.)

Ef meðalstaða á einhverju 10 daga tímabili er lakari en nemur 5 þrepum, telst hún vera komin á hættustig, og skal viðkomandi stofnun gera Seðlabanka grein fyrir ástæðunum. Verði staðan lakari en 10 þrep, ber að gera ráðstafanir til að bæta hana, og getur viðkomandi stofnun þá m.a. sótt um bráðabirgðalán (víxillán með 45% forvöxtum), sem Seðlabanki veitir með skilyrðum um útlánastefnu eða önnur atriði, sem miða að því að bæta stöðuna. Verði meðalstaða lakari en 10 þrep í þriðja sinn í röð, verður viðskiptareikningi lokað og einnig ef staðan verður lakari en 15 þrep.

Þann 15. nóvember dró Seðlabankinn 9,1 milljón sérstakra dráttarréttinda á innstæðu sína hjá Alþjóðagjaldeyrissjóðnum, sem svaraði til um 160 m.kr. á þáverandi gengi.

## Desember

Þann 17. desember veitti Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn Seðlabankanum jöfnunarlán að fjárhæð 21,5 millj. sérstakra dráttarréttinda, sem jafngildir 385 m.kr. á þáverandi gengi. Lán þetta var veitt til að jafna að hluta lækkun á útflutningstekjum á árinu og gengur til að styrkja gjaldeyrisstöðuna.

Reglum um víxilkvóta var breytt hinn 30. desember, þannig að stofnun, sem á ónotaðan kvóta, getur framselt þau réttindi til annarrar gegn þóknun, sem þær semja um sín á milli.



# TÖFLUR

## 1. tafla. Þjóðarframleiðsla og verðmætaráðstöfun.

Á verðlagi hvers árs í millj.kr.	Verðmætaráðstöfun					Viðskiptajöfnuður			Verg þjóðar- fram- leiðsla
	Einka- neysla	Sam- neysla	Fjár- muna- myndun	Þrigða- breyt- ingar <sup>2)</sup>	Alls	Útfl. vöru og þjón.	Innfl. vöru og þjón.	Jöfn- uður	
1969	218	33	86	1	338	161	157	4	342
1970	282	42	105	—4	425	211	205	7	432
1971	357	55	161	16	588	224	262	—39	550
1972	447	72	191	—8	702	262	280	—18	684
1973	609	99	286	—2	993	374	400	—26	966
1974	932	157	452	26	1.566	481	636	—155	1.411
1975	1.250	220	636	37	2.142	722	936	—214	1.928
1976	1.641	299	780	—17	2.703	1.055	1.099	—44	2.660
1977	2.324	430	1.088	70	3.911	1.453	1.549	—97	3.815
1978	3.546	684	1.507	—39	5.697	2.498	2.419	79	5.776
1979	5.316	1.022	2.174	13	8.526	3.852	3.917	—65	8.460
1980	8.380	1.622	3.638	103	13.743	5.813	6.126	—313	13.430
1981	13.240	2.520	5.549	233	21.542	8.887	9.910	—1.023	20.519
1982 <sup>1)</sup>	20.790	3.985	8.378	1.020	34.173	13.063	16.173	—3.110	31.063

Á verðlagi ársins 1969	Verðmætaráðstöfun					Viðskiptajöfnuður			Verg þjóðar- fram- leiðsla	Áhrif viðsk.- kjarar- breyt.	Vergar þjóðar- tekjur
	Einka- neysla	Sam- neysla	Fjár- muna- myndun	Þrigða- breyt- ingar <sup>2)</sup>	Alls	Útfl. vöru og þjón.	Innfl. vöru og þjón.	Jöfn- uður			
1969	218	33	86	1	338	161	157	4	342	—	342
1970	253	36	93	—3	379	191	199	—8	370	15	385
1971	295	38	132	14	478	184	244	—60	418	28	446
1972	323	41	130	—8	486	203	247	—44	442	28	470
1973	351	45	157	—4	549	221	294	—73	476	49	524
1974	376	47	174	10	606	219	333	—114	492	38	530
1975	338	50	159	12	559	222	298	—76	483	17	500
1976	341	53	155	—8	542	248	295	—46	496	34	529
1977	369	54	173	6	601	274	350	—75	525	52	577

Á verðlagi ársins 1980	Einka- neysla	Sam- neysla	Fjár- muna- myndun	Þrigða- breyt- ingar <sup>2)</sup>	Alls	Útfl. vöru og þjón.	Innfl. vöru og þjón.	Jöfn- uður	Verg þjóðar- fram- leiðsla	Áhrif viðsk.- kjarar- breyt.	Vergar þjóðar- tekjur
1977	7.676	1.451	3.533	215	12.875	4.603	5.512	—909	11.966	634	12.600
1978	8.137	1.506	3.343	—131	12.855	5.299	5.772	—473	12.382	658	13.040
1979	8.300	1.559	3.324	2	13.185	5.658	5.915	—257	12.928	151	13.079
1980	8.380	1.622	3.638	103	13.743	5.813	6.126	—313	13.430	—	13.430
1981	8.800	1.703	3.713	157	14.373	5.924	6.650	—726	13.647	40	13.687
1982 <sup>1)</sup>	8.973	1.737	3.581	396	14.687	5.393	6.700	—1.307	13.380	—2	13.378

Magnaukning frá fyrra ári í % <sup>3)</sup>	Einka- neysla	Sam- neysla	Fjármuna- myndun	Verðmæta- ráðstöfun alls	Útflutn. vöru og þjónustu	Innflutn. vöru og þjónustu	Verg þjóðar- fram- leiðsla	Vergar þjóðar- tekjur
1969	—4,6	2,2	—23,4	—8,1	14,4	—11,3	3,2	4,4
1970	16,2	7,6	7,8	12,1	18,4	26,6	8,3	12,6
1971	16,4	6,8	42,1	26,1	—3,8	22,2	12,8	15,8
1972	9,6	7,6	—1,0	1,8	10,3	1,4	5,7	5,4
1973	8,7	9,4	20,1	12,9	8,9	18,9	7,7	11,6
1974	7,0	6,1	10,8	10,4	—0,7	13,2	3,5	1,1
1975	—10,0	4,8	—8,4	—7,8	1,4	—10,3	—2,0	—5,8
1976	1,0	7,0	—2,6	—3,1	11,9	—1,2	2,6	6,0
1977	8,0	0,8	11,5	10,9	10,3	18,7	6,0	9,0
1978	6,0	3,8	—5,4	—0,2	15,1	4,7	3,5	3,5
1979	2,0	3,5	—0,6	2,6	6,8	2,5	4,4	0,3
1980	1,0	4,0	9,4	4,2	2,7	3,6	3,9	2,7
1981	5,0	5,0	2,1	4,6	1,9	8,6	1,6	1,9
1982 <sup>1)</sup>	2,0	2,0	—3,6	2,2	—9,0	0,8	—2,0	—2,3

<sup>1)</sup> Bráðabirgðatölur. <sup>2)</sup> Aðallega breytingar útflutningsvörubrigða og bústofns. <sup>3)</sup> Til 1977 er miðað við verðlag 1969, en við verðlag 1980 síðan.

1. tafla, frh. Þjóðarframleiðsla og verðmætaráðstöfun.

Verðhækkanir frá fyrra ári í %	Einka- neysla	Sam- neysla	Fjármuna- myndun	Verðmæta- ráðstöfun alls	Útflutn. vöru og þjónustu	Innflutn. vöru og þjónustu	Verg þjóðar- framleiðsla
1969	21,2	15,3	28,7	22,3	48,3	47,2	20,4
1970	11,4	19,1	13,4	12,2	10,7	2,8	16,6
1971	8,7	22,2	7,5	9,7	10,0	4,8	12,8
1972	14,3	21,7	20,2	17,2	6,2	5,1	17,8
1973	25,4	25,6	24,7	25,3	31,0	20,4	31,1
1974	43,0	48,8	42,4	42,9	29,5	40,4	41,1
1975	49,0	33,8	53,7	48,3	48,1	64,0	39,5
1976	30,0	27,4	26,0	30,3	30,6	18,9	34,4
1977	31,1	42,4	25,0	30,5	24,8	18,7	35,3
1978	43,9	53,2	46,0	46,0	49,3	49,2	46,3
1979	47,0	44,4	45,1	45,9	44,4	58,0	40,3
1980	56,1	52,5	52,9	54,6	46,9	51,0	52,8
1981 <sup>1)</sup>	50,5	48,0	49,4	49,9	50,0	49,0	50,4
1982	54,0	55,0	56,5	55,2	61,5	62,0	54,4

<sup>1)</sup> Bráðabirgðatölur.  
Heimild: Þjóðhagsstofnun.

2. tafla. Framlag atvinnugreina til þjóðarframleiðslunnar.  
(Hlutfallstölur)

	Bráðabirgðatölur								
	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981
Landbúnaður og vinnsla landbúnaðarvara	6,7	7,0	6,6	5,9	6,6	7,2	6,5	6,3	6,0
Fiskveiðar	7,4	7,5	6,6	7,1	8,4	8,3	9,2	9,6	9,4
Fiskvinnsla	8,8	5,5	7,0	7,9	8,3	8,5	9,2	9,8	9,8
Iðnaður	13,2	13,4	12,7	13,1	13,1	12,6	12,5	12,5	12,7
Byggingarstarfsemi	11,7	12,1	11,0	11,4	10,5	9,4	9,0	9,1	8,8
Verslun, starfsemi veitinga- og gistihúsa	11,4	11,5	11,4	10,9	10,1	10,4	10,1	9,8	10,1
Samgöngur	9,6	9,4	11,2	10,1	9,0	8,9	8,8	8,3	8,4
Opinber umsýsla og ýmis þjónustustarfsemi	31,2	33,6	33,5	33,6	34,0	34,7	34,7	34,6	34,8
Samtals	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

3. tafla. Þjóðarauðurinn.

Árslök	Verðlag hvers árs í milljónum króna				Verðlag ársins 1969 í milljónum króna				Þjóðarauður alls 1945 = 100
	Þjóðar- auður alls	Atvinnu- vegirnir	Byggingar og mannvirki hins opinb.	Einkafjár- munir	Þjóðar- auður alls	Atvinnu- vegirnir	Byggingar og mannvirki hins opinb.	Einkafjár- munir	
1969	1271	441	389	442	1271	441	389	442	324
1970	1506	508	480	518	1316	452	407	457	335
1971	1769	602	560	607	1405	492	431	482	358
1972	2238	732	710	796	1481	522	456	504	377
1973	2973	997	934	1042	1577	562	478	537	402
1974	4675	1525	1486	1663	1701	614	511	576	433
1975	7410	2433	2433	2545	1783	644	550	589	424
1976	9660	3139	3260	3261	1858	658	595	605	473
1977	13066	4132	4556	4378	1961	696	630	634	499
1978	19931	6300	6967	6664	2037	728	655	654	519
1979	30039	9382	10569	10088	2120	758	681	682	540
1980	48121	14791	17218	16112	2214	793	716	705	564
1981	75590	23041	27312	25237	2316	831	753	732	590

Heimild: Þjóðhagsstofnun.

4. tafla. Fjármunamyndun.

Í millj. kr.	Á verðlagi hvers árs								
	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982 <sup>1)</sup>
1 Fjármunamyndun alls . . . .	452	636	780	1.088	1.507	2.174	3.638	5.549	8.378
2 Atvinnuvegir . . . . .	208	258	277	462	665	944	1.502	2.352	3.559
21 Landbúnaður . . . . .	29	39	48	67	93	115	159	235	390
22 Fiskveiðar . . . . .	49	49	35	104	107	167	217	376	518
23 Vinnsla sjávarafurða . . . .	19	26	26	50	64	104	144	215	339
24 Álverksmiðjan . . . . .	2	2	0	2	8	50	77	155	37
25 Járblendiverksmiðjan . . . .	—	7	5	22	79	79	70	20	5
26 Annar iðn. (en 24, 25) . . . .	26	37	47	61	101	161	244	373	670
27 Flutningatæki . . . . .	37	46	55	75	77	99	283	470	593
28 Verslun, skrifst., veitinga- hús o.fl. . . . .	27	29	40	50	82	99	155	268	523
29 Ýmsar vélar og tæki . . . . .	19	25	22	31	54	71	153	240	484
3 Íbúðarhús . . . . .	102	135	169	233	343	494	744	1.008	1.638
4 Byggingar og mannvirki hins opinbera . . . . .	142	243	333	393	500	736	1.392	2.189	3.181
41 Rafvirkjanir og rafveitur . . .	41	100	157	139	152	239	507	810	1.178
42 Hita- og vatnsveitur . . . . .	14	26	34	64	90	138	267	370	330
43 Samgöngumannvirki . . . . .	55	73	88	115	159	230	403	639	1.073
44 Bygg. hins opinbera . . . . .	33	45	55	75	98	130	215	370	600
Fjármunamynd., % af VÞF . . .	32,0	33,0	29,3	28,5	26,1	25,7	27,1	27,0	27,0
Innl. sparnaður, % af VÞF . . .	22,8	23,8	27,0	27,8	26,8	25,0	25,5	23,2	20,2
Fjármögnun af erl. uppruna, % af VÞF . . . . .	11,0	11,1	1,7	2,5	—1,4	0,8	2,3	5,0	10,0

Í millj. kr.	Á verðlagi ársins 1969			Á verðlagi ársins 1980					
	1975	1976	1977	1977	1978	1979	1980	1981	1982 <sup>1)</sup>
1 Fjármunamyndun alls . . . .	159,0	154,9	172,7	3.533	3.343	3.324	3.638	3.713	3.581
2 Atvinnuvegir . . . . .	72,0	59,7	84,3	1.446	1.427	1.416	1.502	1.587	1.532
21 Landbúnaður . . . . .	10,0	9,8	11,2	205	197	171	159	157	165
22 Fiskveiðar . . . . .	14,3	6,8	19,9	325	228	246	217	256	226
23 Vinnsla sjávarafurða . . . .	6,9	5,5	9,0	153	135	155	144	147	148
24 Álverksmiðjan . . . . .	0,5	0,1	0,4	7	17	74	77	105	16
25 Járblendiverksmiðjan . . . .	1,7	1,1	3,6	69	170	118	70	14	2
26 Annar iðn. (en 24, 25) . . . .	10,4	10,5	12,0	191	220	244	244	254	288
27 Flutningatæki . . . . .	13,8	13,0	14,7	230	155	148	283	312	254
28 Verslun, skrifst., veitinga- hús o.fl. . . . .	6,6	7,3	7,0	168	187	154	155	177	221
29 Ýmsar vélar og tæki . . . . .	7,8	5,6	6,7	98	118	106	153	165	212
3 Íbúðarhús . . . . .	30,4	31,0	32,8	784	784	768	744	666	693
4 Byggingar og mannvirki hins opinbera . . . . .	56,6	64,2	55,7	1.303	1.132	1.140	1.392	1.460	1.356
41 Rafvirkjanir og rafveitur . . .	24,9	33,0	21,5	452	340	364	507	545	507
42 Hita- og vatnsveitur . . . . .	5,9	6,1	9,0	214	206	215	267	245	140
43 Samgöngumannvirki . . . . .	15,7	15,1	14,7	385	362	359	403	426	455
44 Bygg. hins opinbera . . . . .	10,1	10,0	10,6	252	224	202	215	244	254

<sup>1)</sup> Áætlan.  
Heimild: Þjóðhagsstofnun.



## 5. tafla. Vísitölur verðlags.

	Vísitala framfærslukostnaðar 1. janúar 1968 = 100					Vísitala vöru og þjónustu 1. janúar 1968 = 100				
	1.febr.	1.maí	1.ágúst	1.nóv.	Meðaltal	1.febr.	1.maí	1.ágúst	1.nóv.	Meðaltal
1970	137	141	147	154	145,4	141	146	152	163	151,0
1971	153	155	154	156	154,7	160	162	161	164	162,1
1972	157	170	175	176	170,7	170	184	189	192	185,5
1973	183	201	210	226	208,6	201	225	234	250	231,3
1974	242	289	297	342	298,3	268	320	321	378	328,8
1975	372	426	459	491	444,4	411	468	512	552	494,0
1976	507	566	605	645	587,3	567	631	679	727	659,7
1977	682	731	766	840	766,2	771	816	859	945	860,7
1978	936	1.044	1.162	1.234	1.103,9	1.060	1.167	1.307	1.392	1.241,7
1979	1.292	1.452	1.649	1.911	1.605,7	1.459	1.618	1.855	2.167	1.809,4
1980	2.085	2.361	2.600	2.883	2.545,8	2.373	2.643	2.927	3.265	2.876,2
1981	3.295	3.559	3.879	4.264	3.840,7	3.761	3.972	4.355	4.815	4.330,3
1982	4.678	5.186	5.798	6.813	5.800,2	5.306	5.778	6.509	7.721	6.544,5
1983	7.845					8.966				
1981 <sup>1)</sup>	102	110	120	131	118,4	102	107	118	130	117,2
1982	144	160	179	210	178,9	144	156	176	209	177,1
1983	242					243				

### Vísitala byggingarkostnaðar. 1. október 1955 = 100 / 1. október 1975 = 100

	1.mars	1.júlí	1.nóv.	Meðaltal		1.jan.	1.apríl	1.júlí	1.okt.	Meðaltal
1968	314	332	345	323	1976 <sup>2)</sup>	101	105	111	119	112
1969	386	418	428	397	1977	126	135	138	159	146
1970	439	480	524	465	1978	176	192	217	240	217
1971	532	535	543	534	1979	258	280	309	355	318
1972	603	683	689	634	1980	398	435	490	539	494
1973	708	853	913	787	1981	626	682	739	811	750
1974	998	1.290	1.455	1.157	1982	909	1.015	1.140	1.331	1.170
1975	1.563	1.881	1.986	1.722	1983	1.482	1.774			

### Lánskaravísitala. 1. júní 1979 = 100<sup>3)</sup>

Ársmeðaltöl		1979	1980	1981	1982	1983
1971	(10,3) Janúar	(87,3)	135	206	304	488
1972	(11,5) Febrúar	(89,0)	139	215	313	512
1973	(13,9) Mars	(90,0)	143	226	323	537
1974	(19,7) Apríl	(92,4)	147	232	335	569
1975	(29,6) Maí	(96,0)	153	239	345	
1976	(38,7) Júní	100	160	245	359	
1977	(50,2) Júlí	103	167	251	373	
1978	(72,5) Ágúst	107	172	259	387	
1979	(104,1) September	113	178	266	402	
1980	164 Október	118	183	274	423	
1981	249 Nóvember	122	191	282	444	
1982	373 Desember	130	197	292	471	

<sup>1)</sup> Ný vísitala framfærslukostnaðar var tekin upp um áramótin 1980/1981 með grunntölu 1. janúar 1981 = 100. Framfærsluvísitalan tengdist þá eldri vísitölunni, sem var 3243, en eldri neysluvöruvísitalan var 3696. Báðar vísitölurnar eru sýndar hér. <sup>2)</sup> Ný vísitala byggingarkostnaðar var tekin upp um áramótin 1975/1976 með grunntölu október 1975 = 100. Eldri vísitala, sem hafði grunntölu 1. október 1955 = 100, mældist 1985,61 stig 1. október 1975. Vísitala byggingarkostnaðar er jafnan reiknuð í byrjun þess mánaðar, er næstur fer á undan formlegum gildistökumánuði hennar. Þannig byggist vísitala sú, sem tekur gildi 1. janúar ár hvert, á byggingarkostnaði í byrjun desember. <sup>3)</sup> Samsett af framfærsluvísitölu (2/3) og byggingarvísitölu (1/3). Reiknuð mánaðarlega, fyrst fyrir júní 1979, og gildir í einn almanaks mánuð. Svigaðar sýna útreiknuð gildi vísitölunnar fyrir formlega gildistöku hennar.

Heimildir: Hagstofa Íslands, Sedlabanki Íslands.

6. tafla. Greiðslujöfnuður við útlönd 1978—1982.

Í millj.kr.	1978	1979	1980	1981	1982
Vöruskiptajöfnuður	87	93	153	-196	-1.885
Innfluttar vörur alls, f.o.b.	-1.676	-2.692	-4.307	-6.732	-10.364
Sérstakar fjárfestingarvörur	-108	-191	-347	-557	-501
Skip og flugvélar	-64	-127	-240	-334	-399
Vegna Þjórsárvirkjana	-5	-12	-35	-130	-92
Vegna álbræðslu	-4	-26	-38	-86	-10
Vegna Kröfluvirkjunar	-1	—	—	—	—
Vegna járnblendiverksmiðju	-34	-27	-34	-7	—
Rekstrarvörur vegna álbræðslu	-127	-176	-289	-396	-614
Rekstrarvörur vegna járnblendiverksmiðju	—	-21	-25	-67	-97
Almennur innflutningur	-1.442	-2.303	-3.646	-5.712	-9.152
(Þar af olía)	(-201)	(-525)	(-724)	(-1.089)	(-1.591)
Útflutningur alls, f.o.b.	1.763	2.785	4.460	6.536	8.479
(Þar af ál)	(237)	(375)	(542)	(634)	(852)
Þjónustujöfnuður	8	-158	-466	-827	-1.225
Innflutt þjónusta, alls	-743	-1.225	-1.819	-3.178	-5.809
Útflutt þjónusta, alls	735	1.067	1.353	2.351	4.584
Útgjöld af ferða- og dvalarkostnaði	-113	-177	-265	-503	-911
Tekjur af erlendum ferðamönnum	52	79	112	158	314
Útgjöld vegna samgangna	-335	-593	-775	-1.230	-2.315
Tekjur af samgöngum	410	588	620	1.210	2.280
Vaxtagjöld	-172	-280	-468	-960	-1.815
Vaxtatekjur	14	39	63	158	340
Útgjöld vegna trygginga	-33	-37	-56	-90	-160
Tekjur af tryggingum	32	74	46	73	100
Tekjur af varnarliði, nettó	146	167	332	497	1.089
Ýmis útgjöld	-89	-138	-255	-395	-608
(Þar af vegna álbræðslu)	(-34)	(-54)	(-122)	(-182)	(-226)
Ýmsar tekjur	82	120	180	255	461
Viðskiptajöfnuður	-79	65	-313	-1.023	-3.110
Framlög án endurgjalds, nettó	-3	-10	-20	-23	-56
Fjármagnsjöfnuður	141	352	814	1.630	2.660
Til útlanda, alls	-240	-310	-445	-666	-1.434
Frá útlöndum, alls	381	662	1.259	2.296	4.094
Erlent einkafjármagn til fjárfestingar	22	54	81	155	36
Erlent einkafjármagn (rekstrarfé)	1	-41	30	235	420
Afborganir af lánum einkaaðila	-55	-61	-84	-164	-327
Innkomin lán einkaaðila	86	129	286	337	296
Stuttar fjármagnshreyfingar einkaaðila, nettó	-46	-25	-56	-32	-17
Afborganir af opinberum lánum	-60	-94	-150	-249	-453
Innkomin opinber lán	182	325	525	809	2.206
Stuttar opinberar hreyfingar, nettó	-20	44	-13	37	13
Afborganir af lánum lánastofnana	-59	-89	-142	-220	-470
Innkomin lán lánastofnana	91	109	214	550	1.123
Stuttar hreyf. lánastofnana, nettó (endurlánað)	...	...	123	173	-165
Framlag Norðurlanda til Iðnþróunarsjóðs	—	—	—	-1	-2
Úthlutun sérstakra dráttarréttinda við IMF	—	12	16	24	—
Skekkjur og vantalið, nettó	-72	-117	-228	-173	-658
Heildargreiðslujöfnuður	145	171	269	435	-1.164
Gjaldeyrstengdir liðir	17	74	151	-14	-60
Skuldir Seðlabanka í frjálsum gjaldeyri	14	67	131	-7	-153
Viðskiptabankar, nettó	3	7	20	-7	93
Gjaldeyrisforði Seðlabankans	128	98	118	449	-1.104
Umreikningsengi miðað við bandarískan dollar	2,71	3,52	4,79	7,24	12,52

7. tafla. Greiðslujöfnuður við útlönd — Ársfjórðungsyfirlit 1981—1982.

Í millj.kr.	1981				1982			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Vöruskiptajöfnuður .....	-140	-1	-10	-45	-345	-448	-697	-395
Innfluttar vörur alls, f.o.b. ....	-1.250	-1.695	-1.693	-2.094	-1.829	-2.630	-2.688	-3.217
Útfluttar vörur alls, f.o.b. ....	1.110	1.694	1.683	2.049	1.484	2.182	1.991	2.822
Pjónustujöfnuður .....	-168	-303	-64	-292	-299	-401	-270	-255
Ferða- og dvalarkostnaður .....	-39	-111	-119	-76	-96	-204	-178	-119
Samgöngur .....	-65	-10	85	-30	-35	-15	55	-40
Vextir .....	-110	-242	-161	-289	-254	-334	-355	-532
Varnarlið .....	92	118	166	121	167	211	243	468
Annað .....	-46	-58	-35	-18	-81	-59	-35	-32
Viðskiptajöfnuður .....	-308	-304	-74	-337	-644	-849	-967	-650
Framlög án endurgjalds, nettó .....	-6	-10	-2	-5	-16	-17	-11	-12
Fjármagnsjöfnuður .....	344	276	508	502	413	394	1.035	818
Erl. einkafjármagn .....	75	67	92	156	-3	155	196	108
Innkomin löng lán .....	174	446	593	483	292	833	898	1.602
Afborganir af löngum lánum .....	-137	-195	-103	-198	-221	-301	-243	-485
Stuttar fjármagnshreyfingar, nettó ..	232	-42	-74	61	345	-293	184	-407
Úthlutun sérst. dráttarréttinda við IMF	24	—	—	—	—	—	—	—
Skekkjur og vantalið, nettó .....	60	71	-164	-140	-28	-1	-239	-390
Heildargreiðslujöfnuður .....	114	33	268	20	-275	-473	-182	-234
Gjaldeyrisforði Seðlabankans .....	213	-25	218	43	-208	183	-450	-629
Gjaldeyristengdir liðir .....	-99	58	50	-23	-67	-656	268	395
Umreikningsengi miðað við dollar ...	6,40	6,93	7,61	7,96	9,72	10,69	13,17	15,90

8. tafla. Staða þjóðarbúsins út á við.

Í millj.kr.	Föst lán	Stutt vöru-kaupalán o.fl.	Ógreiddur útflutn.	Gjald-eyrisstaða	Nettóstaða við útlönd	Umreiknings- gengi miðað við U.S.\$
1969 .....	-117	-13	11	20	-99	0,8790
1970 .....	-111	-17	8	33	-88	0,8790
1971 .....	-144	-19	7	48	-109	0,8712
1972 .....	-172	-22	12	62	-121	0,9760
1973 .....	-209	-32	20	62	-158	0,8360
1974 .....	-414	-59	30	19	-424	1,1830
1975 .....	-730	-74	47	-34	-791	1,7060
1976 .....	-959	-102	62	-4	-1.002	1,8950
1977 .....	-1.343	-156	96	61	-1.343	2,1280
1978 .....	-2.361	-278	188	203	-2.249	3,1770
1979 .....	-3.313	-488	276	444	-3.081	3,9440
1980 .....	-5.858	-985	514	988	-5.341	6,2300
1981 .....	-8.470	-1.291	707	1.710	-7.344	8,1610
1982 .....	-19.830	-3.084	1.181	1.673	-20.060	16,6000



9. tafla. Gjaldeyrisstaða bankanna.

Seðlabankinn

Frjáls gjaldeyrir og gull

<i>Í millj.kr.</i>	<i>Gjald- eyris- fordi<sup>1)</sup></i> (1)	<i>Skuld við Alþj.gjald- eyrissjóðinn</i> (2)	<i>Aðrar skuldir</i> (3)	<i>Nettó- eign</i> (4)	<i>Vöruskipta- reikningar, nettóeign</i> (5)	<i>Viðskipta- bankar, nettó- eign</i> (6)	<i>Heildar- gjaldeyris- staða bankanna</i> (7)	<i>Umreiknings- gengi miðað við U.S.\$</i> (8)
Árslok 1971	60	—	—7	54	—2	—4	48	0,8712
- 1972	82	—	—14	68	—1	—6	62	0,9769
- 1973	84	—	—9	75	—8	—4	62	0,8360
- 1974	57	—22	—8	27	—12	4	19	1,1830
- 1975	80	—63	—44	—27	—17	10	—34	1,7060
- 1976	153	—124	—46	—18	—	14	—4	1,8950
- 1977	213	—146	—24	43	—	18	61	2,1280
- 1978	438	—196	—69	173	—	29	203	3,1770
- 1979	648	—180	—63	404	—	40	444	3,9440
- 1980	1.104	—123	—72	910	—	78	988	6,2300
- 1981	1.890	—56	—197	1.637	—	73	1.710	8,1610
1982:								
Janúar	2.230	—58	—182	1.990	—	81	2.071	9,4130
Febrúar	2.144	—58	—222	1.864	—	55	1.919	9,7580
Mars	2.104	—50	—295	1.759	—	56	1.815	10,2000
Apríl	1.981	—46	—347	1.588	—	43	1.631	10,3870
Mái	2.196	—48	—386	1.762	—	—110	1.652	10,8000
Júní	2.506	—38	—1.066	1.402	—	70	1.472	11,4300
Júlí	2.336	—34	—1.181	1.122	—	195	1.317	12,1430
Ágúst	2.653	—39	—1.197	1.416	—	266	1.682	14,3600
September	2.638	—26	—1.078	1.533	—	80	1.613	14,5850
Október	2.637	—28	—1.118	1.490	—	—123	1.367	15,8000
Nóvember	2.311	—30	—769	1.512	—	24	1.536	16,2000
Desember	2.441	—409	—538	1.494	—	180	1.673	16,6000

<sup>1)</sup> Þ.e. gulleign, sérstök dráttarréttindi við IMF, gjaldeyrisstöðuframlag til IMF, verðbréf og innstæður hjá erlendum bönkum.

10. tafla. Skipting innflutnings eftir notkun.

<i>C.i.f.-verð í millj.kr.</i>	<i>Neyslu- vörur</i>	<i>Rekstrar- vörur</i>	<i>Fjárfestingar- vörur</i>	<i>Samtals</i>	<i>Umreiknings- gengi m. v. U.S. \$</i>
1970 .....	50	45	43	138	0,8800
1971 .....	63	55	75	194	0,8800
1972 .....	75	59	71	204	0,8800
1973 .....	102	90	126	319	0,9002
1974 .....	160	174	192	526	1,0024
1975 .....	212	280	259	751	1,5403
1976 .....	269	311	277	857	1,8231
1977 .....	390	408	412	1.210	1,9929
1978 .....	678	604	561	1.843	2,7214
1979 .....	954	1.145	813	2.913	3,9293
1980 .....	1.567	1.731	1.505	4.802	4,8009
1981 .....	2.548	2.663	2.274	7.485	7,2620
1982 .....	4.232	4.003	3.412	11.647	12,5595

11. tafla. Útflutningur. Skipting á helstu vöruflokka.

F.o.b.-verð í millj.kr.	Sjávar- vörur	Landb.- vörur	Iðnaðar- vörur	(Þ.a.ál)	Aðrar	Samtals	Umreiknings- gengi m. við U.S. \$
1970	101	4	22	(17)	2	129	0,88
1971	111	4	16	(9)	1	132	0,88
1972	123	5	37	(27)	2	167	0,88
1973	192	8	58	(44)	3	260	0,8967
1974	246	9	65	(48)	8	329	0,9984
1975	373	14	81	(50)	7	474	1,5363
1976	534	19	170	(124)	13	735	1,8191
1977	751	24	223	(149)	20	1.019	1,9878
1978	1.347	41	348	(237)	27	1.763	2,7147
1979	2.080	71	602	(375)	32	2.785	3,5293
1980	3.339	77	967	(542)	77	4.460	4,7895
1981	5.116	89	1.258	(634)	73	6.536	7,2418
1982	6.361	107	1.888	(852)	123	8.479	12,5237

12. tafla. Út- og innflutningsverð og viðskiptakjör.  
Ársmeðaltöl (1972 = 100,0)

	Útflutningsverð		Innflutningsverð		Viðsk.- kjör
	Í ísl. krónum	Í erl. mynt <sup>1)</sup>	Í ísl. krónum	Í erl. mynt <sup>1)</sup>	
<i>Verð heildarút- og innflutnings</i>					
1974	191,8	159,0	183,7	152,2	104,4
1975	269,3	142,8	307,1	162,7	87,7
1976	360,9	168,8	367,9	171,9	98,1
1977	462,0	190,7	433,0	178,6	106,7
1978	686,1	199,1	642,2	186,1	106,9
1979	990,7	214,6	1.020,5	220,9	97,1
1980	1.455,3	228,8	1.551,2	243,7	93,8
1981	2.158,2	247,3	2.278,7	261,0	94,7
1982	3.377,6	240,4	3.620,9	257,6	93,3
<i>Verð út- og innflutnings án viðskipta álversins</i>					
1974	196,8	163,0	184,5	152,9	106,7
1975	272,4	144,3	303,1	160,7	89,9
1976	364,2	170,1	360,7	168,6	101,0
1977	466,2	192,2	427,1	176,2	109,2
1978	689,0	199,7	630,0	182,7	109,4
1979	977,7	211,7	1.013,7	219,6	96,4
1980	1.408,9	221,4	1.523,6	239,6	92,4
1981	2.137,3	244,9	2.235,1	256,1	95,6
1982	3.387,6	241,1	3.549,3	252,7	95,4

<sup>1)</sup> Umreiknað í erlenda mynt skv. vísitölu meðalgengis.

13. tafla. Vísitala meðalgengis erlendra gjaldmiðla.

Ársmeðaltöl	Mánaðarmeðaltöl						
	1981	1982	1981	1982			
1976	62,00	Janúar	234,24	321,38	Júlí	251,87	385,05
1977	70,25	Febrúar	235,18	324,22	Ágúst	255,20	432,82
1978	100,00	Mars	237,80	334,02	September	264,15	465,68
1979	133,89	Apríl	238,55	342,16	Október	263,48	483,95
1980	184,46	Mai	240,55	355,10	Nóvember	276,80	505,23
1981	253,05	Júní	250,83	367,39	Desember	282,25	523,69
1982	407,33						

14. tafla. Verðmæti inn- og útflutnings eftir löndum.

Í millj. kr.	Innflutningur (c.i.f.)				Útflutningur (f.o.b.)			
	1979	1980	1981	1982	1979	1980	1981	1982
Alls .....	2.913	4.802	7.485	11.647	2.785	4.460	6.536	8.479
EFTA .....	662	1.022	1.792	2.582	380	677	1.154	1.617
Austurríki .....	13	23	46	81	2	4	5	6
Finnland .....	70	132	169	291	56	137	93	130
Noregur .....	246	360	734	872	54	75	79	63
Portúgal .....	75	119	135	268	98	212	702	1.000
Swiss .....	38	45	85	107	99	154	165	300
Svíþjóð .....	220	343	623	963	71	95	110	118
EBE .....	1.352	2.111	3.326	5.345	1.075	1.669	2.047	2.771
Belgía .....	100	97	201	305	15	28	83	118
Bretland .....	325	455	573	1.015	534	734	933	1.119
Danmörk .....	258	392	777	1.114	51	94	112	148
Frakkland .....	67	119	170	304	81	111	125	244
Grikkland .....	.	.	1	1	.	.	73	115
Holland .....	224	438	556	855	51	45	76	80
Írland .....	5	9	13	25	8	3	12	11
Ítalía .....	60	117	174	290	101	213	209	322
Luxemborg .....	1	5	3	14	1	3	3	14
Vestur-Þýskaland ..	312	479	858	1.422	233	438	421	600
Austur-Evrópa .....	369	535	699	1.202	226	395	518	714
Austur-Þýskaland ..	8	12	21	42	2	2	1	3
Búlgaría .....	0	1	1	1	—	0	0	—
Pólland .....	17	23	27	40	58	108	56	41
Rúmenía .....	1	1	4	2	24	2	2	3
Rússland .....	326	468	600	1.065	108	239	403	640
Tékkóslóvakía .....	16	27	40	44	27	39	49	22
Ungverjaland .....	1	3	6	8	7	5	7	5
Önnur Evrópulönd ...	16	48	113	126	156	255	358	421
Færeyjar .....	0	1	33	1	14	23	56	66
Grikkland .....	0	0	.	.	34	58	.	.
Júgóslavía .....	1	1	3	5	20	22	55	7
Spánn .....	14	45	76	118	88	152	244	346
Tyrkland .....	1	1	1	2	—	—	3	2
Norður-Ameríka .....	207	518	666	1.050	794	989	1.405	2.234
Bandaríkin .....	190	450	582	983	779	962	1.361	2.189
Kanada .....	17	68	84	67	15	27	44	45
Ástralía .....	86	164	194	191	1	1	3	5
Brasília .....	37	56	66	70	7	7	7	13
Ísrael .....	3	5	8	9	0	0	1	5
Japan .....	91	193	337	547	85	65	109	274
Kína .....	5	8	14	21	—	—	—	8
Mexikó .....	0	0	1	0	3	1	1	0
Nigeria .....	7	0	0	0	25	316	858	325
Panama .....	2	4	5	11	2	19	5	7
Önnur lönd .....	75	138	264	493	30	66	70	85
Umreikningsgengi mið- að við bandar. dollar ..	3,53	4,80	7,26	12,52	3,52	4,79	7,24	12,56



15. tafla. Yfirlit yfir fjármál ríkissjóðs.  
Rekstrargrunnur

M.kr.	Greiðslujöfnuður									Greiðsluhreyfing v. bankakerfið	
	Fjármagnsafgangur/þörf (= -)						Lán- tökur, nettó	Lausa- skuldir	Greiðslu- jöfnuður	Gagnv. Seðla- banka	Banka- innst. og sjóður
	Rekstrarjöfnuður			Lánveit., nettó	Alls						
1969	75	76	-1	-2	-3	2	-5	-5	-5	0	
1970	98	94	4	0	4	2	-2	5	4	1	
1971	133	135	-3	-2	-4	4	-1	-1	-2	1	
1972	185	184	1	0	1	6	-6	1	1	1	
1973	249	251	-3	0	-3	7	-7	-3	-4	1	
1974	377	410	-33	0	-33	8	-9	-34	-35	1	
1975	510	586	-75	-5	-80	22	3	-55	-55	0	
1976	713	705	8	-5	3	19	-27	-5	-9	4	
1977	1.003	1.028	-25	-5	-31	39	-26	-18	-21	4	
1978	1.637	1.653	-16	-23	-39	57	-56	-38	-46	8	
1979	2.480	2.491	-11	-11	-22	41	4	23	22	1	
1980	3.929	3.790	139	-8	131	83	-152	62	45	17	
1981	6.304	6.129	175	-56	120	179	-113	185	164	21	
1982:1)											
Jan.	569	479	90	-4	86	-6	-33	47	59	-12	
Febr.	1.174	1.085	89	-6	83	-14	-55	14	-22	36	
Mars	1.840	1.804	36	-9	27	-21	-65	-59	-51	-8	
Apríl	2.521	2.513	8	-17	-9	-37	-73	-119	-126	7	
Mái	3.314	3.224	90	-17	73	-47	-118	-92	-84	-8	
Júní	4.067	4.029	38	-24	14	22	-129	-93	-53	-40	
Júlí	4.848	4.892	-44	-34	-78	63	-163	-178	-131	-47	
Ágúst	5.656	5.710	-54	-36	-90	55	-153	-188	-161	-27	
Sept.	6.603	6.480	123	-36	87	49	-204	-68	-45	-23	
Okt.	7.489	7.394	95	-74	21	80	-179	-78	-55	-23	
Nóv.	8.462	8.279	183	-109	74	107	-117	64	78	-14	
Des.	9.562	9.324	238	-523	-285	639	-207	147	126	21	

1) Greiðslugrunnur: Frá ársbyrjun til loka mánaðar.  
Heimild: Ríkisreikningur og mánaðaryfirlit ríkisbókhalds.

16. tafla. Skipting ríkistekna eftir tekjustofnum.

M.kr.	Beinir skattar			Óbeinir skattar						Aðrar tekjur	Tekjur alls
	Tekju- og eignarsk.	Aðrir	Alls	Sölu- skattur <sup>1)</sup>	ÁTVR	Vöru- gjald	Aðflutn.- gjöld	Aðrir	Alls		
1969	9	0	9	15	8	1	28	14	65	1	75
1970	11	0	11	27	9	1	33	16	85	2	98
1971	15	—	15	35	11	1	44	24	116	2	133
1972	43	—	43	43	17	2	54	24	140	2	185
1973	57	—	57	57	22	2	77	31	189	3	249
1974	59	—	59	119	33	2	111	50	314	4	377
1975	61	—	61	179	47	14	124	77	442	8	510
1976	92	—	92	249	61	40	149	110	610	12	713
1977	110	—	110	362	82	62	217	150	873	19	1.003
1978	239	41	280	536	125	91	345	231	1.327	29	1.637
1979	410	53	462	774	173	153	455	411	1.966	52	2.480
1980	571	78	649	1.368	262	276	636	637	3.179	101	3.929
1981	941	42	983	2.247	407	450	1.116	983	5.203	118	6.304

1) Orkujöfnunargjald meðtalið frá 1980.  
Heimild: Ríkisreikningur.

17. tafla. Skipting ríkisútgjalda eftir málefnaflokkum.

M.kr.	Heilbr.-										
	Almenn mál	Mennta- mál	og velf.- mál	Niður- greiðslur	Land- búnaður	Sjávar- útvegur	Iðn- aður	Orku- vinnsla	Sam- göngur	Ýmis- legt	Gjöld alls
1969	8	13	27	5	7	2	0	1	10	3	76
1970	11	17	33	6	7	2	0	2	12	3	94
1971	13	24	46	16	8	3	1	2	18	4	135
1972	20	31	69	17	8	3	1	4	23	7	184
1973	28	43	97	21	12	6	2	2	30	10	251
1974	41	66	146	37	22	11	3	16	48	20	410
1975	58	83	220	56	28	26	4	12	69	30	586
1976	75	114	270	52	37	20	4	12	79	42	705
1977	113	162	409	58	58	25	6	26	104	68	1.028
1978	177	268	664	118	92	38	9	34	148	104	1.653
1979	275	389	990	225	121	48	14	91	212	127	2.491
1980	395	615	1.517	270	173	72	30	135	377	205	3.790
1981	603	955	2.602	389	276	96	60	212	619	318	6.129

Heimild: Ríkisreikningur.

18. tafla. Skipting ríkisútgjalda eftir tegundum.

M.kr.	Rekstrartilfærslur						Fjár- festing	Fjármagns- tilfærslur	Gjöld alls
	Sam- neysla	Vextir	Til alm.- trygginga	Niður- greiðslur	Annað	Alls			
1969	22	2	19	5	8	33	5	15	76
1970	27	2	25	6	8	39	8	17	94
1971	36	2	35	16	13	65	14	19	135
1972	50	3	57	17	13	87	16	27	184
1973	71	5	81	21	19	122	21	33	251
1974	112	8	116	37	51	204	30	57	410
1975	146	18	165	56	54	275	48	99	586
1976	203	24	199	52	60	311	47	121	705
1977	356	34	232	58	122	413	80	146	1.028
1978	569	65	429	118	174	720	96	202	1.653
1979	855	77	660	225	260	1.145	143	272	2.491
1980	1.328	90	1.040	270	390	1.700	288	384	3.790
1981	2.132	158	1.789	388	613	2.790	440	609	6.129

Heimild: Ríkisreikningur.

19. tafla. Seðlar og mynt.

Í millj.kr.	1981			1982		
	Seðlar og mynt í mánaðarlok	Meðaltal hvers mánaðar	Seðlar og mynt að frádr. seðlasj. banka og sparisjóða	Seðlar og mynt í mánaðarlok	Meðaltal hvers mánaðar	Seðlar og mynt að frádr. seðlasj. banka og sparisjóða
Janúar	305	313	246	444	452	368
Febrúar	312	314	256	448	435	369
Mars	325	325	264	424	425	346
Apríl	372	363	308	481	475	403
Mái	412	414	343	530	521	430
Júní	396	422	322	506	521	413
Júlí	464	449	391	599	565	496
Ágúst	427	440	353	525	554	422
September	402	428	324	522	533	420
Október	422	440	352	565	548	467
November	488	453	395	549	555	444
Desember	444	504	396	568	641	530

20. tafla. Skipting seðla og myntar eftir stærð í árslok.

	1979		1980		1981		1982	
	Þús.kr.	%	Þús.kr.	%	Þús.kr.	%	Þús.kr.	%
<i>Seðlastærð</i>								
500 nýkr.	—	—	—	—	298.600	71,1	411.950	75,3
100 —	—	—	—	—	75.120	17,9	84.500	15,5
50 —	—	—	—	—	18.925	4,5	20.370	3,7
10 —	—	—	—	—	17.940	4,3	21.140	3,9
5000 gkr.	145.305	87,8	205.420	90,1	5.075	1,2	4.675	0,9
1000 —	13.443	8,1	14.877	6,5	2.140	0,5	2.055	0,4
500 —	2.900	1,8	3.538	1,6	805	0,2	783	0,1
100 —	3.820	2,3	4.121	1,8	1.325	0,3	1.310	0,2
Samtals	165.468	100,0	227.956	100,0	419.930	100,0	546.783	100,0
<i>Myntstærð</i>								
5 nýkr.	—	—	—	—	9.960	37,3	13.200	37,6
1 —	—	—	—	—	9.140	34,3	12.660	36,0
50 aurar	—	—	—	—	2.164	8,1	2.888	8,2
10 —	—	—	—	—	1.624	6,1	2.490	7,1
5 —	—	—	—	—	337	1,3	486	1,4
50 gkr.	2.819	42,2	3.261	43,0	1.177	4,4	1.155	3,3
10 —	2.479	37,2	2.832	37,3	1.316	4,9	1.292	3,7
5 —	738	11,1	819	10,8	419	1,6	412	1,2
1 —	637	9,5	672	8,9	545	2,0	540	1,5
Samtals	6.673	100,0	7.584	100,0	26.682	100,0	35.123	100,0

21. tafla. Ávísanaskipti.

	1980		1981		1982	
	Heildar- fjárhæð M.kr.	Fjöldi tékkna Þús.stk.	Heildar- fjárhæð M.kr.	Fjöldi tékkna Þús.stk.	Heildar- fjárhæð M.kr.	Fjöldi tékkna Þús.stk.
Janúar	1.441	716	2.252	649	3.683	762
Febrúar	1.626	765	2.330	688	3.938	821
Mars	1.760	811	2.688	787	4.788	964
Apríl	1.792	785	3.017	755	4.838	885
Mái	2.082	838	3.211	749	5.106	858
Júní	2.035	843	3.424	812	5.587	972
Júlí	2.248	898	3.775	826	5.810	956
Ágúst	1.986	796	3.468	800	5.327	935
September	2.254	889	3.693	843	6.117	959
Október	2.553	929	4.022	873	6.054	953
Nóvember	2.355	835	4.238	885	6.437	1.002
Desember	2.925	1.005	5.254	1.030	7.979	1.150
Samtals	25.057	10.110	41.372	9.697	65.664	11.217



22. tafla. Úr peningamálum.

Staða í lok tíma- bils í m.kr.	Útlán <sup>2)</sup>				Peningamagn			Lausafj.staða innlánsstofn.			Endurl. erlent lánsfjá <sup>3)</sup>
	Erl. eignir, nettó <sup>1)</sup>	Banka- kerfi	Seðla- banki	Innláns- stofn.	I <sup>3)</sup>	II <sup>4)</sup>	III <sup>5)</sup>	Heildar- innlán innl.st.	Samtals	Við útlönd	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1965	20	89	3	86	27	77	95	85	4	—	3
1966	21	100	1	99	28	82	106	96	—1	4	4
1967	13	114	7	107	26	82	111	101	—4	—2	5
1968	1	131	12	119	29	88	120	111	—8	—4	8
1969	21	150	16	134	38	109	148	136	2	1	3
1970	33	178	18	161	47	135	182	168	—	—3	1
1971	48	212	17	196	57	160	219	202	—7	—4	7
1972	62	248	13	235	70	192	259	238	—8	—5	8
1973	63	341	28	313	97	259	344	318	—10	—4	14
1974	21	519	61	458	125	336	439	405	—19	6	55
1975	—33	696	135	561	171	441	566	523	16	12	126
1976	—3	865	158	708	207	548	750	694	22	12	166
1977	62	1.183	174	1.009	306	783	1.079	992	53	17	216
1978	204	1.719	300	1.419	432	1.122	1.605	1.484	130	34	388
1979	447	2.530	300	2.230	625	1.677	2.503	2.345	135	47	579
1980	982	3.858	343	3.515	1.012	2.775	4.139	3.919	319	78	1.129
1981:											
Jan.	1.118	4.129	401	3.608	1.038	2.886	4.317	4.071	203	17	1.121
Febr.	1.130	4.294	521	3.773	1.099	3.008	4.507	4.251	223	56	1.125
Mars	1.106	4.564	584	3.980	1.095	3.076	4.633	4.369	204	51	1.215
Apríl	1.244	4.889	603	4.286	1.328	3.387	4.978	4.671	309	102	1.211
Mái	1.190	5.206	513	4.693	1.379	3.540	5.178	4.835	223	42	1.230
Júní	1.244	5.349	416	4.933	1.411	3.703	5.400	5.078	113	13	1.308
Júlí	1.441	5.546	460	5.086	1.486	3.946	5.698	5.308	198	44	1.346
Ágúst	1.621	5.602	393	5.209	1.478	3.949	5.755	5.402	185	50	1.489
Sept.	1.608	5.703	356	5.374	1.394	3.885	5.738	5.415	132	47	1.483
Okt.	1.658	6.004	290	5.714	1.464	4.051	5.943	5.591	76	76	1.531
Nóv.	1.778	6.385	313	6.072	1.779	4.348	6.271	5.876	152	—4	1.628
Des.	1.699	6.404	309	6.095	1.620	4.841	7.056	6.660	257	69	1.865
1982:											
Jan.	2.034	6.582	308	6.274	1.570	4.928	7.257	6.889	275	71	1.916
Febr.	1.890	7.023	463	6.560	1.590	4.949	7.406	7.038	97	33	1.877
Mars	1.783	7.608	521	7.087	1.636	5.092	7.656	7.310	95	30	2.155
Apríl	1.636	8.243	629	7.614	1.710	5.260	7.885	7.482	—16	54	2.093
Mái	1.667	8.605	468	8.137	1.791	5.367	8.099	7.669	—204	—89	2.364
Júní	1.485	8.932	514	8.418	1.797	5.308	8.315	7.902	—512	88	2.285
Júlí	1.322	9.410	700	8.710	1.846	5.424	8.538	8.042	—597	206	2.247
Ágúst	1.678	9.462	597	8.865	1.865	5.502	8.706	8.284	—461	267	2.407
Sept.	1.624	9.856	490	9.366	1.834	5.585	8.912	8.492	—564	96	3.196
Okt.	1.395	10.487	491	9.996	1.923	5.773	9.229	8.762	—1.009	—91	3.207
Nóv.	1.562	11.070	480	10.590	1.983	5.854	9.487	9.044	—728	55	3.316
Des.	1.688	11.684	288	11.396	2.098	7.162	11.175	10.644	—660	199	3.684

<sup>1)</sup> Gjaldeyriseign bankakerfisins að frádrægnum skuldum til skamms tíma. <sup>2)</sup> Endurlánað erlent lánsfé er ekki talið með. <sup>3)</sup> Peningamagn (M1), þ.e. samtala seðla og myntar í umferð og veltiinnlána í innlánsstofnunum. <sup>4)</sup> Peningamagn og almennt sparifé (M2). <sup>5)</sup> Peningamagn og sparifé á almennum bókuum og uppsagnarreikningum (M3). <sup>6)</sup> Erlent lánsfé, sem Seðlabanki og innlánsstofnanir hafa endurlánað.

23. tafla. Úr reikningum Seðlabankans.

Staða í lok tímabils í m.kr.	Kröfur að frádragnum innstæðum <sup>1)</sup>					Endur- kaup (6)	Bundnar innst. (7)	Grunn- fê <sup>2)</sup> (8)	Seðlar og mynt í umf. (9)	Opinb. sjóðir í vörslu Seðlab. <sup>3)</sup> (10)
	Ríkis- sjóður (1)	Ríkis- stofn. (2)	Fjárf.- lánasj. (3)	Innl.- stofn. (4)	Aðrir (5)					
1965	3	-5	3	-7	—	12	14	28	10	—
1966	—	-4	3	-6	1	13	17	30	10	1
1967	2	-3	5	-4	1	13	19	31	10	1
1968	6	-2	6	-1	2	14	21	33	9	3
1969	7	—	1	-10	2	19	26	42	11	2
1970	2	3	—	-18	7	17	34	51	14	4
1971	3	-1	2	-16	7	21	40	61	17	14
1972	2	-1	7	-16	2	27	47	76	21	15
1973	6	8	3	-21	1	40	68	105	26	22
1974	35	13	-3	45	2	82	86	133	34	41
1975	93	11	10	38	2	125	114	179	43	26
1976	110	19	1	23	1	160	159	244	56	45
1977	146	3	-8	31	1	265	225	378	87	71
1978	261	18	-10	-15	1	397	329	587	122	196
1979	286	-3	-57	-28	1	587	533	866	158	239
1980	298	17	-37	-197	10	992	941	1.521	220	256
1981:										
Jan.	368	-1	-50	-339	13	866	1.067	1.638	246	259
Febr.	407	73	-44	-414	17	871	1.106	1.681	256	256
Mars	487	41	-21	-414	22	908	1.148	1.748	264	269
Apríl	533	16	-30	-372	21	1.040	1.182	1.853	308	302
Mái	459	2	-76	-189	26	1.226	1.260	1.925	343	205
Júní	378	-16	-54	-201	28	1.242	1.365	1.996	322	223
Júlí	387	15	-83	-307	27	1.180	1.370	2.104	391	195
Ágúst	340	-1	-101	-336	28	1.192	1.425	2.220	353	212
Sept.	308	3	-82	-291	27	1.211	1.443	2.131	323	241
Okt.	250	-16	-44	-163	26	1.262	1.463	2.257	352	287
Nóv.	175	82	-56	-235	26	1.391	1.516	2.381	395	309
Des.	226	-30	11	-550	26	1.392	1.778	2.535	396	385
1982:										
Jan.	159	17	33	-694	41	1.303	1.804	2.582	368	386
Febr.	220	132	32	-643	44	1.282	1.870	2.712	369	434
Mars	292	122	6	-406	39	1.555	1.913	2.769	346	441
Apríl	379	153	-27	-186	40	1.691	1.982	2.997	403	462
Mái	342	27	-65	-164	41	1.730	2.040	3.121	430	306
Júní	302	108	-64	299	33	1.789	2.144	3.182	413	314
Júlí	386	189	-55	606	45	1.909	2.142	3.298	496	314
Ágúst	364	103	-57	529	49	1.958	2.171	3.297	422	289
Sept.	260	135	-17	541	37	2.111	2.239	3.167	420	353
Okt.	301	47	53	910	39	2.267	2.288	3.276	467	375
Nóv.	143	195	-110	1.246	38	2.626	2.364	3.213	444	453
Des.	155	-39	-148	1.254	40	2.935	2.810	3.790	530	527

<sup>1)</sup> Endurlánað erlent lánsfé ekki talið með. <sup>2)</sup> Heildarinnstæður innlánsstofnana hjá Seðlabanka og útgefnir seðlar og mynt. Breyting á þessum lið er jöfn peningaútreymi úr Seðlabankanum, sem samanstendur af lánum og gjaldeyriskaupum umfram sölu. <sup>3)</sup> Aflatryggingarsjóður, Verðjöfnunarsjóður fiskiðnaðarins, Jöfnunarsjóður sveitarfélaga, Verðhækkunarreikningur útflutningsbirgða, Tryggingarsjóður fiskiskipa, orlofsfé og oliusjóður.

24. tafla. Innlán og útlán innlánsstofnana.  
Flokkun eftir tegundum og stofnunum.

Staða í millj.kr. í árslok	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982 <sup>2)</sup>
<b>Innlán:</b>								
Hlaupareikningar	82	96	132	192	296	503	744	879
Sparisjóðsávisanareikningar	47	57	89	120	175	287	472	659
Giróreikningar	1	2	4	6	8	20	18	37
Frá dregin millibankainnlán veltiinnl.	-1	-2	-2	-5	-3	-5	-6	-4
Frá dregnir úppgerðir tékkar	-2	-1	-5	-5	-8	-12	-4	-2
Almennar bækur	271	341	477	684	1.021	1.689	3.086	4.627
Vaxtaaukareikningar, 3 mánaða	—	—	—	—	100	220	350	275
Vaxtaaukareikningar, 12 mánaða	—	101	193	356	609	953	874	886
Aðrir reikningar með uppsagnarfresti	123	93	94	111	109	147	—	—
Vísitölubundnar innstæður	—	—	—	—	—	35	977	2.846
Frá dregin millibankainnl. spariinnl.	—	—	-1	-1	-2	-2	-10	-5
Geymslufé v/innflutnings	2	7	9	16	8	9	13	6
Gjaldeyrisreikningar	—	—	—	11	32	76	145	441
<b>Heildarinnlán</b>	<b>523</b>	<b>694</b>	<b>992</b>	<b>1.484</b>	<b>2.345</b>	<b>3.919</b>	<b>6.660</b>	<b>10.644</b>
Landsbanki	176	245	348	529	822	1.353	2.312	3.721
Útvegsbanki	55	73	105	146	230	386	601	999
Búnaðarbanki	97	123	181	274	431	717	1.236	1.959
Iðnaðarbanki	27	35	48	77	127	223	368	614
Verzlunarbanki	25	34	45	62	90	151	264	416
Samvinnubanki	36	46	69	100	171	288	497	774
Alþýðubanki	11	11	15	23	40	71	146	230
Sparisjóðir	81	106	153	228	364	607	1.055	1.633
Innlánsdeildir kaupfélaga	18	23	31	51	77	124	184	290
Póstgíróstofa	1	1	4	5	6	19	16	21
Frá dregnir úppgerðir tékkar	-2	-1	-5	-5	-8	-12	-4	-2
Frá dregin millibankainnlán	-1	-2	-3	-6	-5	-7	-16	-9
<b>Útlán:</b>								
Greiddar óinnleystar ábyrgðir	6	8	13	28	64	97	105	306
Yfirdráttarlán <sup>1)</sup>	87	83	104	125	162	262	333	701
Áfurðalán	146	195	325	476	769	1.181	1.918	3.934
Víxlar	206	251	301	366	448	544	851	1.206
Skuldabréf og vaxtabréf	101	124	150	168	193	212	1.591	1.970
Vaxtaaukalan	—	29	89	215	497	872		
Vísitölubundin lán	—	—	—	—	35	254	1.162	3.062
Útlán innlánsdeilda kaupfélaga	15	19	26	42	63	96	137	217
Frá dregin millibankáútlán	—	—	—	—	-1	-4	-4	-1
<b>Heildarútlán</b>	<b>561</b>	<b>708</b>	<b>1.009</b>	<b>1.419</b>	<b>2.230</b>	<b>3.515</b>	<b>6.095</b>	<b>11.396</b>
Landsbanki	240	298	425	599	946	1.498	2.642	5.333
Útvegsbanki	81	103	155	180	275	399	579	1.324
Búnaðarbanki	88	112	162	244	378	600	1.069	1.851
Iðnaðarbanki	23	28	38	60	97	171	301	506
Verzlunarbanki	21	26	33	46	66	98	176	259
Samvinnubanki	27	40	55	78	129	207	383	610
Alþýðubanki	9	10	12	16	24	42	89	153
Sparisjóðir	56	720	100	152	241	391	722	1.137
Innlánsdeildir kaupfélaga	15	19	26	42	63	96	137	217
Póstgíróstofa	1	—	3	3	11	16	1	8
Úppgerðir tékkar	1	—	—	—	—	—	—	—
Frá dregin millibankáútlán	—	—	—	—	-1	-4	-4	-1

<sup>1)</sup> Þar með taldir úppgerðir tékkar 1975. <sup>2)</sup> Bráðabirgðatölur.



25. tafla. Lánaflokkun innlánsstofnana.

Staða í millj.kr. í árslok	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Ríkissjóður og ríkisstofnanir .....	7	12	11	20	31	82	195	333
Bæjar- og sveitarfélög .....	13	14	23	37	49	60	97	263
Lánastofnanir .....	29	38	51	66	81	121	198	303
Fjárfestingarlánasjóðir .....	29	37	50	65	79	114	184	288
Aðrar lánastofnanir .....	—	1	1	1	3	7	14	15
Fyrirtæki .....	416	514	747	1.039	1.633	2.548	4.265	8.381
Landbúnaður .....	72	96	153	240	378	532	800	1.272
Sjávarútvegur .....	122	161	264	333	501	817	1.421	3.111
Verslun .....	106	124	153	217	373	598	963	1.967
Samvinnuverslun .....	34	44	54	77	113	190	279	449
Olúfélög .....	19	17	17	25	85	137	167	562
Önnur verslun .....	53	63	82	116	175	272	517	955
Iðnaður .....	73	86	114	159	244	380	682	1.342
Byggingarverktakar íbúðarhúsnæðis	7	8	8	12	16	28	44	69
Aðrir byggingarverktakar .....	5	7	7	11	13	21	34	70
Samgöngur .....	14	15	26	32	56	85	146	244
Raforkumál .....	1	—	1	2	1	7	9	6
Þjónustustarfsemi .....	15	17	21	34	50	80	167	300
Annað, ósundurliðað .....	1	—	—	—	—	—	—	—
Einstaklingar .....	96	130	178	257	436	703	1.341	2.116
Íbúðabyggingar .....	57	77	105	156	273	456	781	1.192
Annað .....	38	53	72	101	162	247	560	924
Útlán, alls .....	561	708	1.009	1.419	2.230	3.515	6.095	11.396

26. tafla. Samandregið greiðslufirlit fjárfestingarlánasjóða.

Hreyfingar í millj.kr.	Uppruni									Ráðstöfun		
	Eigið framlag, nettó <sup>1)</sup>	Skatt- tekjur og framlög	Tekin ný lán <sup>2)</sup>							Alls	Innstæðu- og sjóðs- breytingar (=lækkun)	Ný útlán
			Ríkið	Banka- kerfið	Líf- eyris- sjóðir	Atvl.- trygg.- sjóður	Skyldu- sparn. o.fl.	Erlend lán <sup>3)</sup>	(8)			
1971 .....	4	10	—	7	1	2	4	—	13	—1	29	
1972 .....	5	9	4	5	2	2	4	6	23	—3	40	
1973 .....	9	19	11	8	4	2	7	8	39	8	58	
1974 .....	4	34	8	8	8	3	9	3	39	4	73	
1975 .....	7	46	28	32	13	2	13	9	97	4	146	
1976 .....	10	57	0	21	21	7	17	21	86	8	145	
1977 .....	18	86	30	17	31	6	24	—	108	5	207	
1978 .....	13	130	0	28	63	8	41	32	172	3	311	
1979 .....	59	171	—	12	124	18	59	57	271	42	459	
1980 .....	19	229	—	51	197	17	87	65	417	5	660	
1981 .....	88	327	—	144	285	36	139	179	783	63	1.134	
1982: <sup>4)</sup>												
Jan. ....	—47	25	—	16	29	—	8	28	80	—8	66	
Feb. ....	—63	44	—	39	46	—	20	28	133	—25	139	
Mars ....	—59	120	—	28	71	13	34	28	174	—7	242	
Apr. ....	—19	163	—	12	96	13	45	38	205	6	343	
Mái ....	25	192	—	—14	134	13	60	81	275	48	444	
Júni ....	16	192	—	50	174	26	79	141	471	72	606	
Júlí ....	63	233	—	42	201	26	103	173	545	54	787	
Ág. ....	73	263	—	52	222	26	128	199	628	51	913	
Sept. ....	29	298	—	55	255	39	154	216	719	15	1.032	
Okt. ....	10	342	—	84	317	39	174	227	842	14	1.179	
Nóv. ....	43	382	—	71	365	39	193	433	1.101	199	1.327	
Des. ....	—69	477	—	92	414	52	212	655	1.426	170	1.664	

<sup>1)</sup> Eigið framlag, nettó, eru endurgreiðslur af veittum lánum að frádrögnum endurgreiðslum af teknum lánum og greiddum rekstrarkostnaði. <sup>2)</sup> Bráðabirgðalán, nettó, innifalin. <sup>3)</sup> Aðeins taldar beinar erlendar lántökur sjóðanna. Gengisbundin lán, endurlánuð frá innlendum aðilum, eru talin með lánum viðkomandi stofnana. <sup>4)</sup> Tölur innan ársins sýna greiðslur frá ársbyrjun til loka mánaðar.

27. tafla. Lánaflokkun fjárfestingarlánasjóða.<sup>1)</sup>

Í millj.kr.	Árleg ný útlán					Útlán í árslok		
	1978	1979	1980	1981	1982 <sup>2)</sup>	1979	1980	1981
Lánþegar:								
Ríkissjóður og ríkisstofnanir .....	20 <sup>2)</sup>	16 <sup>4)</sup>	17	36	41	60	115	165
Bæjar- og sveitarfélög .....	15 <sup>3)</sup>	16	40	67	105	93	184	249
Innlánsstofnanir .....	0	0	0	8	6	4	4	11
Atvinnufyrirtæki .....	183	275	376	646	866	1.095	1.681	2.793
Landbúnaður .....	24	34	72	79	117	148	273	426
Sjávarútvegur .....	104	137	142	288	372	660	930	1.439
Verslun .....	10	20	34	65	94	38	100	183
Iðnaður .....	31	62	104	162	231	185	322	614
Byggingarverkt. íbúðarhúsnæðis ...	8	16	11	31	13	28	25	59
Aðrir verktakar .....	0	1	0	3	1	3	2	5
Samgöngur .....	1	1	4	4	7	2	7	11
Raforkumál .....	0	0	—	—	2	18	1	1
Þjónustustarfsemi .....	4	4	7	14	25	12	18	51
Annað, ósundurlíðað .....	0	0	0	1	4	2	4	5
Íbúðarlán til einstaklinga .....	93	151	228	378	646	459	679	1.846
Útlán, alls .....	311	459	660	1.134	1.664	1.711	2.662	5.064

<sup>1)</sup> Útlán milli sjóða ekki talin með. <sup>2)</sup> Endurlánað erlent lánsfé 14 m.kr. og verðtryggt lán 6 m.kr., hvort tveggja frá Framkvæmdasjóði. <sup>3)</sup> Þ.a. endurlánað erlent lánsfé 2 m.kr. til Vestmannaeyjakaupstaðar frá Framkvæmdasjóði. <sup>4)</sup> Þ.a. endurlánað erlent lánsfé 15 m.kr. til Orkusjóðs.  
<sup>5)</sup> Bráðabirgðatölur.

28. tafla. Útlán einstakra fjárfestingarlánasjóða.

Í millj.kr.	Árleg ný útlán					Útlán í árslok		
	1978	1979	1980	1981	1982	1979	1980	1981
Íbúðalánasjóðir, samtals .....	97	165	234	398	633	488	715	1.845
Byggsj. ríkisins og Veðdeild L.Í. ....	91	153	217	286	393	451	662	1.679
Byggingarsjóður verkamanna .....	6	12	17	111	240	37	54	165
Aðrir fjárfestingarlánasj., samtals ...	214	294	425	736	1.031	1.223	1.947	3.219
Stofnlánadeild landbúnaðarins .....	25	30	37	59	92	153	216	331
Veðdeild Búnaðarbankans .....	0	—	3	—	—	7	27	35
Framleiðnisjóður landbúnaðarins ..	0	0	0	2	1	1	2	2
Fiskveiðisjóður Íslands .....	83	113	114	212	204	532	760	1.205
Verzlunarlánasjóður .....	5	9	17	37	60	18	33	66
Stofnlánadeild samvinnufélaga .....	5	10	17	27	34	18	64	114
Iðnlánasjóður .....	19	33	56	93	126	71	117	329
Veðdeild Iðnaðarbankans .....	1	2	8	32	52	5	16	57
Iðnþróunarsjóður .....	9	15	32	39	64	74	142	199
Iðnrekstrarsjóður .....	1	1	2	5	7	3	4	9
Ferðamálasjóður .....	3	3	4	9	16	9	12	37
Lánasjóður sveitarfélaga .....	10	13	32	54	81	51	117	207
Byggðasjóður .....	28	56	60	122	246	179	252	362
Landflutningasjóður .....	—	—	3	4	7	—	3	7
Framkvæmdasjóður .....	25	8	39	43	42	103	180	261
Útlán alls, til annarra en sjóða .....	311	459	660	1.134	1.664	1.711	2.662	5.064
Innbyrðis lán sjóðanna .....	53	143	180	289	663	722	1.120	1.592
Frá Framkvæmdasjóði .....	53	132	168	284	663	706	1.086	1.531
Frá Iðnþróunarsjóði .....	—	—	—	—	—	1	0	—
Frá Byggingarsjóði ríkisins .....	—	8	10	5	—	13	31	57
Frá Byggðasjóði .....	—	2	2	—	—	2	4	4

29. tafla. Samandregið greiðslufirlit einstakra fjárfestingarlánasjóða 1982.

Hreyfingar í millj.kr.	Uppruni					Ráðstöfun		
	Eigið framlag, nettó <sup>1)</sup>	Skatt- tekjur og framlög	Tekin ný lán <sup>2)</sup>			Erlend lán (- = lækkun)	Innstæðu- og sjóðs- breytingar (- = lækkun)	Ný útlán (8)
			Fjárf.- lána- sjóðir	Líf- eyris- sjóðir	Önnur innlend lán			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	
Byggingarsj. ríkisins og Veðdeild L.Í. <sup>3)</sup>	-86	70	—	129	255	—	-26	393
Byggingarsjóður verkamanna	45	125	—	67	0	—	-2	240
Stofnlánadeild landbúnaðarins	-58	63	56	18	4	—	-9	92
Veðdeild Búnaðarbankans	-8	1	—	—	7	—	—	—
Framleiðnisjóður landbúnaðarins	-6	7	—	—	—	—	0	1
Fiskveiðasjóður	-147	88	245	—	18	—	0	204
Verzlunarlánasjóður	22	—	9	34	—	—	5	60
Stofnlánadeild samvinnufélaga	-1	—	9	26	—	—	1	34
Iðnlánasjóður	27	22	85	—	—	—	8	126
Veðdeild Iðnaðarbankans	5	—	—	50	—	—	2	52
Iðnþróunarsjóður	61	—	—	—	—	28	25	64
Iðnrekstrarsjóður	-3	11	—	—	—	—	2	7
Ferðamálasjóður	-2	1	16	—	—	—	-1	16
Lánasjóður sveitarfélaga	10	23	50	—	—	—	1	81
Bygðasjóður	10	67	188	—	-4	—	15	246
Landflutningasjóður	1	0	5	—	—	—	0	7
Framkvæmdasjóður	60	—	—	90	77	627	150	704
Frádráttur v/innbyrðis lánaviðskipta:								
Byggingarsj. ríkis. til Byggsj.verkam.	—	—	—	—	—	—	—	—
Framleiðnisjóður til Stofnlánad. ...	-1	1	—	—	—	—	—	—
Framkvæmdasj. til ýmissa sjóða ...	—	—	663	—	—	—	—	663
Fjárfestingarlánasjóðir, alls	-69	477	—	414	357	655	170	1.664

<sup>1)</sup> Sjá athugasemd við 26. töflu. <sup>2)</sup> Bráðabirgðalán, nettó, innifalin. Lánahreyfingar milli sjóða eru sýndar í 3. dálki, en heildaráhrif þeirra eru þurrkuð út með sérstökum frádráttarlinum. <sup>3)</sup> Bráðabirgðatölur.

30. tafla. Greiðslufirlit lífeyrissjóða.

Í millj.kr.	1975	1976	1977	1978	1979	1980	Bráðab.- tölur	
							1981	Áætlun 1982
<i>Uppruni fjármagns:</i>								
Eigið framlag, nettó	22	32	51	96	164	286	464	680
Innborgaðar afborganir	8	11	17	26	32	63	111	140
Innborgaðir vextir	17	26	41	78	138	241	373	565
Kostnaður o.fl., nettó	-3	-5	-7	-8	-6	-18	-20	-25
Framlög, nettó	40	53	76	126	186	280	483	645
Iðgjöld	54	76	112	189	290	458	774	1.115
<i>Frá dregst:</i>								
Lífeyrisgreiðslur	-14	-21	-35	-62	-103	-175	-290	-470
Endurgreidd iðgjöld	-1	-1	-1	-1	-1	-3	-1	—
<i>Uppruni = ráðstöfun:</i>	62	86	127	222	350	566	947	1.325
<i>Ráðstöfun fjármagns:</i>								
Útlán og skuldabréfakaup	56	82	118	184	287	491	867	1.230
Ríkissjóður og ríkisstofnanir	0	1	1	1	2	19	58	...
Bæjar- og sveitarfélög	0	0	0	1	2	2	3	...
Fjárfestingarlánasjóðir	13	21	31	63	124	197	285	414
Atvinnufyrirtæki	2	2	5	6	4	11	15	...
Einstaklingar (sjóðfélagar o.fl.)	40	58	82	113	155	262	506	...
Innstæðu- og sjóðsbreytingar	7	4	9	38	63	75	80	95

31. tafla. Úr reikningum lánastofnana.<sup>1)</sup>

Í millj.kr.	Staða í árslok			Hreyfingar				
	1979	1980	1981	1978	1979	1980	Brbt. 1981	Áætlun 1982
<i>Eignir:</i>								
Erlendar eignir til skamms tíma, nettó	447	982	1.699	145	178	298	416	—1.091
Útlán og endurlánað erlent lánsfé . . . .	5.283	8.455	14.581	1.039	1.486	2.605	4.515	8.977
Ríkissj. og ríkisstofnanir . . . . .	400	585	712	162	22	104	122	84
Bæjar- og sveitarfélög . . . . .	204	408	773	36	57	143	346	487
Atvinnufyrirtæki . . . . .	3.230	5.200	8.504	578	949	1.648	2.614	6.343
Landbúnaður . . . . .	527	807	1.229	106	166	215	325	553
Sjávarútvegur . . . . .	1.431	2.134	3.436	237	310	510	948	2.909
Verslun . . . . .	537	907	1.371	106	245	339	440	1.227
Samvinnufélög . . . . .	150	267	409	32	48	89	116	214
Oliufélög . . . . .	184	314	340	34	125	130	27	470
Aðrir (kaupmenn) . . . . .	203	326	622	40	71	120	297	543
Iðnaður . . . . .	465	879	1.656	76	144	357	601	932
Byggingarverkt. íbúðarhúsnæðis .	45	52	107	11	20	22	50	34
Aðrir byggingarverktakar . . . . .	16	24	47	4	2	9	22	78
Samgöngur . . . . .	100	246	342	14	49	145	94	393
Raforkumál . . . . .	23	11	18	4	—9	5	7	28
Þjónustustarfsemi . . . . .	62	86	226	16	18	36	107	179
Annað, ósundurliðað . . . . .	25	54	72	4	3	11	20	10
Einstaklingar . . . . .	1.449	2.262	4.592	263	458	711	1.433	2.063
Íbúðarlán . . . . .	1.287	2.015	4.032	234	397	626	1.120	1.696
Annað . . . . .	162	247	560	29	61	85	313	367
<i>Eignir = skuldir</i> . . . . .	5.730	9.437	16.280	1.184	1.664	2.903	4.931	7.886
<i>Skuldir:</i>								
Lántökur, nettó . . . . .	1.266	2.124	3.313	203	259	593	780	2.249
Innlend lán . . . . .	471	639	905	21	29	10	35	—119
Erlend lán . . . . .	795	1.485	2.408	182	230	583	745	2.368
Bankakerfið . . . . .	561	1.122	1.803	160	191	561	681	1.853
Fjárfestingarlánasjóðir . . . . .	234	363	605	22	39	22	64	515
Innstæður, seðlar og mynt . . . . .	2.594	4.149	7.050	608	878	1.556	2.922	4.202
Eigið fé og annað, nettó . . . . .	1.869	3.164	5.917	373	527	754	1.229	1.435
Bankakerfið . . . . .	175	392	638	45	4	—21	—55	—314
Fjárfestingarlánasjóðir . . . . .	613	879	1.847	132	205	272	448	564
Lífeyrissjóðir . . . . .	1.081	1.893	3.432	196	318	503	836	1.185

<sup>1)</sup> Lánastofnanir eru: bankakerfið, fjárfestingarlánasjóðir og lífeyrissjóðir. Innbyrðis viðskipti lánastofnana eru ekki talin með. Staða í árslok inniheldur bókhaldslegt endurmat, sem kemur ekki fram í hreyfingum.



32. tafla. Gengi erlendra gjaldmiðla samkvæmt skráningu Seðlabanka Íslands.<sup>1)</sup>

		Meðalgengi				Árslokagengi	
		1979	1980	1981	1982	1981	1982
Bandarískur dollar	kaup	3,521	4,790	7,242	12,524	8,161	16,600
	sala	3,529	4,801	7,262	12,559	8,185	16,650
Sterlingspund	kaup	7,452	11,187	14,539	21,657	15,606	26,751
	sala	7,469	11,214	14,579	21,719	15,652	26,831
Kanáðískur dollar	kaup	3,005	4,099	6,043	10,141	6,883	13,469
	sala	3,012	4,109	6,060	10,170	6,903	13,509
Dönsk króna	kaup	0,6698	0,8506	1,0158	1,4871	1,1157	1,9791
	sala	0,6713	0,8526	1,0186	1,4914	1,1189	1,9851
Norsk króna	kaup	0,6960	0,9711	1,2598	1,9130	1,4053	2,3483
	sala	0,6976	0,9735	1,2633	1,9185	1,4094	2,3554
Sænsk króna	kaup	0,8220	1,1334	1,4265	1,9611	1,4731	2,2685
	sala	0,8239	1,1364	1,4304	1,9667	1,4774	2,2754
Finnskt mark	kaup	0,9076	1,2893	1,6788	2,5642	1,8735	3,1374
	sala	0,9097	1,2924	1,6835	2,5715	1,8790	3,1469
Franskur franki	kaup	0,8295	1,1345	1,3313	1,8817	1,4330	2,4620
	sala	0,8314	1,1373	1,3350	1,8871	1,4372	2,4694
Belgískur franki	kaup	0,1204	0,1640	0,1949	0,2708	0,2131	0,3547
	sala	0,1207	0,1644	0,1954	0,2715	0,2137	0,3557
Svissneskur franki	kaup	2,1215	2,8639	3,7056	6,1129	4,5415	8,3104
	sala	2,1264	2,8708	3,7160	6,1303	4,5548	8,3354
Hollensk flórína	kaup	1,7586	2,4125	2,9037	4,6649	3,3108	6,3214
	sala	1,7627	2,4183	2,9119	4,6782	3,3205	6,3404
V-þýskt mark	kaup	1,9276	2,6368	3,2045	5,1298	3,6311	6,9836
	sala	1,9320	2,6431	3,2134	5,1444	3,6418	7,0046
Ítölsk líra	kaup	0,00424	0,00559	0,00637	0,00916	0,00681	0,01212
	sala	0,00425	0,00561	0,00638	0,00918	0,00683	0,01215
Austurrískur schillingur	kaup	0,2646	0,3707	0,4549	0,7298	0,5188	0,9925
	sala	0,2652	0,3716	0,4562	0,7319	0,5203	0,9955
Portúgalskur escudo	kaup	0,0720	0,0957	0,1174	0,1547	0,1250	0,1844
	sala	0,0721	0,0959	0,1177	0,1551	0,1253	0,1850
Spænskur peseti	kaup	0,0525	0,0666	0,0783	0,1125	0,0839	0,1322
	sala	0,0526	0,0668	0,0785	0,1128	0,0842	0,1326
Japanskt yen	kaup	0,01605	0,02140	0,03281	0,04993	0,03712	0,07059
	sala	0,01609	0,02145	0,03290	0,05008	0,03723	0,07081
Írskt pund <sup>2)</sup>	kaup			11,641	17,615	12,923	23,153
	sala			11,674	17,665	12,961	23,223
SDR <sup>2)</sup>	kaup	4,5494	6,2292	8,5108	13,7126	9,4277	18,3084
	sala	4,5599	6,2440	8,5345	13,7517	9,4554	18,3636

<sup>1)</sup> Skráning tilgreind í nýkrónum. <sup>2)</sup> Írski pundið var fyrst skráð 01.07.80, og SDR voru fyrst skráð 02.07.79.

33. tafla. Nafnvextir á helstu flokkum inn- og útlána innlánsstofnana.

Innlánsvextir í % á ári

		Bundnar innstæður									
Frá	Ávísana- og hlaupa-reikn.	Almenn spari-innlán	Sparireikningar með uppsögn		Verðtryggðir reikningar <sup>2)</sup>		Innlendir gjaldeyrisreikningar				
			12 mán.	3 mán.	6 mán.	3 mán.	US\$	£	DM	Dkr.	
01.06.79	5½	22	34½	27½	.	.	7	7	2	7	
„ 01.09.79	11	27	39½	32½	.	.	7	7	2	7	
„ 01.12.79	15	31	43½	36½	.	.	7	7	2	7	
„ 01.06.80	19	35	46	40½	.	.	7	9	5	7	
„ 01.07.80	19	35	46	40½	1	.	7	9	5	7	
„ 13.02.81	19	35	46	40½	1	.	9	8	5	9	
„ 01.03.81	19	35	42 <sup>1)</sup>	38 <sup>1)</sup>	1	.	9	8	5	9	
„ 01.06.81	19	34	39	37	1	.	10	8	7	10	
„ 21.04.82	19	34	39	37	1	0	10	8	6	10	
„ 01.10.82	19	34	39	37	1	0	8	7	5	8	
„ 01.11.82	27	42	47	45	1	0	8	7	5	8	
<i>p.a. grunnvextir</i>											
frá 01.06.79	—	5	7½	5½	1	0	.	.	.	.	
„ 01.06.81	—	5	7½	5½	1	0	.	.	.	.	

Vextir óverðtryggðra útlána í % á ári

Frá	Yfirdr.-lán	Víxlar forv.	Lán v/útfl.-afurða <sup>3)</sup>	Önnur afurðalán	Almenn skulda-bréf	Vaxta-auka-lán	Vanskila-vextir í % á mánuði
01.06.79	22 +5	25½	8½	20½	28½	35½	4
„ 01.09.79	25½ +5	28½	8½	23½	32	40	4½
„ 01.12.79	28 +5	31	8½	26	34½	42½	4½
„ 01.06.80	31 +5	34	8½	29	38	45	4¾
„ 01.07.80	31 +5	34	8½	29	38	45	4¾
„ 01.03.81	30 +5	33	4 <sup>4)</sup>	29	38	43	4¾
„ 01.06.81	28 +5	32	4	29	40	40	4½
„ 21.04.82	28 +5	32	29	29	40	40	4
„ 01.11.82	34 +5	38	29	29	47	47	5
„ 01.01.83	34 +5	38	33	33	47	47	5
<i>p.a. grunnvextir</i>							
frá 01.06.79	5	5½	8½	3½	6½	8½	.
„ 01.06.81	5	5½	4	3½	6½	6½	.

Vextir verðtryggðra útlána í % á ári

Lágmarks-lánstími:	9 mán.	1 ár	2½ ár	4 ár	5 ár
01.06.79	.	.	.	2	2
01.07.80	.	.	.	2½	2½
13.02.81	.	.	2½	2½	2½
21.04.82	.	2	2½	2½	3
01.11.82	2	2	2½	2½	3

<sup>1)</sup> Eftir 01.03.81 eru nafnvextir miðaðir við tvær vaxtafærslur á ári, 30.06. og 31.12. <sup>2)</sup> Binditími verðtryggðra innlánsreikninga var upphaflega 2 ár, en lækkaði niður í 6 mánuði 13.02.81. Frá og með 21.04.82 var hægt að leggja fé inn á 3 mánaða verðtryggðan reikning með 0% ársvöxtum.

<sup>3)</sup> Lán v/útflutningsafurða voru bundin gengi erlends gjaldmiðils frá 10.01.79 til ársloka 1981, en eftir það bera þau sömu vexti og önnur afurðalán.

<sup>4)</sup> 4% frá og með 21.09.80.

34. tafla. Vextir við Seðlabanka í % á ári.

Frá	Alm. innstæður	Innstæður á uppsagnarreikn.			Innlánsbinding <sup>4)</sup>	Lán v/útflutn.-afurða <sup>1)</sup>	Önnur afurðalán	Víxlar		Vextir af yfirdr.í % á mánn.
		2 mánn.	9 mánn.	18 mánn.				gegn verðbr.	innan kvóta	
01.06.79	20-28	27½	34½	35½	M + 2¼	7½	19½	26	.	4
01.09.79	25-33	32½	39½	40½	M + 2¼	7½	22½	29	.	4½
01.12.79	29-37	36½	43½	44½	M + 2¼	7½	25	32½	.	4½
01.06.80	33-41	40½	46	47	M + 2¼	7½	28	35½	.	4¾
01.09.80	40-46	40½	46	47	M + 2¼	7½	28	35½	.	4¾
Verðtr. reikn. <sup>3)</sup>										
		3 mánn.	6 mánn.	3 mánn.						
21.03.81	40-46	38	2½	.	M + 2¼	3	28	34½	.	4¾
11.06.81	37-42	37	2½	.	M + 2¼	3	28	34	36-40	5
21.06.82	37-42	37	2	0	35 + 6	28	28	34	38-42	5
01.11.82	45-50	45	2	0	35 + 6	28	28	45	45-47	4½ <sup>2)</sup>
01.01.83	45-50	45	2	0	35 + 6	32	32	45	46	4½ <sup>2)</sup>

1) Lán v/útflutningsafurða voru bundin gengi erlends gjaldmiðils frá 10.01.79 til ársloka 1981, en eftir það bera þau sömu vexti og önnur afurðalán.  
 2) Vaxtaútreikningur af yfirdrætti miðast nú við sérstök yfirdrættarþrep, sem Seðlabankinn setur hverri stofnun. Af fyrsta þrepi reiknast 4½% á mánuði, en af öðrum þrepum ½% hærrí vextir en í næsta þrepi á undan að og með 15. þrepi. 3) Frá og með 01.07.80 voru til verðtryggðir reikningar í Seðlabanka. Binditími 12 mánuðir fyrst í stað, en síðan 6 mánuðir frá og með 21.03.81. Frá og með 21.04.82 eru til 3 mánaða verðtryggðir reikningar, og bera þeir 0% ársvexti. 4) M tákna meðalvexti, sem viðkomandi innlánsstofnun greiðir af sínum innlánam. Frá og með 01.07.80 eru til bundnir reikningar vegna vísitölubundinna innstæðna innlánsstofnana, og bera þeir 2% ársvexti. Á árinu 1982 voru vextir af bundnum innstæðum vegna óverðtryggðra innlána 41% af fyrstu 4 m.kr. og 35% vextir af því, sem umfram er.

35. tafla. Bindiskyldu- og endurkaupahlutföll.

Almenn bindiskylda				Sérstök bindiskylda			Endurkaup		
Gildistími	Frá	Hlutf. af innlána- aukningu (%)	Hlutf. af heildarinnst. (%)	Gildistími	Frá	Hlutf. af heildarinnst. (%)	Lán Seðlabankans sem hlutfall af afurðaverðmæti		
		Útflutnings- afurðir (%)	Afurðir fyrir innanlands- markað (%)						
01.01.65		25	18	10.06.81		2			
01.10.65		30	20	10.07.81		3			
01.03.73		30	21	10.08.81		5			
01.07.73		30	22	25.09.81		3	Frá 4.8.61	55	
01.01.75		30	23	10.10.81		5	1.1.72	58½	
01.01.76		30	25	25.11.81		2½	1.1.78	56½	
01.05.79		30	27	24.12.81		0	1.1.79	53½	
01.06.79		30	28	05.02.82		3	1.2.80	52	
				10.03.82		4		48½	
				20.04.82		5			
				10.09.82		2			
				01.11.82		0			

## REIKNINGAR



<i>Eignir</i>	1982 krónur	1981 þús.kr.
Erlendar eignir í frjálsum gjaldeyri .....	2 440 999 193	1 889 464
a) Gullmynt (1) .....	31 055 752	16 159
b) Sérstök dráttarréttindi við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn (2)	36 126 263	32 787
c) Gjaldoyrisstaða við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn (2) .....	—	86 023
d) Erlendir bankar o.fl. ....	662 415 375	455 668
e) Erlend verðbréf og ríkisvixlar (3) .....	1 711 401 803	1 298 827
Innlánsstofnanir .....	4 514 206 754	1 588 960
a) Reikningsskuldur .....	344 348 855	6 412
b) Önnur stutt lán .....	726 277 000	39 916
c) Verðbréf .....	476 376 444	118 837
d) Endurkaup .....	2 935 309 155	1 392 434
e) Endurlánað erlent lánsfé .....	31 895 300	31 361
Fjárfestingarlánastofnanir .....	162 975 187	104 682
a) Reikningsskuldur .....	22 938 708	25 495
b) Önnur stutt lán .....	10 000 000	—
c) Verðbréf (3) .....	99 659 679	60 701
d) Endurlánað erlent lánsfé .....	30 376 800	18 486
Ríkissjóður og ríkisstofnanir .....	534 315 820	501 714
a) Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs .....	37 860 866	14 208
b) Ríkisvixlar .....	—	40 000
c) Ríkisstofnanir .....	62 592 727	17 673
d) Verðbréf .....	398 106 727	352 125
e) Endurlánað erlent lánsfé .....	35 755 500	77 708
Sjóðir í vörslu opinberra aðila .....	64 260 000	41 870
Aðrir aðilar .....	49 124 905	31 696
a) Ýmsir reikningar .....	903 914	1 601
b) Verðbréf bæjar- og sveitarfélaga .....	12 602 357	228
c) Önnur verðbréf .....	60 434	143
d) Endurlánað erlent lánsfé .....	35 558 200	29 724
Mótvirði innstæðna Alþjóðagjaldeyrissjóðsins ...	796 577 942	328 014
Fasteignir (4) .....	—	96
Ýmsir skuldunautar .....	2 475 016	2 332
Ógreiddir vextir .....	131 850 000	109 401
Peningar í sjóði .....	3 290 918	1 837
	<b>Kr. 8 700 075 735</b>	<b>4 600 066</b>

Erlend ábyrgð utan efnahagsreiknings (9) ..... 47 440 877 35 132

Tölur í svigum (1-10) vísa til skýringa með reikningunum.

## Efnahagur 31. desember 1982

<i>Skuldir og eigið fé</i>	1982 krónur	1981 þús.kr.
Seðlar og mynt .....	567 616 203	443 646
Innlánsstofnanir .....	3 210 240 750	2 092 952
a) Almennar innstæður .....	161 824 290	188 783
b) Innstæður á uppsagnarreikningum .....	8 691 224	4 225
c) Bundnar innstæður .....	2 810 324 007	1 777 847
d) Mótreikningar gjaldeyrisreikninga .....	229 401 229	122 097
Fjárfestingarlánastofnanir .....	281 273 849	75 379
Ríkissjóður og ríkisstofnanir .....	388 523 560	233 144
a) Aðalviðskiptareikningar ríkissjóðs .....	130 486 723	116 875
b) Ríkisstofnanir .....	258 036 837	116 269
Sjóðir í vörslu opinberra aðila .....	590 961 039	426 920
Aðrir aðilar .....	56 831 609	32 351
Erlendar skuldir til skamms tíma .....	538 352 671	196 281
Erlend lán til langs tíma .....	166 000 000	97 932
Innstæður Alþjóðagjaldeyrissjóðsins .....	1 205 735 182	384 379
a) Innstæður vegna kvóta (2) .....	796 577 942	328 014
b) Innstæður vegna lána (2) .....	409 157 240	56 365
Mótvirði sérstakra dráttarréttinda við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn (2) .....	300 422 536	156 183
Innstæður Alþjóðabankans og systurstofnana hans .....	4 799 024	6 816
Ýmsir skuldheimtumenn .....	19 069 795	11 294
Fyrirfram greiddir vextir .....	37 354 000	18 528
Arðsjóður (8) .....	20 850 000	11 400
Stofnfé .....	1 000 000	1 000
Annað eigið fé (6)(7) .....	1 311 045 517	411 861
	Kr. 8 700 075 735	4 600 066

Reykjavík, 3. mars 1983

SEÐLABANKI ÍSLANDS

*Jóhannes Nordal*

*Davíð Ólafsson*

*Guðmundur Hjartarson*

*Jóhann T. Ingjaldsson*

## Seðlabanki Íslands

<i>Gjöld</i>	1982 krónur	1981 þús.kr.
Vaxtagjöld .....	1 326 205 545	843 019
a) Vextir af innstæðum (5) .....	1 205 650 658	744 395
b) Vextir af skuldum erlendis .....	120 554 887	68 107
c) Afföll af skuldabréfi Útvegsbankans .....	—	30 517
Kostnaður .....	85 297 077	38 501
a) Kostnaður við mynt- og seðlaskipti .....	—	1 173
b) Annar kostnaður við seðla og mynt .....	8 459 251	2 840
c) Kostnaður við nýbyggingar og húsnæðisbreytingar .....	24 835 327	1 997
d) Þátttaka í kostnaði Þjóðhagsstofnunar .....	4 741 216	2 436
e) Rekstrarkostnaður (11) .....	47 261 283	30 055
Gjöld til opinberra aðila .....	9 051 143	5 521
a) Gjöld af gjaldeyrisviðskiptum .....	5 828 700	3 658
b) Landsútsvar, launaskattur o.fl. ....	3 222 443	1 863
Greiddur arður af stofnfé .....	12 000 000	—
Verðbætur af eigin sjóðum .....	74 000 000	41 300
Mismunur til eigin sjóða (10) .....	106 553 126	—
	Kr. 1 613 106 891	928 341

Ársreikning þennan fyrir Seðlabanka Íslands höfum við endurskoðað. Endurskoðunin var framkvæmd í samræmi við góða endurskoðunarvenju og voru í því sambandi gerðar þær kannanir á bókhaldi, sem nauðsynlegar þóttu.

Að okkar álit gefur ársreikningurinn áreiðanlega mynd af afkomu og efnahag bankans í samræmi við góða reikningsskilavenju.

Reykjavík, 3. mars 1983

*Stefán Svavarsson,*  
lögg. endurskoðandi,  
kjörinn af bankaráði.

*Gunnlaugur Arnórsson,*  
aðalendurskoðandi.

## Rekstrarreikningur árið 1982

<i>Tekjur</i>	1982 krónur	1981 þús.kr.
Vaxtatekjur .....	1 589 372 244	684 920
a) Vextir og uppfærsla endurkeyptra lána (5) .....	497 622 117	202 145
b) Vextir af öðrum innlendum lánum .....	742 497 507	292 695
c) Vextir af erlendum innstæðum og verðbréfum .....	349 252 620	190 080
Aðrar tekjur .....	23 734 647	9 624
a) Tekjur af sölu gjaldeyris .....	6 741 240	3 554
b) Umboðslaun af gjaldeyrisyfifærslum .....	4 238 026	2 543
c) Ýmsar tekjur .....	12 755 381	3 527
Gjöld umfram tekjur (10) .....	—	233 797
	<hr/>	<hr/>
	Kr. 1 613 106 891	928 341

Reikningurinn staðfestist hér með.

Bankaráð Seðlabanka Íslands  
*Halldór Ásgrímsson,*  
*formaður.*

*Sverrir Júlíusson*  
*Ólafur B. Thors*

*Ingi R. Helgason*  
*Sveinn Guðmundsson*

Með skírskotun til framanskráðra yfirlýsinga endurskoðenda og bankaráðs úrskurðast reikningurinn réttur.

Reykjavík, 2. maí 1983

*Tómas Árnason,*  
*viðskiptaráðherra.*



## SKÝRINGAR VIÐ ÁRSREIKNING SEÐLABANKANS 1982:

### (1) Gulleign.

Í lok ársins 1982 var gulleign Seðlabankans um 48.464 únsur. Þær voru metnar samkvæmt verðskráningu Alþjóðagjaldeyrissjóðsins í árslok, og samkvæmt því er únsan metin á kr. 640,79.

### (2) Kvóti Íslands og staðan við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn.

Kvóti Íslands við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn var óbreyttur á árinu 1982, og nam hann 43,5 millj. SDR í lok ársins. Út-hlutun sérstakra dráttarréttinda var einnig óbreytt, en hún var alls 16,4 millj. SDR í árslok. Heildarkrónuinnstæða sjóðsins hjá bankanum var jafnvirði 65,7 millj. SDR í árslok 1982, þar af eru 21,5 millj. SDR vegna jöfnunarláns, sem tekið var í árslok. Bankinn dró einnig á sjóðinn um 9 millj. SDR sem nam gjaldeyrisstöðu við sjóðinn.

### (3) Eignarhluti í stofnunum.

Hlutabréf í Bank for International Settlements að upphæð rúmlega 296.000 dollarar eru talin með erlendum verðbréfum.

Hlutdeildarbréf fyrir framlögum til Útflutningslána sjóðs að upphæð 1.650.000 krónur eru talin með innlendum verðbréfum fjárfestingarlánastofnana.

Aðild Seðlabankans að Reiknistofu bankanna er ekki eignfærð í ársreikningi, enda er að formi til um að ræða sameiginlega starfrækslu á vegum allra banka landsins samkvæmt samstarfssamningi þar um. Samkvæmt efnahagsreikningi Reiknistofu bankanna 30. september 1982 var hlutdeild Seðlabankans í eigin fé stofnunarinnar 16,8% eða 1.022.715 krónur.

### (4) Fastafjármunir.

Kostnaðarverð fastafjármuna Seðlabankans er gjaldfært að fullu á kaupári samkvæmt venju. Í árslok 1982 átti bankinn eftirtaldar fasteignir (tölur í þús. króna):

	<i>Eignar- hlutdeild</i>	<i>Fasteignamat</i>		
		<i>Hús</i>	<i>Eignarlóð (leigulóð)</i>	<i>Bruna- bótamat</i>
Austurstræti 11 .....	50%	6486	5838	38322
Hafnarstræti 14 .....	50%	—	1856	—
Dugguvogur 9—11 .....	31,9%	884	(121)	2031
Ægisíða 54 .....	50%	1729	(417)	2524
Einholt 4 .....	100%	10185	(1475)	19335
Kalkofnsvegur 1 .....	100%	—	15502	—

Kostnaðarverð nýbyggingar Seðlabankans á Kalkofnsvegi 1 var 17,6 m.kr. í árslok 1982. Á árinu voru greiddar 15 m.kr. vegna bílageymslu Reykjavíkurborgar, sem bankinn skuldbatt sig til að byggja fyrir ákveðið verð. Ætla má, að kostnaður til að ljúka við hana verði um 7—8 m.kr.

Auk þess átti bankinn eftirtalda fjármuni í árslok:

Bifreiðar (4) .....	kaupverð	803.000 kr.
Vélar og húsbúnaður .....	tryggingamat	7.930.000 —
Bóka- og myntsafn .....	tryggingamat	5.727.000 —

### (5) Meðferð verðbóta og gengismunar í innlendum viðskiptum.

Meðal vaxtatekna og -gjalda eru taldar verðbætur á verðtryggðar eignir og skuldir bankans, en þær hafa verið færðar til verðgildis þeirra í árslok. Gengismunur af innstæðum Verðjöfnunarsjóðs fiskiðnaðarins að fjárhæð 117,4 m.kr. var færður í endurmatsreikning v/gengisbreytinga, en hann var á fyrra ári færður til gjalda í rekstrarreikningi. Þessa breytingu að fyrri háttum þótti rétt að gera, þar sem gengisviðmiðun afurðalána var ekki fyrir hendi á árinu, en hún var felld niður síðla árs 1981.

### (6) Endurmatsreikningur v/gengisbreytinga.

Sá háttur hefur ætíð verið á hafður að færa mótvirði gengismunar á erlendum eignum og skuldum á sérstaka endurmatsreikninga v/gengisbreytinga. Þar sem það er eitt meginhlutverk bankans að varðveita gjaldeyrisvarasjóð þjóð-

arþúsins, hefur ekki verið talið eðlilegt að telja breytingar á krónufjárhæð erlendra gjaldeyriseigna og -skulda, er stafað hafa af gengisbreytingum, til rekstrarrekna eða -gjalda. Á árinu 1982 nam endurmat nettógjaldreyriseigna Seðlabankans samtals um 718,6 m.kr., og var sú fjárhæð færð á endurmatstreikning v/gengisbreytinga.

**(7) Annað eigið fé.**

Eigið fé bankans að frátöldu stofnfé var 411,9 m.kr. í ársbyrjun 1982, en 1.311,0 m.kr. í árslok. Þessi aukning skýrist af eftirfarandi yfirliti:

	<i>M.kr.</i>
Staða 1. janúar 1982 .....	411,9
Verðbætur 1982 .....	74,0
Rekstur 1982 .....	106,5
Endurmat 1982 .....	718,6
Staða 31. desember 1982 .....	<u>1.311,0</u>

**(8) Arðsjóður.**

Samkvæmt lögum um Seðlabanka Íslands skal hluti tekjuafgangs bankans renna til Arðsjóðs sem arður af stofnfé. Auk þess skal helmingur tekna Arðsjóðs renna til Vísindasjóðs. Í ársbyrjun 1982 nam Arðsjóður 11,4 m.kr. Vextir ársins námu 6,9 m.kr. og arður 12 m.kr. Hluti Vísindasjóðs varð því rúmlega 9,4 m.kr. og staða sjóðsins rúmlega 20,8 m.kr. í loks ársins.

**(9) Ábyrgðaskuldbindingar.**

Árið 1974 samþykkti Seðlabankinn ábyrgð á skuldbindingum Landsvirkjunar gagnvart V/o Energomachexport að fjárhæð CHF 15.276.826,25. Eftirstöðvar skuldarinnar voru í árslok 1982 CHF 5.691.493,76. Seðlabankinn hefur og samþykkt að ábyrgjast að sínum hluta þær skuldbindingar, sem Eftirlaunasjóður starfsmanna Landsbankans og Seðlabankans hefur tekið á sig. Í þessu skyni hafa verið lagðar til hliðar 3 m.kr., sem eru færðar meðal ýmissa skuldheimtumanna.

**(10) Afkoma bankans.**

Afkoma bankans er mun betri í ár en á síðastliðnu ári. Þá voru gjöld umfram tekjur 233,8 m.kr., en nú var tekjuafgangur 106,5 m.kr. Í þessu sambandi er ekki tekið tillit til reiknaðra verðbóta á eigin fé, sem námu 74 m.kr. á árinu 1982, en 41,3 m.kr. árið áður.

Afkoma bankans er reiknuð út eftir sömu aðferð og áður. Í því sambandi vísast til skýringar (5) varðandi meðferð verðbóta og gengismunar í innlendum viðskiptum og skýringar (6) varðandi endurmat vegna gengisbreytinga. Afkoma bankans er fengin með því að gera beinan rekstur hans upp sérstaklega, en einangra frá rekstrarreikningi þau áhrif, sem endurmat erlendra eigna og skulda bankans hefur.

Í reikningsskilum fyrirtækja hér á landi er stuðst við breytingar á almennu verðlagi innanlands til þess að mæla endurmat nettópeningastöðu þeirra. Slík viðmiðun á ekki við hjá Seðlabankanum, þar sem hann er vegna þess hlutverks síns að varðveita gjaldreyrisforða þjóðarþúsins frekar háður breytingum á verðmæti erlendra gjaldmiðla en innlendu verðlagi. Á hinn bóginn er eðlilegt að líta á tekjur og gjöld vegna innlendrar lánastarfsemi og annarra bankaviðskipta sem rekstur. Af þessum sökum er endurmat vegna gengisbreytinga ekki fært í rekstrarreikning, heldur beint á endurmatstreikning undir eigin fé. Mismunurinn á þessum tveimur viðmiðunum kemur fram í eftirfarandi yfirliti (m.kr.):

	<i>Viðmiðun við gengi</i>	<i>Viðmiðun við verðlag</i>
Eigið fé í árslok 1981 .....	412,9	412,9
Endurmat .....	718,6	249,9
	<u>1.131,5</u>	<u>662,8</u>
Eigið fé í árslok 1982 .....	1.312,0	1.312,0
Hækkun eigin fjár .....	<u>180,5</u>	<u>649,2</u>

Þróun afkomu og eigin fjár bankans undanfarnir fjögur ár kemur fram af eftirfarandi tölum (í m.kr.):

	1979	1980	1981	1982
Eigið fé í ársbyrjun:	59,9	128,9	357,8	412,9
<i>Breyting á árinu:</i>				
Rekstrarafgangur .....	12,4	21,7	(233,8)	106,5
Verðbætur eigin sjóða .....	6,2	22,6	41,3	74,0
Endurmat v/gengisbreytinga .....	50,4	184,6	253,6	718,6
Ráðstöfun úr Arðjöfnunarsjóði .....	—	—	(6,0)	—
	69,0	228,9	55,1	899,1
Eigið fé í árslok:	128,9	357,8	412,9	1.312,0
Niðurstöðutölur efnahagsreiknings:	1.939,7	3.058,0	4.600,1	8.700,0
Eigið fé í árslok sem % af:				
Niðurstöðutölum efnahagsreiknings .....	6,6%	11,7%	9,0%	15,1%
Þjóðarframleiðslu, færðri til árslokaverðlags .....	1,2%	2,1%	1,7%	3,3%

## (11) Rekstrarkostnaður

Rekstrarkostnaður sundurliðast þannig:

Laun:

Launagreiðslur .....	kr.	24.057.491
Föst yfirvinna .....	”	1.604.079
Önnur yfirvinna .....	”	1.553.994
Eftirlaunagreiðslur .....	”	3.883.641
Vélar og áhöld:		
Keyptar vélar og áhöld .....	”	486.026
Viðhald .....	”	228.043
Útgáfustarfsemi, pappír, prentun og ritföng .....	”	1.784.886
Bóka- og myntsafn, blöð og tímarit .....	”	752.843
Burðar- og símgjöld .....	”	1.557.506
Kostnaður við fundahöld og gestamóttöku .....	”	837.543
Ferðakostnaður:		
Innanlands .....	”	219.365
Utanlands .....	”	1.605.246
Fasteignarekstur og húsaleiga .....	”	2.931.493
Bifreiðakostnaður:		
Keypt bifreið .....	”	298.372
Aðkeyptur akstur .....	”	109.546
Rekstur eigin bifreiða .....	”	281.033
Kostnaður v/bifreiða starfsmanna .....	”	957.555
Rafreiknikostnaður .....	”	1.517.572
Námskostnaður, félagsmál starfsmanna o.fl. ....	”	939.765
Kostnaður v/sameiginlegs mótuneytis með Landsbanka Íslands .....	”	820.533
Annar kostnaður .....	”	834.751
	kr.	47.261.283

Alls fengu 172 starfsmenn greidd laun á árinu, þ.m.t. bankaráðsmenn, starfsmenn í hálfu starfi, sumarstarfsmenn og ræstingafólk. Samtals 86 starfsmenn fengu greidda yfirvinnu, þar af 49 fasta yfirvinnu. Hlutfall yfirvinnu í heildarlaunagreiðslum var 11,6%.

## SKÝRINGAR VIÐ ÁRSREIKNING RÍKISÁBYRGÐASJÓÐS 1982

### (1)

Kröfur vegna vanskila á lánum með ríkisábyrgð og vanskila á lánum ríkissjóðs skiptast þannig:

Hafnalán .....	kr.	11.777.592
Rafveitulán .....	—	3.183.303
Lán vegna fiskiðnaðar .....	—	774.689
Togarlán .....	—	32.655.347
Lán vegna samgöngumála .....	—	66.762.488
Annað .....	—	5.157.611
	<u>Kr.</u>	<u>120.311.030</u>

Lán til samgöngumála eru vegna Herjólfss hf. Líklegt er, að sumar kröfur, sem að ofan getur, muni ekki innheimtast. Einnig er líklegt, að sum verðbréf sjóðsins að fjárhæð kr. 23.446.975 muni ekki innheimtast.

### (2)

Skuldabréf til innheimtu skiptast þannig:

Skuldabréf í erlendri mynt .....	kr.	6.281.838.581
Skuldabréf í ísl.kr., verðtryggð .....	—	2.826.437.381
Skuldabréf í ísl.kr., óverðtryggð .....	—	17.898.897
Bráðabirgðalán .....	—	818.699.274
	<u>Kr.</u>	<u>9.944.874.133</u>

Skuldabréf í erlendri mynt eru talin á sölugengi viðkomandi myntar hinn 31.12.82. Á verðtryggð lán í ísl.kr. eru reiknaðar verðbætur miðað við gildandi vísitölu hinn 31.12.82, þ.e. byggingarvísitölu, sem tók gildi hinn 01.10.82, og lánskjaravísitölu í desember 1982. Nafnverð þessara skuldabréfa er kr. 926.605.434. Væru verðbætur miðaðar við vísitölur, sem gildi tóku hinn 01.01.83, næmi fjárhæð bréfanna kr. 3.026.947.056.

### (3)

Í fjárlögum 1982, 6.gr. 7.12, var heimilað að fella niður allt að 5 m.kr. af vanskilaskuld Grindavíkurhafnar. Þessi heimild var notuð og er fjárhæðin, sem niður var felld, talin með afskrifuðum töpuðum kröfum.

### (4)

Í fjárlögum 1982, 6.gr. 7.11, var m.a. heimilað að semja við Skallagrím hf. um vanskilaskuld við Ríkisábyrgðasjóð „m.a. niðurfellingu vaxta og dráttarvaxta að hluta.....“ Samið var við fyrirtækið um greiðslu skuldar við sjóðinn. Í sambandi við samninginn voru vanskilavextir endurreiknaðir og lækkuðu um kr. 4.365.926.



## Efnahagsreikningur Ríkisábyrgðasjóðs

<i>Eignir</i>	1982 krónur	1981 þús.kr.
Bankainnstæður .....	1 691 986	21 287
Kröfur vegna vanskila á lánum með ríkisábyrgð (1)	107 903 797	73 068
Kröfur vegna vanskila á lánum ríkissjóðs (1) .....	12 407 233	12 296
Viðskiptamenn .....	5 912 507	3 003
Endurlán ríkissjóðs .....	4 800 155	15 718
Ríkissjóður, viðskiptareikningur .....	20 522 128	3 297
Verðbréf .....	23 446 975	4 559
Skuldabréf til innheimtu (2) .....	9 944 874 133	4 646 688
Skuldabréf ríkissjóðs .....	134 468	138
Skuldabréf Endurlána ríkissjóðs .....	9 944 739 665	4 646 550
	Kr. 10 121 558 914	4 779 916

Reykjavík, 18. apríl 1983

SEÐLABANKI ÍSLANDS

*Jóhannes Nordal*

*Davíð Ólafsson*

*Guðmundur Hjartáron*

*Harald S. Andrésson*

## 31. desember 1982

<i>Skuldir</i>	1982 krónur	1981 þús.kr.
Viðskiptamenn .....	2 850 498	13 907
Skuldabréf til innheimtu (2) .....	9 944 874 133	4 646 688
Skuldabréf ríkissjóðs .....	134 468	138
Skuldabréf Endurlána ríkissjóðs .....	9 944 739 665	4 646 550
Höfuðstóll .....	173 834 283	119 321
Höfuðstóll 31.12.81 .....	119 320 723	
Afskrifaðar tapaðar kröfur (3) .....	5 024 695	
Bakfærðir vextir fyrri ára (4) .....	4 365 926	
	109 930 102	
Endurmat skuldabréfa .....	5 822 570	
Mismunur rekstrarreiknings .....	58 081 611	
	Kr. 10 121 558 914	4 779 916

Efnahagsreikning þennan fyrir Ríkisábyrgðasjóð höfum við endurskoðað. Endurskoðunin var framkvæmd í samræmi við góða endurskoðunarvenju og voru í því sambandi gerðar þær kannanir á bókhaldi, sem nauðsynlegar þóttu.

Að okkar áliti gefur efnahagsreikningurinn áreiðanlega mynd af efnahag sjóðsins í lok ársins 1982 í samræmi við góða reikningsskilavenju.

Reykjavík, 11. apríl 1983

*Stefán Svavarsson,*  
lögg. endurskoðandi,  
kjörinn af bankaráði.

*Gunnlaugur Arnórsson,*  
aðalendurskoðandi.

Með vísan til áritunar bankastjórnar Seðlabanka Íslands og endurskoðenda á reikninginn staðfestist hann hér með.

Reykjavík, 26. apríl 1983

*Ragnar Arnalds,*  
fjármálaráðherra.

# Efnahagsreikningur

Í millj.kr.	Árslok					
	1976	1977	1978	1979	1980	1981
<i>Eignir:</i>						
<i>Erlendar eignir í frjálsum gjaldeyri</i> .....	165	228	467	648	1.104	1.890
Gull .....	2	4	6	9	13	16
Sérstök dráttarréttindi Alþjóðagjaldeyrissjóðsins .....	4	7	7	1	14	33
Gjaldeyrisstaða við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn .....	13	15	30	28	71	86
Erlendir bankar o.fl. ....	106	127	198	201	306	456
Erlend verðbréf og ríkisvixlar .....	40	75	226	409	700	1.299
<i>Mótvirði innstæðna Alþjóðagjaldeyrissjóðsins</i> .....	38	45	90	123	270	328
<i>Innlánsstofnanir</i> .....	245	333	459	682	1.105	1.588
Reikningsskuldur .....	7	21	9	32	22	6
Önnur stutt lán .....	13	10	22	25	35	40
Verðbréf .....	26	21	12	6	18	119
Endurkaup, gengisbundin .....	—	—	—	302	602	845
Önnur endurkaup .....	160	265	397	285	390	547
Endurlánað erlent lánsfé .....	39	16	19	32	38	31
<i>Fjárfestingarlánastofnanir</i> .....	38	36	37	33	38	104
Reikningsskuldur .....	—	—	—	—	1	25
Önnur stutt lán .....	—	—	—	—	—	—
Verðbréf .....	27	24	20	16	18	61
Endurlánað erlent lánsfé .....	11	12	17	17	19	18
<i>Ríkissjóður og ríkisstofnanir</i> .....	163	201	346	411	463	502
Aðalviðskiptareikningur ríkissjóðs .....	19	22	99	3	10	14
Ríkisvixlar .....	—	—	—	85	40	40
Viðskiptareikningar ríkisstofnana .....	22	7	25	14	34	18
Verðbréf .....	19	16	37	277	345	352
Endurlánað erlent lánsfé .....	103	156	185	32	34	78
<i>Aðrir aðilar</i> .....	3	4	4	4	15	74
Ýmsir reikningar .....	—	—	1	—	—	2
Verðbréf bæjar- og sveitarfélaga .....	1	1	—	—	—	—
Verðbréf sjóða í opinberri vörslu .....	—	—	—	—	—	42
Önnur verðbréf .....	1	1	—	—	—	—
Endurlánað erlent lánsfé .....	1	2	3	4	15	30
<i>Gengisbreytingareikningar</i> .....	1	—	—	—	—	—
Ýmislegt .....	3	4	11	39	63	114
<i>Eignir = skuldir</i> .....	656	851	1.414	1.940	3.058	4.600
<i>Skuldir:</i>						
<i>Seðlar og mynt</i> .....	60	92	130	171	237	444
<i>Innlánsstofnanir</i> .....	183	286	457	695	1.285	2.093
Almennar innstæður .....	24	61	119	129	278	189
Innstæður á uppsagnarreikningum .....	—	—	1	7	3	4
Bundnar innstæður .....	159	225	329	533	941	1.778
Gjaldeyrisinnstæður .....	—	—	8	23	60	122
Hlutdeild í ríkisvixlum .....	—	—	—	3	3	—
<i>Fjárfestingarlánastofnanir</i> .....	26	32	30	73	56	75
<i>Ríkissjóður og ríkisstofnanir</i> .....	19	33	41	108	124	233
Aðalviðskiptareikningur ríkissjóðs .....	2	2	5	64	58	117
Reikningar ríkisstofnana .....	17	31	36	44	66	116
<i>Sjóðir í vörslu opinberra aðila</i> .....	45	71	196	239	256	427
<i>Innstæður Alþjóðabankans og systurstofnana hans</i> .....	1	1	3	4	5	7
<i>Innstæður Alþjóðagjaldeyrissjóðsins</i> .....	175	206	316	303	393	384
<i>Erlendar skuldir í frjálsum gjaldeyri til skamms tíma</i> .....	46	24	69	63	72	196
<i>Vöruskiptareikningar</i> .....	—	—	—	—	—	—
<i>Erlend lán til langs tíma</i> .....	56	43	57	63	93	98
<i>Mótvirði úthlutunar SDR</i> .....	16	19	31	54	105	156
Ýmislegt .....	15	17	21	34	68	63
<i>Gengisbreytingareikningar</i> .....	—	6	35	85	269	—
<i>Eiginfjárraikningar</i> .....	14	21	28	48	95	424

*Seðlabankans 1976-1982.*

*Mánaðarlok 1982*

<i>Jan.</i>	<i>Febr.</i>	<i>Mars</i>	<i>Apríl</i>	<i>Maí</i>	<i>Júní</i>	<i>Júlí</i>	<i>Ágúst</i>	<i>Sept.</i>	<i>Okt.</i>	<i>Nóv.</i>	<i>Des.</i>
2.210	2.144	2.104	1.981	2.196	2.506	2.336	2.653	2.638	2.637	2.311	2.441
18	19	19	20	21	21	22	26	26	28	30	31
32	31	22	40	21	11	5	4	7	7	25	36
98	99	102	106	110	112	119	140	141	152	—	—
422	263	324	176	529	513	480	651	324	453	451	663
1.640	1.732	1.637	1.639	1.515	1.849	1.710	1.832	2.140	1.997	1.805	1.711
372	379	391	403	418	429	456	532	538	578	761	797
1.520	1.701	2.016	2.408	2.527	3.068	3.409	3.404	3.288	3.719	4.016	4.514
48	143	244	400	528	904	1.049	1.170	964	1.161	141	344
14	120	49	108	60	168	246	64	6	58	817	726
119	118	134	174	173	174	170	170	172	195	393	477
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1.303	1.282	1.555	1.691	1.730	1.789	1.909	1.958	2.111	2.267	2.626	2.935
36	38	34	35	36	33	35	42	35	38	39	32
112	89	91	80	82	97	107	112	106	134	136	163
30	47	48	35	37	11	19	19	3	29	30	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
61	20	20	22	21	60	61	61	76	75	76	100
21	22	23	23	24	26	27	32	27	30	30	30
556	654	665	842	648	586	699	701	554	535	675	534
2	4	77	161	121	81	160	174	75	88	72	38
40	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
75	168	196	280	187	142	171	150	126	96	220	62
352	352	298	306	306	326	329	331	313	308	339	398
87	90	94	95	34	37	39	46	40	43	44	36
95	99	96	98	102	96	111	181	186	135	123	113
3	1	2	2	2	3	4	2	5	5	2	1
—	—	—	—	—	—	9	9	9	9	9	13
48	49	51	52	54	56	59	125	141	87	77	64
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
44	49	43	44	46	37	39	45	31	34	35	35
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
94	94	94	93	93	93	93	93	94	94	93	138
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4.959	5.160	5.457	5.905	6.066	6.875	7.211	7.676	7.404	7.832	8.115	8.700
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
444	448	424	480	530	507	599	524	522	565	549	568
2.140	2.266	2.346	2.517	2.593	2.677	2.701	2.774	2.647	2.713	2.664	3.210
192	250	281	362	373	380	390	406	209	205	71	162
4	4	5	5	5	5	5	6	6	6	16	9
1.805	1.870	1.913	1.982	2.040	2.144	2.142	2.171	2.239	2.288	2.364	2.810
139	142	147	168	175	148	164	191	193	214	213	229
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	35	62	84	122	135	135	137	75	52	216	281
296	215	161	217	248	143	89	192	144	149	299	389
171	112	20	16	13	13	8	44	50	16	159	131
125	103	141	201	235	130	81	148	94	133	140	258
434	483	491	514	359	370	374	414	494	462	530	591
7	6	6	6	6	5	5	5	5	5	5	5
431	437	441	449	466	467	489	572	565	607	790	1.206
182	222	295	347	386	1.067	1.181	1.198	1.079	1.119	769	538
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
113	117	122	125	130	126	134	158	160	174	178	166
177	180	186	192	199	204	217	253	256	275	287	300
253	327	499	550	603	750	863	1.025	1.033	1.287	1.404	113
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
424	424	424	424	424	424	424	424	424	424	424	1.333



## STJÓRN BANKANS OG STARFSLIÐ

### Stjórn bankans

Skipan bankastjórnarinnar var óbreytt. Í marsmánuði var dr. Jóhannes Nordal endurkjörinn formaður hennar til 31. mars 1985. Bankaráðið var kjórið á Alþingi í árslok 1980 og tók til starfa í upphafi árs 1981. Kjörtímabil þess er fjögur ár, til ársloka 1984. Formaður þess er Halldór Ásgrímsson, alþingismaður, og varaformaður Sverrir Júlíusson, fyrrverandi forstjóri. Pétur Sæmundsen, bankastjóri, lést á árinu, og tók Ólafur B. Thors, forstjóri, við starfi hans sem aðalmaður í bankaráðinu frá 1. mars. Benedikt Gröndal, fyrrv. alþingismaður og ráðherra, hætti starfi í bankaráðinu og tók við starfi sendiherra Íslands í Svíþjóð, en Sveinn Guðmundsson, fyrrv. útibússtjóri á Akranesi, tók við starfi hans sem aðalmaður í bankaráðinu frá 1. september. Bankaráðið hélt 21 fund á árinu. Stefán Svavarsson, lektor, er endurskoðandi bankaráðsins. Ráðningartími hans fylgir kjörtímabili bankaráðsins samkvæmt reglugerð bankans.

Pétur Sæmundsen, bankastjóri, lést 5. febrúar 1982. Hann átti merkan starfsferil, bæði við Iðnaðarbanka Íslands hf. og Seðlabankann. Starfaði hann í bankaráði Seðlabankans frá 1973, fyrst sem varaformaður og síðan sem aðalmaður frá 1976 til dauðadags. Pétur heitinn sýndi málefnum Seðlabankans mikinn áhuga og lagði sig mjög fram í störfum innan bankaráðsins.

### Starfslið

Í árslok voru starfsmenn Seðlabankans 134 að tölu auk 4 starfsmanna við Iðnþróunarsjóð. Tuttugu starfsmenn voru í hlutastarfi, og voru því raunveruleg stöðugildi við bankann í árslok 124 talsins, og hafði þeim fjölgað um 3,5 frá árinu áður. Þrjú starfsmenn létu af störfum, en 9 voru ráðnir til starfa, jafnframt því sem starfsmenn í hálf dagsstarfi eru fimm fleiri en árið áður.

Eftirfarandi skrá sýnir starfræna skiptingu á starfsliði bankans í árslok borið saman við tvö undanfarin ár.

	1980	1981	1982
Við aðalbókhald, aðalskrifstofu, lánadeild og starfsmannahald-rekstur	27	28,5	28,5
Við seðla, mynt og afgreiðslu	23	16	16
Við endurskoðun	7	7	7
Við alþjóðadeild og greiðslujafnaðardeild	7,5	8,5	9
Við hagfræðideild og lögfræðideild	17,5	17	17,5
Við bankaeftirlit og gjaldeyriseftirlit	21,5	21,5	23
Við bóka- og skjalasafn og þjónustustörf	12,5	14	15
Við Ríkisábyrgðasjóð	7	8	8
	123	120,5	124
Við Iðnþróunarsjóð	4	4	4

## STJÓRN SEÐLABANKA ÍSLANDS

31. desember 1982

### Bankastjórn

Jóhannes Nordal, formaður

Davíð Ólafsson

Guðmundur Hjartarson

*Aðstoðarbankastjórar*

Björn Tryggvason

Sigurgeir Jónsson

*Hagfræðingur Seðlabankans*

Bjarni Bragi Jónsson

*Endurskoðandi bankaráðs*

Stefán Svavarsson, lektor

### Bankaráð

Halldór Ásgrímsson, alþm., formaður

Sverrir Júlíusson, fyrrv. forstjóri

Ingi R. Helgason, forstjóri

Ólafur B. Thors, forstjóri

Sveinn Guðmundsson, fyrrv. útibússtjóri

*Varamenn bankaráðs*

Geir Magnússon, framkvæmdastjóri

Þröstur Ólafsson, hagfræðingur

Friðrik Þorvaldsson, forstjóri

## AÐRIR HELSTU STARFSMENN

#### *Aðalbókhald*

Jóhann T. Ingjaldsson, aðalbókari

Árni Þórðarson, deildarstjóri

#### *Aðalfjárhirsla*

Stefán B. Stefánsson, aðalféhirðir

Sighvatur Jónasson, afgreiðslustjóri

Torfi Ólafsson, deildarstjóri seðlagreiningar

#### *Aðalskrifstofa*

Sigurður Örn Einarsson, skrifstofustjóri

Skúli Sigurgrímsson, deildarstjóri

Ágústa Johnson, deildarstjóri

#### *Alþjóðadeild*

Björn Matthíasson, hagfræðingur

Geir H. Haarde, hagfræðingur

#### *Bankaefitílit*

Þérður Ólafsson, forstöðumaður

Þorsteinn Marinósson, deildarstjóri

#### *Endurskoðunardeild*

Gunnlaugur Arnórsson, aðalendurskoðandi

Bjarni Kjartansson, deildarstjóri

#### *Gjaldeyrseftílit*

Sigurður Jóhannesson, forstöðumaður

Jón V. Halldórsson, deildarstjóri

Ísólfr Sigurðsson, deildarstjóri

Sveinn Sveinsson, lögfræðingur

#### *Greiðslujafnaðardeild*

Ólafur Tómasson, forstöðumaður

Ingvar A. Sigfússon, viðskiptafræðingur

#### *Hagfræðideild*

Eiríkur Guðnason, forstöðum. peningamáladeildar

Sveinn E. Sigurðsson, viðskiptafræðingur

Guðmundur Guðmundsson, tölfræðingur

Hörður E. Sverrisson, viðskiptafræðingur

#### *Lánadeild*

Garðar Ingvarsson, forstöðumaður

Pétur Urbancic, deildarstjóri

Sigfús Styrkársson, deildarstjóri verðbréfa

#### *Lögfræðingadeild*

Sveinbjörn Hafliðason, forstöðumaður

Sigfús Gauti Þórðarson, lögfræðingur

#### *Ríkisábyrgðasjóður*

Harald S. Andrésson, forstöðumaður

Sigurður G. Thoroddsen, deildarstjóri

#### *Starfsmannahald—rekstur*

Stefán Þórarinnsson, forstöðumaður

Jón H. Friðsteinsson, deildarstjóri

#### *Útgáfustarfsemi og bókasafn*

Valdimar Kristinnsson, ritstjóri

Haraldur Hannesson, bóka- og skjalavörður

